

Õppekava ei too kooli kannapööret

Argo Kerb
argo@opleht.ee

Eelmisel nädalal peeti Eesti õpetajate liidu ning HTM-i korraldusel Viimsis konverentsi „Kooli ja õpetajate valmisolek uuendatud riiklike õppekavade elluviimiseks”. Teiste seas esines minister Tõnis Lukas ning andis seejärel intervjuu Õpetajate Lehele.

Kui suur oli huvi just õppekavadega seotud teemade vastu?

„Õppekava ja ainekavade üldosadega seotud detailküsimusi ei puudutatud, küsiti koolieluga üldiselt seonduvat. Uuriti, kas omavalitsused kasutavad koolidele suunatud raha sihtotstarbeliselt. Taheti teada, kas koormusearvestusse ei saaks teha mingeid muudatusi – näiteks kõik tööloigud eraldi ära hinnata. Praegu mõeldakse õpetaja koormust vaid auditoorsete tundidega, kuid teame kõik, et tööjuhend näeb ette palju rohkem. Kõne alla tuli ka koormus ja selle üldine jaotumine. Arutasime palgapoliitika ja kvalifikatsiooni küsimusi.

Kuna õpetajate liidu esindajad on olnud õppekavade ja PGS-iga seotud tööriühmades, on nad üldiselt hästi informeeritud. Üldse on õpetajate liidu kaasalöömine otsuste langetamisel ja ettevalmistamisel viimastel aastatel tunduvalt elavnenud.”

Uued õppekavad on nüüd vastu võetud, kuid mida see muudab, mis hakkab edasi saama?

„Õpetajad ei pea ootama midagi erilist või erakordset. Õppeprotsess koolis toimub ikka suhteliselt sarnaselt, uus õppekava mingeid kannapöördeid ei tee. Samuti ei ole tulevase õppekava rakendamises midagi eriskummalist. Kuigi ainekavades on kohustuslike ainete osa mõnevõrra muutnud, jääb 80–90% protsenti ainete seadusest samaks. Muidugi mõtleme senisest rohkem igasugustele abimaterjalidele. Kõige kiirem on vast ainerahastamise ettevalmistamisega. Kavas on ka muid õppematerjale ja trükiseid. Osa neist on juba valmis, osa alles valmivad.

Õppekavas ette nähtud uuendused viiakse õpetajateni eri moel. Nüüdseks on otsustatud, et lisaks tavapärasele koolitusrahale tuleb riigilt täiendavat toetust. On otsustatud, et 18 miljonit krooni ESF-i raha läheb otse õpetajakoolitusse. Meil on ka kokkulepped, et riik rahastab aineõpetajate seltse, kes võtavad osa ainekoolitustest enda peale.”

Veel mõni kuu tagasi jäi mulje, et raha uute õppekavade elluviimiseks juurde ei tule?

„Jah, rahandusminister seadis õppekavade vastuvõtmise tingimustena, et täiendavat raha selleks ette ei nähta. Tema jaoks tähendab see, et haridussüsteem peab oma senise 11 miljardi krooni piires sisemiste reservide arvel ise hakkama saama. Rahandusministeeriumi põhimõtteline hoiak oli, et kuni riigieelarvestrateegiat pole vastu võetud, ei saa lisaraha planeerida. See klausel ei tähenda, et haridusminister ei tohi raha anda, vaid ta peab leidma uutele õppekavadele üleminekuks katteallikad oma valitsemisala raames.

Pikas plaanis taotleme loomulikult haridusele lisaraha. Milline eelarve lõplikult välja kujuneb, näeb tulevikus, kuid sihtotstarbeline täiendav raha uutele õppekavadele üleminekuks on seal kindlasti sees. Jätkuvalt eraldatakse seadustes ettenähtud sihtotstarbelist raha – näiteks õpetajate täienduskoolituseks, õpikute ja töövihikute ostmiseks jm –, mida peab kasutama targalt. Ette on näha ka täiendavaid vajadusi, mis liigituvad kaheks. Täiesti uued vajadused on vähemuses. Suurem osa investeeringutest ja kulutustest oleksid olnud vajalikud ka vana õppekava kontekstis.”

Vt ka lk 2

24. ja 25. märtsil toimunud konverentsile „Kooli ja õpetaja valmisolek uuendatud riiklike õppekavade elluviimiseks” tuli kohale suur hulk Eesti haridustegelasi ja -poliitikuid. Pildile on jäänud Elbe Metsatalu, Andres Pajula, Enn Kirsman ja Aimur Liiva.

RAIVO JUURAKU foto

Keskkooli-uuendus dekree di teel?

Koolimeheliku hariduspoliitika hädaohtlikud tulemused rahva kultuurile.

Kui hiljuti veel oli tegemist ainult kuulustega, nagu oleks haridusministeeriumis väljatöötamisel keskkoolide uuenduskava sootu uutel alustel, siis on nüüd avalikkuse ette ulatanud juba kindlad andmed, et lugu on tõelik. Keskkooliõpetajate koosolekutel on võidud praeguse haridusministri kava juba arutada ja – heaks kiita!

Nii ei ole põhjust kahelda ka nende teadete suhtes, mis kõnelevad sellest, et kavatsetakse keskkoolide uuendus tahetakse läbi viia kiire korras koguni riigivanema dekree di teel.

Seda iseäralikum on aga nüüd lugu, et kogu sellest uuendusest ei teata avalikkuses veel midagi. Nagu oleks siin tegemist mõne

päeva-küsimusega, mida haridusministeerium võiks ära õien-dada koduselt osa koolitegelaste umbkaudsel teadmisel.

Ometi ei saa koolikorraldust mitte kergesti uuendada. Keskkooli ülesanded ja töö haaravad näiliselt küll ainult rahva vähemuse huvisid. Sest keskkooli ei ole meie õppivast noorsoost isegi keskhariduse ägedama tõusu päivil üldiselt läinud rohkem kui neljas osa. Ometi tõuseb keskkooli osatähtsus rahva- ja riigi-elus iseäranis selle poolest, et ta mitte ainult ei ava teed kõrgemale haridusele suuremate eluliste võimaluste ja väljavaadetega, vaid omab ka isendast küllalt suure vaimse ja ainelise väärtuse rahva elus.

On selge, et keskkool õppiva noorsoo edasiarendamist ei saa mitte edukalt täita, kui tema tegevuse alused oleksid kindluset ja sihid selguset, või aga tema korraldus muutuks alaliselt. Koolikorralduse uuendus olgu põhjalikult kaalutud, enne kui teda hakatakse maksma panema. Küsitavad ja uisapäised katsetused oleksid lubamatud, sest siin ei oleks kaalul mitte ainult õppiva noorsoo arenemisvõimalused ja õpetajaskonna saatus, vaid ühtlasi ka riiklikud ja ühiskondlikud huvid ühes rahvuskultuuriliste nõuetega.

Jaan Tõnisson

Postimees, 2. mai 1934

Haridus ei vea enam välja

PEETER AAS

„Eesti inimarengu aruanne 2009 järel-dab muuhulgas, et praeguse otsustamatuse jätkumisel jääbki kehvamate valdade elanike jaoks väljaränne tihtipeale ainsaks võimaluseks oma elukvaliteeti parandada.”

LK 3

Kas head lapsed kasvavad vitsata?

LIISA PAKOSTA

„Olen põhimõtteliselt nii kehalise kui ka sõnalise vägival-la vastane, aga täiskasvanutegi maailmas on palju halle tsoone, millele hinnangu andmine võib olla väga subjektiivne.”

LK 5

TLÜ pidas sünnipäeva

ALAR KARIS

„Ma loodan, et see polnud huligaansus ega radikaalsus, mille tõttu uues ülikoolisõpetaja-koolitus taga-plaanile jäi.”

LK 7

Midagi ei kao, kuid raamat muutub

ARGO KERB

„Kui raamatu tootmiskulud lähenevad nullile ja pakkumine lõpmatuseni, peaks raamatu hind kukkuma. Siin tekib huvi „kaitsta” turgu innovatsiooni ja efektiivsuse eest.”

LK 9

Kantslis on kergem kui klassis

ANDRES PÖDER

„Kindlasti muutub maailm keerukamaks, kuid musta valgeks ja valge mustaks rääkimine ei saa olla eesmärk.”

LK 15

Kooliraamatukogu

LK 10–11

Pille-Riin Kristmann,
Tudulinna põhikooli direktor

Olen sageli mõelnud selle üle, miks algklassilaste silmad koolis säravad ja nad iga õpetaja pakutud ideega rõõmuga kaasa lähevad, põhikooli lõpuks jääb aga kooli sageli kamp resigneerunud „vanainimesi“, kes suudavad mõelda vaid saabuvast puhkepäevast või vaheajast.

Käisin 15. ja 16. märtsil Rootsis Örebro seminaril, kus samadel teemadel räägiti. Meie kool on liitunud rahvusvahelise projektiga Enterprising SELF, mille moto on „Tahan – suudan – teen“. Seega säilitame ja arendame Tudulinna põhikoolis lastes ettevõtlikkust, iseseisvust, enesekindlust ja motiveeritust ning valmistame neid ette iseseisvalt mõtlema.

Seminaril ettekandeid kuulatas ja kolleegidega Rootsist, Lätist, Soomest, Eestist vesteldes kummitas aina küsimus, miks 70% õpilastest on kooliajal valmis oma ideede nimel riskima, kooli lõpuks kaob see valmisolek kuhugi ära ja alles jääb vaid käputäis teha tahtjaid. Kuidas täita õppekava nii, et õpilane mõistaks – omandatud teadmised on tema ideede rakendamise teenistuses? Et geograafia ei lõpe geograafiakabineti ukse taga, vaid kestab edasi ka näiteks ajaloo- ja bioloogiakabineti, rääkimata igapäevaelust. Kuidas tõsta õpilaste motiveeritust ja ettevõtlikkust oma teadmisi rakendada?

Lugenud professor Martin Ehala artiklit „Emakeeleoskus infoühiskonnas“ (PM 13.03), võtan vabaduse paralleele tõmmata. Muu hulgas oli artiklis juttu haridus- ja teadusministeeriumi eelmisel aastal tellitud uuringust ülikoolide esmakursuslaste keeleoskuse kohta. Kõrgete kohtade taustal oli meie üliõpilaste funktsionaalne keeleoskus kesisem. Ehk siis ei osata keelt edukalt infovahetuses kasutada, küll aga on noortel head faktiteadmised. Kas ei või siin olla tegemist sama fenomeniga? Lapsed ei oska oma teadmisi seostada reaalse elu- ja töökeskkonnaga. Koolis õpitu jääb abstraktsiks ja seostub vaid õpikutarkusega. Teadliku suunamise ja õpetamiseta ei jõuta seosteni.

Örebro arutasime, kuidas suunata õpilasi nii, et õppimine oleks mõtestatud ja asetatud reaalse elu konteksti; kuidas kaasata õppeprotsessi partnereid (ettevõtjad, omavalitsus, kogukond, lapsevanemad, teised haridusasutused jt), et õppimine võiks toimuda ka töökeskkonnas; kuidas rakendada teaduse ja tehnika arengut, et leida seoseid õpitava ja saavutatu vahel.

Kõige tähtsam on, et lapse tahet ei lämmatataks. Ka võimatu võib muutuda võimalikuks ja Kuule saab ehitada maja. Selleks on vaid vaja teadmisi ja oskust neid ellu rakendada.

Mida teha, mida muuta, et laps tahaks õppida?

„Koolitöö on keerukas, uued kavad loodi, nüüd on esimene klass instiituudi moodi,“ lauldi mitu aastakümnet tagasi. Hale refrään kõlas: „Mis sest küll võib saada, oioioi...“

Mis sellest siis nüüdseks saanud on? Uuringud näitavad vastuolulisi andmeid: Eesti õpilaste baasteadmised on head, aga koolikeskkonda hinnatakse üheks halvimaks Euroopas. Koolist väljalangus on muret tekitavalt suur juba põhikoolis. Uues põhikooli ja gümnaasiumi seaduses pannakse esimest korda seaduse tasemel vastutus lapse kooliskäimise eest vanematele.

Mida teha, mida muuta, et õpilane tahaks hommikul sunnita kooli minna? Et ta tunneks rohkem õppimisõhinat ja koolirõõmu? Haridusminister Tõnis Lukas ütles 29.

märtsi Postimehes, et haridusuuendused on võitnud siis, kui lapsed hakkavad mõistma, et õpivad endale, mitte õpetajale või emale-isale.

On õpilasi, kes jõuavad selle mõistmiseni aastaid pärast põhikoolist väljalangemist, täiskasvanute gümnaasiumis, osa neist jätkab õpinguid kõrgkoolis. Kahjuks on ka õpilasi, kes ei jõua selleni kunagi.

Eesti Avatud Ühiskonna Instituut küsitles koolist väljalangemise ennetamise projekti raames jaanuaris-vebruaris 150 õpiraskustega last. Õpiraskustega lapsi on Eesti koolides 20 protsenti. Küsitluse äsja avaldatud tulemustest on selgunud, et kahel kolmandikul põhikooli probleemsest õpilastest läks algkoolis paremini kui põhikoolis. Nende õppeedukus on halvenenud alates 12. eluaas-

tast ja edasijõudmatus on seejärel aina süvenenud. Kaks õpiraskustes põhikoolinoort kolmest on kogunud tugevaid peavalusid, väsimust ja jõuetust. Üle poole õpiraskustes noortest on tundnud, et kõigest on ükskõik.

Et neil siiski ei ole igal hetkel kõigest ükskõik, näitab nende väidetavalt sage närveerimine ja muretsemine. Õpiraskustega lapsed tunnistavad, et vajavad õppimises abi – kes aeg-ajalt, kes pidevalt. Kes hindaks, kas õpilane vajab vaid järeleaitamistunde või lisaks või ennekõike psühholoogi või hoopis arstiabi?

ETV „Terevisioonis“ tutvustati õppenõustamise programmi. Riikliku eksami- ja kvalifikatsioonikeskuse programmijuht Riina Otti ütles, et eesmärk on võimalikult vara lapse

erivajadust märgata ja sellele kohe reageerida. Õppenõustamissüsteemi arendamise programmi ekspertkomisjoni liige Urve Raudsepp-Alt lisas, et põhikooli lõpus võimenduvaid probleeme on võimalik ennetada palju varem. Tema sõnul saavad raskused nähtavaks juba lasteaias. Kuna kõikides õppeasutustes pole piisavalt spetsialiste, ongi Raudsepp-Alt sõnul vaja õppenõustamiskeskusi, kuhu probleemi tekkimisel saaks pöörduda. Õppenõustamiskeskustes, mida planeeritakse üks igasse maakonda ning lisaks üks Tallinna, hakkaksid tööle eripedagoogid, psühholoogid, sotsiaalpedagoogid ja logopeedid.

Jääb üle tervitada tänuväärset algatust.

Meeli Parijõgi

Minister kutsub üles rahulikule koostööle

Argo Kerb
argo@opleht.ee

Haridusminister Tõnis Lukas vastab küsimustele selle kohta, kuidas kavatakse rahastada uute õppekavade vastuvõtmisega kaasnevaid kulutusi.

Praegu on kõigil rahaga kitsas. Kui vaadata seda kolme protsenti palgafondist, mis läheb täienduskoolitusteks, siis miski ei garanteeri ju, et seda kasutatakse just vajalikeks täienduskoolitusteks?

„Selle aasta toetusfondi jaotamise määrase vastuvõtmisel toimus valitsuskabinetis pingeline ja pikk debatt. Mul oli määrase ettevalmistamise ajal lahkavamus rahandusministeeriumiga, sest omavalitsusliitude ettepanekul oli määrase tekstis jäetud raha sihtotstarbed panemata. Suunaksime justkui raha sihtotstarbeliselt täienduskoolitusteks, õpikute ostmiseks jne, aga rahandusministeeriumi ette pandud määraseprojekti neid sihtotstarbeid ei olnud. Oli lausa kirjutatud, et omavalitsused võivad kasutada raha oma äranägemise järgi.

Pingelise debati lõpuks sain oma tahtmise – kohalike omavalitsuste hariduskuludeks määratud raha saab tarvitada vaid hariduse või koolikulude jaoks ja sihtotstarbeliselt. Lisati lause, et omavalitsused peavad neile eraldatud raha piires kindlustama vajaliku tegevuse uutele õppekavadele üleminekuks – täienduskoolituse ning õpikute ja õppevahendite soetamise kulud.“

Omavalitsused tahavad kontrollida oma rahakasutust ise, kuid nii mõnelgi pool parandatakse näiteks õpikute raha eest katuseid.

„Just! Omavalitsused juba reageerisid ja saatsid kirja, kus avaldasid pahameelt, et valitsus muutis istungi käigus määrase teksti ja rõhutas sihtotstarbeid. Nad on pahased, sest nemad ei kooskõlastanud määrust sellisel kujul. Haridussüsteemi poolt vaadates olid muudatused määrases õiged, kuid omavalitsustele tähendavad need täiendavat pingutust.

Elarvedistsipliini tuleb praeguses

Tõnis Lukas: „Kinnitan, et koolivõrguga seoses pole mingit põhjust inimesi hirmutada. Parteid võiksid vähem tõmmelda ja tegutseda selle nimel, et koolides oleks rahulik õppekeskkond.“

RAIVO JUURAKU foto

majanduslikult keerulises olukorras täpsemalt järgida, sest omavalitsuste huvi teha n-ö paindlikke otsuseid vastavalt oma elarve vajadustele on suur. Kui me ei suuda nende rahakasutust kontrollida, jääb ka ettevalmistus uute õppekavade rakendamiseks ebaühtlaseks. Mõnel pool on kõik õppematerjalid ja täienduskoolitused aegsasti olemas, teisel kasutatakse raha muuks otstarbeks ja loodetakse, et keegi ei pane tähele – kvaliteeti mõõdetakse ju tagantjärele. Tähele pannakse kindlasti.“

Uute õppekavade tõttu suureneb täienduskoolituse tähtsus veelgi. Kui suur on üldine huvi täienduskoolituse vastu ning millised on probleemid?

„Täienduskoolituse koormus jaotub kooliti erinevalt ja see johtub

paljuski erinevast huvist. Uuringutest on tulnud välja, et meie üldhariduskoolide õpetajatest võtab koolitustest regulaarselt osa umbes 54 protsenti, mis on Euroopa mastaabis suhteliselt väike suhtarv. Vaadates, kui palju läbivad õpetajad koolituspäevi, peab samas tunnistama, et see näitaja on üle keskmise. Sellest järeldub, et need, kes täienduskoolituses osalevad, teevad seda aktiivselt. Muret tekitavalt palju on aga neid, kes üldse kusagil ei osale.

Koolid peavad suutma panna oma nõudmiste ja töökorraldusega kõiki õpetajaid koolitustel osalema. Seda ei saa teha haridusminister ega ükski järelevalvaja. Võime korraldada igasuguseid üritusi, aga kui õpetaja ei tule kohale – kas siis seepärast, et temata ei saa tööd korraldada, tal pole huvi või talle ei tuletata meelde – ja selle ase-

mel käib teine pedagoog mitu korda, jaotub uus teadmine ebaühtlaselt.“

Kuidas on lood uue õppekirjandusega? Kirjastused näevad olukorda üsna mustades värvides.

„Kui kirjastused nimetavad tohtuid summasid, mida juurde on vaja, võetakse arvutamisel tihti aluseks turu kogumaht ja eeldatakse, nagu oleks vaja kõik õpikud korraga asendada. See pole üldse nii! Kõiki õpikuid ei pea ümber trükkima. Ainete kaupa on teada, kus vastavad uuele õpekavale ka vanad õpikud. Üleminek lõpeb 2014. aasta kevadel, kui tulevad uued riigieksamid. Õppematerjali ja -keskkonda investeeritav raha on planeeritud 2015. aastani.

Õpikutega tegelevad kirjastused on kirjastusturul niikuinii eelistatud seisus. Õpikute puhul on turg alati olemas ja ka eelarveraha mingil määral garanteeritud. Võib-olla on nendel kirjastustel täiendavate ülesannete suhtes mingi tõrge – see sunnib jalgu kõhu alt välja võtma?

Teiseks on tegu turuvõitluse ja fooni arvestamisega – öelda, et riik peab tulevikus rohkem õpikuid tellima ning selleks enam raha eraldama, tähendab kirjastustele suuremat läbimüüki ja sissetulekut. Kutsun siinkohal üles rahulikule koostööle. Soovime kuulata ära kirjastuste mured ja teha koostööd, et õpikud oleksid õigel ajal olemas.“

Valimised lähenevad. Kas ei ole karta, et uued õppe- ja ainekavad muutuvad kellegi käes etturiks, mida välja mängida?

„Õppekavadega seoses ma ei usu. Nende peatamine oleks hullumeelne, sellel ei oleks mingit mõtet. Küll on PGS-i ja muu koolielu kontekstis valimised kindlasti teatud määral kulminatsioon. Lai avalikkus teab juba ammu, et kooliastmete tsentraalset lahutamist ei tule, koolidele suurskriteeriume ei seata ning iga omavalitsus otsustab sellised küsimused ise. Sellest hoolimata korraldavad kaks poliitilist jõudu opositsioonis üksteise võidu konverentse teemal, kuidas uus PGS hävitab koole. Kinnitan, et koolivõrguga seoses pole mingit põhjust inimesi hirmutada. Parteid võiksid vähem tõmmelda ja tegutseda selle nimel, et koolides oleks rahulik õppekeskkond.“

Eesti inimarengu aruandes 2009 küsitakse retooriliselt, kas haridus kui Eesti inimarengu senine vedur hakkab väsima. Liigume ühiskonna suunas, kus tulevane sotsiaalne positsioon sõltub enam päritolust kui omandatud haridusest.

RAIVO JUURAKU foto

Haridus ei vea enam välja

Karl Kello

karl@opleht.ee

Keskfond on Eesti inimarengu aruande 2009 põhiteema. Eesmärgiks seati selgitada välja, millised tendentsid keskkonnaprotsessides tõstavad elukvaliteeti, haritust, heaolu, parandavad tervist ja millised on kahjulikud nii Eesti inimarengu üldisele tasemele kui ka üksiku inimese heaolule.

Kuivõrd üldine inimarengu tase on pelgalt statistiline näitaja, omandab erilise tähenduse iga üksiku inimese heaolu, sh õpilaste-õpetajate oma. Mis tendentsid meil valitsevad? Mida oli järjekordsest aruandest selle kohta lugeda?

Haridusliku ja sotsiaalse ebavõrdsuse kasv, mis raiskab niigi nappi inimvara; noorte ja keskealiste meeste suremus, mida töötus ähvardab veelgi suurendada; kihistumine koos tendentsiga jagada maksukoormust ümber vähemkindlustatud elanikkonnale kahjuks; vaesuse muutumine päritavaks; väärtuskasvatus vs n-ö turuväärtuskasvatus; noorte väljaränne...

Tarbimisühiskond on tõstnud esile uusi tervisele ohtlikke keskkonnamõjusid. Imporditud toiduainetega kaasnevate riskide mõju laste tervisele vajavat rohkem tähelepanu ja elanikkonna teadlikku suhtumist. Kas ainult elanikkonna? Aga riigi järelevalvefunktsioon oma kodanike esindajana?

Esile saab tuua kaks märksõna, millega paistame Euroopas silma hariduse valdkonnas, need seostuvad koolirõõmutuse ja elukestva õppega.

Koolirõõmutus ja ebavõrdsus

Inimarengu aruande kohaselt paistab Eesti Euroopa 25 riigi hulgas silma väikseima koolimeeldivuse, õpilaste ülimadala subjektiivse heaolutunde ja koolivägivalla kogemise sageduselt. Kuigi laste teadmised on rahvusvaheliste võrdlevate haridus-uuringute (TIMSS ja PISA) järgi head, ei paku õppimine rõõmu ega huvi.

Koolihariduse eesmärgiks peetakse meil väidetavalt eelkõige teadmiste edastamist, mitte tervikliku isiksuse kasvatamist või tingimuste loomist õnnelikuks eluks.

Eesti paistab teiste Euroopa riikide seas silma ka selle poolest, et juhtide ja spetsialistide koolituses osalemise protsent on üks kõrgemaid, millega jääme maha vaid Rootsi ja Soomest. Töötute puhul aga ületab meil koolitusvajadus koolitusvõimalusi mitu korda. Järeldus: erinevalt Põhjamaadest soosib Eesti senine täiskasvanuhariduspoliitika tööturul olijaid, sh eelkõige sotsiaalses hierarhias kõrgemal paiknevaid ametigruppe, just nende jaoks on soodsad riigi rahastamismudelid. Töötutest osaleb mitteformaalses õppes 16% ja töö otsimisest loobunudest 11%. Eeldatavasti ebavõrdsus koolituste alal pigem kasvab, jättes koolitusest ilma neid, kes seda kõige rohkem vajavad.

Elukestev õpe eeskätt edukaile

Kes enesetäiendamise vastu huvi tunneb, peab seda tihtilugu oma rahakoti peal tegema ja pahatihti sinna see soov jääbki. On valdkondi ja teemasid, mida pakuvad üksnes erakõrgkoolid, aga näiteks 11 000 krooni õppemaksu semestris võib osutada ületamatult suureks summaks. Elukestva õppimise lõbu saavad seega endale lubada n-ö rikkamad ja riigiametnikumad. Elukestvat õpet on nimetatud isegi üheks suuremaks probleemiks Eesti hariduses. Poliitikauuringute keskuse Praxis juhatuse esimehel Ain Aaviksool võib olla tõesti õigus väita, et „Eesti hariduse peamine probleem on madal elukestev õpe, just nende riikidega võrreldes, kellega me ennast võrrelda tahame”.

Kas haridus kui Eesti inimarengu senine vedur hakkab väsima, küsitakse aruandes retooriliselt. Nimelt viivad haridus ja haritus ühiskonda edasi. Rahvusliku ärkamise ajal, ja mitte ainult siis, pakkus haridus võimalust, avades tee ühiskonnahierarhias ülespoole. Nüüd haridusest paradoksaalsel kombel enam hästi ei piisa. Liigume

ühiskonna suunas, kus tulevane sotsiaalne positsioon sõltub enam päritolust kui omandatud haridusest, sedastab aruanne. Korporatiivsuse, erakondlikkuse esiletõus tähendab vabatahtlikku loobumist neist eelistest, mida eelnevad põlvkonnad on meile pakkunud, ennast ja oma lapsi harides.

Haridus pakkus võimalust

Haridus pole enam see arenguedur, mis oli. Ain Aaviksoo on sedastanud, et 1960. aastatel oli Lõuna-Korea Afganistaniga ühel tasemel, kuid praeguseks on tänu haridusse panustamisele jõutud väga arenenud riikide hulka (veel 1961. aastal oli 25% Lõuna-Korea meestest ja 75% naistest kirjaoskamatud). Meie tase oli sel ajal võrreldamatult kõrgem ja ometi olemas olnud oma eeliseid maha mängima. Vabatahtlikult. Vaesemast või toimetuleku piiril elavast perest laps ei pääse ilmselt gümnaasiumi, ta peab minema tööle, et ennast ära toita. Hea, kui avar võimalus minna kutsekooli.

Eesti inimarengu aruandes sedastatakse suhteliselt kiretult, et majanduslangus on suurendanud hariduslikku ebavõrdsust; et Eestis ei ole tõhusaid mehhanisme haridus-, majandus- ja tööturupoliitika koordineerimiseks; et hariduspoliitikas on vaja leida lahendus sotsiaalmajanduslikust kihistumisest ja puudulikest regionaalpoliitikast tingitud hariduslikule kihistumisele ja et isegi majanduslikult headel aegadel oli väljalangus Eesti üldhariduses lubamatult suur.

Tööpuudus on suurem just noorte ja meeste seas. Hinnanguliselt 102 000 töötut on Eesti taasiseseisvuse ajaloos suurim. Murettekitavaks nimetatakse tööpuuduse mõju noorte ja keskealiste meeste tervisele – kelle eluiga on keskmiselt niigi lühem kui naistel. Noormeeste töötus on neidude omast kõrgem, kuivõrd majanduskriisid läksid esimesena löögi alla (liht)töölise töökohad ... ja elukestvast õppest ning koolitustest jäävad eelkõige eemale madala kvalifikatsiooniga töötajad, töötud ja töö otsimisest loobunud.

KÜSIMUS JA VASTUS

Mis äratas tähelepanu Eesti inimarengu aruandes 2009?

PEETER AAS,
Põlva maavalitsuse
haridus- ja sotsiaal-
osakonna juhataja:

„Peagi üheksa aastat tagasi ilmus 26 sotsiaalteadlase kiri „Kaks Eestit”. Aasta pärast, mais 2002, kommenteeris Tõnis Saats EMOR-i uuringut: „Mida arvab teise Eesti temaatikast rahvas” kokkuvõtvalt: „Tegemist pole ühe probleemiga, rikkuse ja vaesuse küsimusega, vaid probleemide puntraga, mis hõlmab väga paljusid ühiskonnaelu valdkondi: regionaal- ja sotsiaalpoliitika, tööturu ja haridussüsteemiga seonduv, demokraatia toimimisega seotud probleemid jne. Neid küsimusi ei saa lahendada ühe-kahe valutu lõikega.” Sellest ajast on Põlvamaa elanike arv vähenenud kolme tuhande inimese võrra ja üsna tõenäoliselt langeb aasta alguse 31 033-lt järgmiseks aastavahetuseks alla 30 000. Maakonna üldhariduskoolide õpilaste arv on samal ajal langenud 2000 võrra ja jõudnud 3000 piirile. Tollasest 30 koolist on veel alles 20 ja juba sündinud laste arvust tulenevalt on nelja-viie aasta pärast meil suure tõenäosusega viis-kuus tugevat põhikooli ja mitte ühtegi korralikku gümnaasiumi.

Eesti inimarengu aruanne 2009 järeldeb muuhulgas, et praeguse otsustamata jätkumisel jääbki kehvamate valdade elanike jaoks väljaränne tihti-peale ainsaks võimaluseks oma elukvaliteeti parandada. Samas kirjutab Postimees 26.03 valitsuse toimetuleku uuringule tuginedes tervikuna positiivsete hinnangute kõrval regionaalministri kohta: „Uuringust selgus, et Siim Valmar Kiisleri hakkamasaamist ei oska rahvas hinnata – nad lihtsalt ei teagi sellist ministrit.” Kardan siiski, et antud juhul on tegu vaid Koikalaise ettesattumisega. Koer ise on maetud mujale või hoopis sügavamale.”

VALTER PARVE,
TÜ Pärnu kolledži
lektor:

„Vastne inimarengu aruanne kinnitab, et Eesti kooliõpilaste vaimne tervis on muu Euroopa võrreldes suuremas ohus ja sinna võib kaduda ka osa tulevasest tööjõust.

Seitse aastat tagasi võtsin kätte ning uurisin koostöös haridus- ja teadusministeeriumiga (leping 10–12/218) põhikooli katkestamise põhjuseid Pärnumaa näitel. Kuigi kooliti on olukord erinev, võib 40 pere külastamisel kogetu põhjal väita, et praegune koolisüsteem soodustab inimekapitali raiskamist. Mõni rabeleb sellest seisust välja, kuid paljudest „ülearustest” noor-

test saavad madala enesehinnangu ja pooliku haridusega abitöölised, kes ei suuda kohaneda kiirete muutustega majanduses; halvemal juhul on tagajärjeks hoolekande kliendid või seaduserikkujad: selmet rahuldada tööjõuvajadust on nad koorem riigi eelarvele ja pensionäride konkurendid avalike teenuste saamisel.

„Aina arutate ja arendate, aga midagi ei muutu!” Umbes nii karjus oma meeleheidet välja noormees, kes Eesti inimarengu aruande esitluse 22. märtsil rahvusraamatukogu saali tormas. Tal näib õigus olevat, ja vist põhjusel, et keegi ei vastuta allakäigu eest. Praegune olukord sobib neile, kellest midagi võiks sõltuda: parteidel ja nende sponsoritel on kergem manipuleerida au- ja häbitunde kaotanud harimatu, tarbimishulluses ja isekeskis tülisoleva põobliga.

Väljapääs on otsustajate suurem vastutustunne. Kui küsida kohalike poliitikutelt ja riigikokku pürgijatelt, ministrilt ja ametnikelt iga kord, kui nad rahva ette ilmuvad, mida on nemad isiklikult teinud koolist väljalangemise vähendamiseks, siis ehk hakkab midagi mutuma. Kui ei küsi, võib juhtuda, et peasüüdlaseks tehaksegi koolirahvas.”

TÕNIS BLANK,
Rapla
endine maavanem:

„Märksõnad, mis tähelepanu äratasid: Eesti suurenev kihistumine, päritav vaesus, ääremaastumine vs liigne tsentraliseerimine, regionaalhariduslik ebavõrdsus (hariduslik kihistumine algab juba lasteaias ja lausa algkoolis), ühiskonna hierarhia suletus. Pluss töötus, psüühikahäirete suurenemine, suremuse kasv... See oli täitsa kõhedaks tegev lugemine.

Inimarengu aruanne rõhutab muuhulgas, et regionaalarengu ebaühtlus ja tasakaalustamatus on ühiskondlik probleem, mis nõuab lahendamist. See saab olema avaliku poliitika proovikivi. Võib tuua sellise võrdluse: igas perekonnas püüavad vanemad anda kõigile lastele võrdsed arengu-eeldusi ja -võimalusi, samamoodi peaks riik käituma kõigi oma alamatega kõigis piirkondades. Räägime ju kogu aeg, et igas külas peab olema hea elada. Erinevused on suures osas riigi enda tekitatud – ebaadekvaatne käitumise tagajärjel, eri reformide ja ebaõigete otsustega. Riikidevahelised erisused üldiselt vähenevad, aga riigisisesed erinevused samas suurenevad, ka meil Eestis. Nende sisemiste tegurite hulgas, mis seda erinevust mõjutavad, on ka haridussüsteem.

Inimarengu aruanne sedastas, et kriisi survele on kadunud usk turu iseeneslikku ja universaalsesse regulatsioonivõimesse. See teooria, et turg ise lahendab kõik probleemid ja tasakaalustab majanduse, praegustes tingimustes enam ei kehti. Maksupoliitikas olen samuti seda meelt, et tuleb baseeruda stabiilsetel maksudel (tulumaks ja kapitalimaks), mitte maksustada tarbimist – nii kui tarbimine kukub, kukub ka maksutululaekumine.”

Eestis puudub aktsepteeritud tulevikukujutus

Karl Kello
karl@opleht.ee

Inimarengu aruandest 2009 on lugeda, et „Eestis puudub teostatav ning laialdaselt aktsepteeritud tulevikukujutus Eesti majanduse arengusuundadest ning ei ole ka tõhusaid mehhanisme hariduspoliitika, majanduspoliitika ja tööturupoliitika koordineerimiseks”.

Sattusin hiljuti ühe soliidse ülikooli klaaskoridoris vastamisi vana hea tuttava, asjatundliku tehnikaharidus-inimesega. Mis probleemiks? Olukord tehnikahariduses. Mees avas sülearvuti, näitas graafikuid: lähimas tulevikus saab meil kõrgharidusega inimeste hulgas olema vaid paarteist protsenti tehnika, tootmise ja ehitusala insenere, mis erineb oluliselt paari aastakümne tagusest tööjõustruktuurist. Väidetavalt loovad aga kõige rohkem töökohti just mehaanikainseneri haridusega inimesed, vähemalt Soome andmetel.

Mis ootab ees neid meie noori, kes praegu õpivad sotsiaalteadusi, ärandust ja õigust ning keda on ligikaudu 40% üliõpilaste üldarvust? Oleks ju neil hea teada, millisel erialal on nad teretunud ja kus kehtib julm konkurents. Meil räägitakse põhiliselt üliõpilastest, kes riigitellimuse alla käivad. Suuremas osas, riigieelarvevälises vastuvõtus toimuvast ja selle tagajärgedest ei taheta / ei tohi aga midagi teada. Kogu tudengkonna kohta käivaid arvandmeid õppevaldkondade kaupa pole lihtne leida.

Mis toimub?

On see ebaadekvaatse arengupoliitika kajastus? Kas tegu võib olla strateegilise planeerimise (ja selle planeerimisprotsessi) mittevastavusega tegelikkusele? Väga võimalik. Sest teatavat üleolevat suhtumist riiklikesse arengukavadesse on tõepoolest täheldada, seda ka väga kõrgel tasandil. Iseloomulik on majandus- ja kommunaalministri väljaütlemine, vt Postimees, Arter, 13.03. Kui Indrek Luukase sõnul pole meil majanduse arengukava ega prioriteete ja riik peaks olema aktiivsem ettevõtluse soodustamisel, peab Juhan Parts vajalikuks öelda „...et riik peaks hakkama mingit majanduse arenguplaani tegema – no kuulge, lolliks olete läinud või? Tahate, et loome Nõukogude Liidu plaanikomitee? Mis asi on riigi tehtud majanduse arengu plaan? Et mina kutsun kokku komisjoni ja ütlen, et nüüd hakkame kummikuid tootma ja pärast seda polte?” Minister suvatses muidugi nalja heita (loodetavasti), aga pole välistatud, et leidub inimesi, kes võtavad seda juttu tõe pähe (hakateski arvama, et riik – see on Juhan Parts).

Palusin oma tuttavat kirjutada sel teemal arvamusloo Õpetajate Lehte. Ta oli nõus, aga ei soostunud seda oma nime alla avaldama – tal on eelpensionini veel aega.

Näib, et on tekkinud skisofreeniline olukord – asjatundlikud haridus-inimesed ei usalda oma nime all oma valdkonna probleemide kohta sõna võtta. Aga kui tõesti on nii, et vaja eelpensionini vastu pidada, siis siinkirjutaja loomulikult aktsepteerib seda seisukohta.

Anonüümne arvamus

„Kõik me soovime, et meie õpilastel pärast lõpetamist hästi läheks. Selleks on vaja valida endale sobiv ja tööturul nõutud eriala, õppida, õppida ning siis nautida huvitavat ja tasuvat tööd. Lemmikõpetajate mõju õpilaste erialavalikule ei ole võimalik üle hinnata. Isiksuse mõju kõrval tunneb õpetaja lapse võimeid ning huvisid kõige paremini ja annab kõige adekvaatsemaid arengusoovitusi.

Äsja avaldas õpilasesindus soovi, et kõrgkoolid hakkaksid sisseastumisel hindama kandideerijate erialast õppimismotivatsiooni, kuid tulevikuvisiooni kujunemist on vaja eelnevalt suunata. Uuendatud riiklikes õppekavades sisalduvate valikainete pakutavate võimaluste maksimaalse ärrakasutamise vajadus tõstab veelgi õpetajate kui nõustajate osatähtsust.

Nüüdisaegse ja tulusa töö kätevitamiseks tuleb teha õigeid otsuseid lokaalse Eesti ning globaalse maailma innovatsioonide ja tööjõuturu arengule vastavalt. Eesti majandus on arenenud väga kiiresti, prognoosides väljub Eesti masust tugevama ja parema ettevõtlusstruktuuriga kui varem. Arengufondi juhatuse esimehe Ott Pärna sõnul peaks harjumuspärase elustandardi säilitamiseks Eesti eksport kahekordistuma. Konkurentsivõimeliste ja innovaatiliste eksporttoodete loomisel on põhitegijad insenerid ja oskustöölised, kelle nappusest viimasel ajal palju räägitakse. Ka parim teadusmõte jääb vaid paberile ja seda väärastav raha Eestil sa-

mata, kui pole ideid tootmisesse suunava oskusega inimesi.

HTM on hariduse ja teaduse analüüsides ning statistika osas suure töö ära teinud, kodulehekiülje avalehelt leiame valikule „Uuringud, statistika, andmebaasid” klõpsates viimaste aastate põhjalikud aruanded. Muu hulgas saame teada, et möödunud dekaadil on iga-aastase 70 000 lähedase kõrghariduse omandaja hulgas olnud 38–41% sotsiaali, äranduse ja õiguse ning ainult 12–13% tehnika, tootmise ja ehituse ning 8–10% loodusteaduste valdkonna õppureid. Lõpetamiseni jõudnute hulgas on vastavad osakaalud 36–41%, 10–14% ja 7–11%. See erineb kapitaalselt paari aastakümne tagusest tööjõustruktuurist ja vanemate inseneride pensionile jäädes ning välisriikidest spetsialiste sisse toomata läheneme iga aastaga olukorrale, kus meie kõrgharidusega inimeste hulgas on vaid 12–13% tehnika, tootmise ja ehitusala insenere!

Riik suunab oma soove riigitellimuse kaudu, kuid üle poole tudengitest õpib riigieelarveväliselt, nende jaoks on meie kohus tulevikuvõimalusi ja -ootusi teadvustada. Masu kajana räägitakse väga palju tööpuudusest, oleme küll koolitanud palju spetsialiste, kes oskavad töötuid nõustada, kuid uued töökohad tuleb luua ja selleks pole midagi paremat kui tootearendus ja uute ettevõtete asutamine. Kõrghariduses toimuvat analüüsivad praegu üleminekuhindamise komisjonid, kellele lasub suur vastutus Eesti riigi arenguks vajalike otsuste ja soovitude edastamisel. Keegi ei jää kõrvale: tänaste noorte edukus määrab meie kõigi pensioni taseme tulevikus.

Kutseharidus on viimastel aastatel jõudsalt arenenud, kõrgkoolid on oma õppekavad suunanud pädevuspõhisusele, Eesti majandus pöörab paremuse suunas. Palju on küsimusi, millele vastuse saamiseks pöörduvad õpilaste pilgud õpetaja poole. Kelle elutarkust siis veel usaldada! Kas poleks nüüd õige aeg õpetajate teadmisi ja infobaasi täiendada ning paluda Õpetajate Lehes noorte tuleviku suhtes arvamust avaldama Eesti innovaatilise arendamise tiiptegijad.”

See soov on nüüd edasi antud.

Viimase aastakümne jooksul on ligikaudu 70 000 kõrghariduse omandaja hulgas olnud 38–41% sotsiaali, äranduse ja õiguse ning ainult 12–13% tehnika, tootmise ja ehituse ning 8–10% loodusteaduste valdkonna õppureid.

RAIVO JUURAKU foto

SAMAL TEEMAL

Kuidas on lood meie tehnikakultuuriga?

Andres Jagomägi,
biotehnoloogia ja biomeditsiini volitatud insener, EIL-i liige

Kas koolis ikka teatakse, mida pakub inseneri elukutse? Kas tehnikakultuur kui eriti kiiresti muutuv ei vääri teiste kultuuride ja kunstide kõrval koolis senisest veidi rohkem käsitlemist?

Laste kasvatamine ja õpetamine tehnika vaimus senisel humanitaarkallakul ei ole lihtne. 2005. aastal rääkis Pärnus maakonna õpetajate koolitusel insenerikutest tema võlude ja mõrudega. Siis kurdeti, et inseneri elukutsest ei olegi suurt midagi teada. Veelgi üllatavam – ka ülikoolis Spinno programmi käigus ei teata päris hästi veel insenerikutse nõudeid! Insener on igal pool kohal nii märkamatu, justkui teda ei eksisteeriks. Seetõttu kirjutan lootuses, et mõni õpetaja ikkagi on tehnikalembene ning suunab julgelt sellele teele ka oma õpilasi.

Enamjaolt just koolitoas ja õpetajalt saadakse vajalik säde tulevikuks. Ei saa kuidagimoodi lahutada lapse või noore meeltes kodu, vanemate ja kooli osa. Õpetaja koolis ja lasteaias on paratamatult üksjagu piksevarda rollis, koduste pingete maandaja. See- ja – püüame kõik olla inimlikumad ja mõistvamad, vaatamata olukorrale ja elukutsele. Ühiskonnas kujunenud dialoogide räägis on tõsine edasimineku takistus.

Arendustegevus eemale poliitikute mõjusfäärist

Mäletan, millest unistasid NL-i ajal ettevõtluses tegijad – kui saaks majanduses toimuva poliitikast lahti sõlmida. Iga asja tuli kooskõlastada, manguda fonde partei- ja plaaniorganites. Kas praegu on teistmoodi? Mis on muutunud? Jätkub ju politiseeritud ettevõtlus, mõõdikuks kas või korruptsiooni-juhtude arv, parteide vigurtoetamised (mina sulle, sina mulle...). Võib ette kujutada, milline oleks Eesti ettevõtlus parteiliste barjäärideta.

Olen üpris hästi kursis nii firma- kui ka tootearendusega. Kuulen vahel lausa eksoteilise häälitsemisena mõjuvat lõputut juttu töökohtade loomise vajadusest, uutest toodetest ja eksportidist, innovatsioonist. Viimases olen ka ise kaasa häälitsevad, kui SE21 (Säästev Eesti) koostasime. Puutun kokku ka nendega, kes

soovivad midagi korda saata. Siin seal arutatakse, kas tootearendust tuleks teha tootmis- või teaduspõhiselt (st kes tellib arenduse).

Mõlemad on olulised, need on arenduse kaks külge. Üks on vajalik kiire rakendusliku iseloomuga uue, parema ja vajaliku toote pakumiseks konkurentsipüsimeks (et saaks jälle toimida Äripäeva 10.02 Kaubanduse lisalehe loosungi „Ostes uuele tõusule!” järgi), teine aga uute (tuleviku)tootmist loomiseks ajalise perspektiivis ning seeläbi küllalt olematuks muutunud tööstuse ekspordivõime suurendamiseks.

Teaduspõhise Eesti prioriteetidest võiks ju loota peatselt uut ja maailmaturul huvipakkuvat. Küsitav on aga teadustulemuse tootmisruumidesse ja mastaapseks tootmiseks kujundamine, sest tegusaid insenere, arendustegevuse vedureid, napib järjest enam. Lisaks on täiesti uute (nn *green field*) projektide toel uute organisatsioonide loomine tohtu hulga bürokraatlike kitsenduste tõttu üksjagu võimatu, kui selleks tuleb püüda kaasata „abikõlbulikuna” pakutavat euroraha. Kohapealne „heade aegade” raha aga uutesse tootmistesse millegipärast ei satu – arendustegevuse kaudu on tee suure rahani pikk ja vaevaline. Otsime seetõttu (rumalat?) välisinvestorit ja toetame tema mõtteid.

Mida ette võtta?

Tuleb koguda ja rakendada vähene järelejäädud insenerikompetentsus realsesse arendustegevuses. Ideede puudust minu teada ei ole, neid on vaja vaid sõeluda ja selekteerida. Küll ei ole mõtet soovitada rohkem käpiknukutehaseid, kuigi eks anna needki mõnele ettevõtlikule veidike leivarahaga, kui ikkagi ostjaid leidub.

Mida pidada silmas ideede selekteerimisel? Wally Olins, korporatiivse identiteedi ja brändiloomise guru, kes on ka Eestis käinud ja „õpetust” jaganud, nimetab vajadust mõelda brändi loomisel läbi nelja teguri koosmõju: toode ise (mida firma kavandab, valmistab ja müüb), keskkond (kus ta seda valmistab ja müüb), kommunikatsioon (kuidas ta inimestele sellest räägib igal kohtumisel – endast ja mis teoksil), käitumine (kuidas käitub see, kes teeb, iga inimene selles tooteahelas, brändis).

Kvaliteet määrab edu

Edasi: peab olema kindel toote kvaliteedis! Kui teie toode on parim hinna, kvaliteedi ja teeninduse mõttes – võite võidu joosta. Kui toode on algselt parim võrreldes teistega, peab arvestama võimalust, et teised tulevad kiiresti järele. Ei tohi ennast lõdvaks lasta. Kui teie toode ei ole nii hea kui parim omataoline – kukute läbi. Oluline on terve mõtlemissahel, mis peab tagama mõtlemissahel ja tegutsemise kvaliteedi, millega ennast tõusule osta.

Kas head lapsed kasvavad vitsata?

Liisa Pakosta,
nelja lapse ema

JAH. Head lapsed kasvavad vitsata, arm aitab enam kui hirm. Sellest tõdemusest praktilise elu juurde minnes aga pole enam kõik nii üheselt selge, eriti kui seadus hakkab ütlema lakooniliselt, et laste igasugune füüsiline karistamine on keelatud – mida seadused juba ju praegugi ütlevad.

Loodetavasti tekib selle kõrvale ka tänuväärne diskussioon vaimse karistamise teemal. Kõik saavad ju aru, et rihma või vitsaga lapse või ka täiskasvanu nüpeldamine on kuritegu teise inimese vastu. Aga kui astuda praktilise elu laiaulatuslikesse voogudesse, pole kõik enam nii üheselt selge, isegi täiskasvanute puhul mitte: kas naise antud kõrvakiil mehele eriti lurjusliku teo eest on vägivald või enesekaitse? Kas mehe konte ragisema panev kallistus on füüsiline ahistus või sõbralikkuse ehk harjumuspäratu väljendus? Ja kes teeb kindlaks, kas see karukallistus oli mõeldud heade või halbade kavatsustega? Kas sõna võib olla valusam käest? Hirmu, mitte mõistmist tekitav karistus on tulutu, aga mida teha lapsevanemaga, kes hirmutab last, et kui sa korralikult ei käitu, räägin sellest koolis õpetajale? Või kui lapsele sisendatakse hirmutunnet seoses halva hindegaga? Või kas see ikka on nii halb, kui halba tulemust kardetakse? Olen põhimõtteliselt nii

Kõik saavad ju aru, et rihma või vitsaga lapse või ka täiskasvanu nüpeldamine on kuritegu teise inimese vastu. Aga kui astuda praktilise elu laiaulatuslikesse voogudesse, pole kõik enam nii üheselt selge. RAIVO JUURAKU foto

kehalise kui ka sõnalise vägivalda vastane, aga täiskasvanutegi maailmas on palju halle tsoone, millele hinnangu andmine võib olla väga subjektiivne.

Piiripealsed olukorrad

Koolikeskkonnas tuleb pedagoogidel hakkama saada väga erinevate piiripealsete olukordadega, täiesti isesuguse iseloomu ja taustaga lastega. Lastel vahel kehtivad veel omad reeglid, needki igas seltskonnas ja klassis erinevad. Õpetaja käitumine konkreetsetes olukorras on õige erineval moel, sõltudes kogu personaalstest ja kultuurilisest taustast. Lisaks lapsevanemad oma ettekujutustega, mis samuti on kirjumad kui suvine lilleväli. Poegade emana tekitab minus hirmu teoreetiline võimalus, et poisid lähevad koolis vahetunnis omavahel karvupidi kokku ja õpetaja ei julgegi

neid lahutama minna hirmust saada pärast süüdistus füüsilise vägivalda kasutamises. Tütarde emana ma sellise mure peale ei tulegi.

Siin tulebki panna tähele veel ühte koolielu argipäeva keerulisemaks muutvat tendentsi. Kuna perekonnad on muutunud üsna väikeseks (suuremas osas peredes on üks laps), on ka vanemate kasvatuskogemused sageli ühe soo kesksed. Igapäevases kasvatuskogemuses on poisil ja tüdrukul väga suur vahe. Mitte ainult Eestis, vaid üle Euroopa on tekkinud täiesti erinevad hea kooli kontseptsioonid nendel peredel, kus kasvab tütreke, ja nendel, kes peavad poisiga hakkama saama. Vanemate ettekujutus õpetajate õigestest valikutest on vastavalt üsna erisugune. Niisamuti on arusaadav, et ainuüksi mõte füüsilisest kontaktist koolikeskkonnas tekitab tütarlaste vanemates õudu, samas kui poiste va-

nemad taipavad ehk tänulikudki olla, kui tööõpetuse õpetaja tõstab sae või akutrelliga lollitama hakanud noore mehe koos temas möllava testosterooniga vajadusel ka füüsilist jõudu kasutades ukse taha rahunema, vastuhaku korral tööriista käest lihtsalt välja väänates. On ka vaieldav, kas nn rahunemistoad on füüsiliseks või vaimseks karistuseks, kuna osa lapsi tunneb säärase üksinduse ees võõras kohas füüsilist hirmu.

Füüsiline vägivald

Keerukad juhtumid sünnivad just mitmeti tõlgendatavatest olukordadest ja sellest on kahju. Enamasti teavad ju klassikaaslased ja kohalik kollektiiv, kuidas juhtumi puhul lood õiguse ja õigluse ning inimväärikuse austamisega tegelikult olid. Kas pedagoog kuritarvitas võimu või oli hoopis õppur

see, kes tekitas ohtliku olukorra või ületas ise füüsiliselt piire? Kui keegi tungib teie koju, on teil õigus sissetungija kohemaid enese ja oma pere kaitseks maha lasta. Millised on aga pedagoogide hädakaitse piirid?

Õnneks on meil vähemalt ametlikud kasvatuseduslikud seisukohad võrdlemisi ühtlased ja dogmaatilised, seega lihtsad. Lähiajaloo pole see alati nii olnud, näiteks ilmus möödunud sajandi alguses eesti keeles lastearsti kirjutatud kasvatusjuhend, kus soovitati last varakult valuga harjutada – nii olevat tal hiljem kergem. Selleks tuli imikut hakata järjest suuremas ulatuses nõiela torkima...

Et tervemõistuslik sadismiohjeldamine nii füüsilise kui ka vaimse vägivalda osas saaks üheselt mõisteta-vaks, oleks vaja ilmselt kaunis paksu manuaali, kus on kirjas ka käitumisjuhiseid erakorralisteks olukordadeks. Niikuinii kurdavad õpetajad, et täiesti normaalse hääletooni räägitud juttu osa lapsi enam tähele ei panegi.

Vaesus ja hoolimatus laste vastu käivad käsikäes

Raivo Kaik,
endine õppejõud

Majandusmurede korral jäetakse lapsed hooletusse ning vaesus hakkab taastootma vaesust. Lastel vaesuse likvideerimise teemal on seni ainsana sõna võtnud õiguskantsler. Loodetavasti järgnevad ka teod. Mida on ette näidata teistele riigorganitele? See peaks olema praegu prioriteediks.

Lugesin hiljuti pedagoogikateadlase Ants Kõverjala raamatut „Inimsuhete tugitalad pedagoogi pilgu läbi“, 2009, neljas tema sarjas „Valikuid elust“. Mälu ja teadmiste värskendamiseks on seal kirjapandu äärmiselt kasulik. Lapsepõlve ja noorusaega käsitledes

pöörab autor suurt tähelepanu vanemate osale laste tuleviku kindlustamisel. Isalt ja emalt ei oodata rikkuse kokkuajamist, vaid lastele elamisväärsuste tingimuste loomist, tuge iseloomu kujunemisel ja igapäevast tegelemist nendega. Tipp-pedagoog annab üksik-asjalikku nõu, kuidas kõik võiks olla. Kuid kas see on praeguses majanduslikus ja sotsiaalses olukorras võimalik?

Mõista lapse olukorda

Järjest enam kimbutab peresid vaesus. Mõni aasta tagasi töötasin täiskasvanute gümnaasiumis ja seal esitati sügisel 9. klassi astumiseks kahe klassitäie jagu avaldusi. Kõik nad olid vähemalt 17-aastased noored, kel oli jäänud põhikool õigel ajal lõpetamata. Vastuvõtuavalduse blanketil olevale küsimusele, miks, vastasid mitmed, et põhjuseks on perekonna vaesus. Siis arenes meie majandus tõusujoones, igal õppeaastal langes põhikoolist välja peaaegu tuhat õpilast.

Kui oled kehvasti riides, võid juba ainuüksi sellepärast kaaslaste põlu alla sattuda, see ei soosi õppimist. Koolisõuklate töötajad teavad rääkida, et nüüd süüakse ära kõik, mis lauale pannakse. Eriti hea minek olevat

toidul esmaspäeviti. Järelikult ei saa paljud lapsed kodus korralikult süüa, neid vaevab alatoitus. Probleemiks on ka maaõpilaste pikk koolitee, eriti kui perel pole autot. Vaese pere laps ei saa osaleda teatrile ühiskülastustel ja ekskursioonidel. Mõnigi võib trotsist väita, et see polegi midagi väärt ja ta ei tahagi minna, tegelikult on enamikul kahju ja tekib alaväärsustunne.

On õpetajaid, kes ei suuda ega tahagi sellist olukorda mõista. Olid ajad, mil klassijuhatajalt lausa nõuti õpilaste kodude külastamist ja seal vanematega vestlemist. Praegusel kujul arenguvestlusi siis ei tuntud. Ometigi andsid need kodukülastused enam kui bürokraatlikud vestlused ja paberite täitmised. Kui õpetaja tunneks lapse kodust olukorda, suudaks ta last paremini mõista.

Tööta vanemad

Eelkõige on vaesuse põhjuseks vanemate töötus. Abirahaga turvalist kodu ei loo. Ka tööl olles ei teenita sageli nii palju kui perel vaja. On neid, kes soovides pere olukorda parandada, lähevad kaugele tööle. Raha saab ehk tõesti rohkem, kuid sellega lastele turvalist kodu ei kindlusta. Vanematest tun-

nevad lapsed pidevalt puudust. Pole harvad juhud, mil mõlemad vanemad on välismaal tööl ja teismelised lapsed on jäetud omapead või sugulaste ja naabrite hoole alla. Millisest kodusest kasvatuses saab siis juttu olla? Raha ei asenda vanemlikku hoolt. Töökoht peaks olema ikkagi kodu lähedal ja lastel võimalus kodus oma vanematega kogu aeg suhelda.

USA-s Florida osariigis on isegi seadusega kehtestatud, et kuni 12-aastast last ei tohi üksinda koju jätta. Politsei kontrollib seda ja kui laps leitakse üksi kodust, saavad vanemad kopsaka trahvi. Kui vanematel pole võimalik lapse kõrval olla, tuleb neil selleks keegi palgata. Mis juhtuks, kui meil selline kord kehtestataks?

Nõukogude ajal elasid koolist kaugemal asuvad õpilased internaadis. See oli mingigi lahendus. Tänapäevaste õpilaskodudega ei olnud sealseid tingimused muidugi võrreldavad, kuid polnud muret hommikul kooli jõudmisega. Internaadis anti kolm-neli korda päevas süüa. Magati küll 10–15 õpilast ühes ruumis, kuid polnud probleemi. Nii oli ju ka enne Nõukogude aega olnud. Olen ise 11 aastat internaatides elanud ega kurda selle üle. Vaesemate perede lastele võimaldati toit kas tasu-

ta või osalise tasuga. Muidugi oli seal ka kasvatajate järelevalve, aga see on loomulik. Õpilaskodude kiirem arendamine oleks vaeste perede lastele suureks abiks.

Arvestada laste huvidega

Taluühiskonnas vanemad vastutasid ja kandsid laste eest hoolt. Elati küll kehvemini, kuid oli vajalik kodusoojus ja turvalisus. Nüüd tundub, et töötuse probleemide lahendamisel ei püütagi laste huvisid silmas pidada.

Majanduselu sasipuntra lahtiharutamisel ja uute ettevõtete loomisel peaks jälgima sedagi, et töökoht oleks inimesele kodu lähedal ning seal arvestataks lastega. Hoopis soodsamad võimalused tuleks luua pereettevõtete arendamisele ja FIE-dele. Paiksel, kodukohast lugupidaval inimesel ei tule mõttessegi iga natukese aja tagant (vastavalt sellele, kuidas kusa-gil tööd on) teise kohta kolida. Küllap on veel maakoolides pedagooge, kes mäletavad igal aastal ühest kolhoosist/sovhoosist teise kolunud lüpsjate/traktoristide peresid. Nende lastega nähti hirmsat vaeva. Kui probleemid hakkasid lahenema, kolis pere uude kohta ja kõik algas otsast peale.

SAMAL TEEMAL:

- **Kati Murutar**
„Kuidas notsut ema-armastuse ja varssa isa vastutustunde eest päästma hakatakse?“
- **Maie Tuulik**
„Tutistamine või väike laks pole füüsiline vägivald“
- **Loone Ots**
„Kuidas lapsi peksta?“

Vt ÕpLeht nr 12

Hille Karm, ajakirjanik

Lugemisaastal on raamat enesestmõistetavalt ausse tõstetud. Kuid ikkagi tuleb nentida, et sõna mitte üksnes ei taandu pildi ees, vaid paneb lausa ummisjalu plehku.

Selleski kodus, kus raamaturiiulid troonivad elutoas ja lastele loetakse usinalt õhtujutte, võib pere kooli-eelik hommikul kõigepealt astuda teleri juurde ja vajutada sisse multikanali nupu. Kaks vanemat võsu aga kipuvad mõlemad vägisi arvuti taha. Pilt ruulib! Sest nägemismeel on seda kergem haarata. Raamatu lugemine nagu kirjutaminegi vajab aga vaikust ja rahu, raamatuga kahekesi olemist, raamatu sisse minekut.

Taban end üha sagedamini endamisi raamatu saatust ennustamas. Kas peavad mu lapselapsed kunagi tunnistama, et neil oli üliharuldane vanaema, kes võis end nimetada kirjanikuks? „Raamat, mis see veel oli?” küsivad ehk kord minu lapselaste lapselapsed? Nii lootusetut tulevikku ei tahaks raamatule küll ennustada, kuid kui vaadata pildi eelisarengut võimaldava tehnoloogia võidukäiku viimasel kümnel aastal, siis...

On lootust, et raamat säilib teisenenud kujul, digivariandi või e-raamatuna. Samas on oht, et kõik mis digi ja virtuaalne, võib mõne totaalse inimliku eksituse tõttu olla ühel hetkel pelga nupuvajutusega igaveseks haihtunud...

Üha raskem on raamatu sisse minna

Raamatu saatuse juurest jõuab mõte inimese arengu ennustamiseni. Pildisõnumi võidukäigu mõju on juba praegugi näha. Internetis lühitekste lugema harjunu ei suuda enam pikki tekste lugeda ega kirjutada. Ka nn eluaegsed raamatusõbrad kurdavad, et üha raskem on minna raamatu sisse. Emakeelepäeva puhul avalikustatud teave pakkus kummastavat üllatust – viiendik ülikooli esmakursuslastest valdavad eesti keelt nii kehvasti, et ei suuda tekstidest õigesti aru saada!

Vaevalt saab nõnda juhtuda nendega, kes on harjunud lapsest saadik raamatut lugema, st pikemasse teksti süüvima.

Mõistagi ei suuda raamatuarmastajate põlvkond ega õpetajadki raamatu taandumisega leppida. Ikka oleme veendunud, et annab veel midagi teha. Minu süda jääb rahule, kui olen lapselastega tunnikese raamatuga veetnud või uue kogupereraamatu kirjutamisega toime tulnud. Kuna pilt on nii võimas ja võidukas, tuleb raamatu sisemus teha nähtavamaks, luua raamatu ümbergi pilt, st mingi eriline lugu.

Olen väikeste lugejatega kohtumistel alati näinud, et lapsed tunnevad sellise „pildi” vastu huvi. Pildiks on ka kirjanik, kes laste silme ees muutub raamatu kaanele trükitud nimest lihast ja luust inimeseks, kellelt saab küsida ja uurida, kuidas... Tähelepanelikult kuulatakse, kuidas raamatu mõte hakkas kirjutaja peas keerlema, kuidas sündisid sõnad ja pildid ning kuidas neist sai kirjastuse ja trükikoja abiga raamat.

Üks paik, kus saab kergemini minna raamatu sisse, on Eesti lastekirjanduse keskus Tallinna vanalinnas Pikk 73. Seal luuakse eesotsas Anne Randega kirjanike ja kunstnike abiga pilti, mis tekitab raamatuhuvi neiski lastes, kel pole lugemine n-ö geenides. Tähelepanelikud huvilised on ka lapsed, kes kogunevad laupäeviti Apollo raamatupoe jututuppa, mida juba aastaid korraldab Piret Susi.

Raamatust saab alguse hingecharidus

Ja muidugi saab lugeda ja ette lugeda ennekõike oma kodus. Kui ollakse raamatu juures kahekesi – suur inimene loeb ja väike kuulab –, siis võib raamat muutuda suhtlusvahendiks. Kui ettelooetavas on seda, millest väike kuulaja kohe aru ei saa, hakkab ta lugejalt huviga küsima, vastamine aga annab võimaluse kahekõneks, mis muidu hõlpsalt ei teki. Nii on raamatul lootust saada hingechariduse algeks.

Peale kujutletava ja loodava „pildi” on lastele tähtsad muidugi pärispildid. Raamatu kunstnik on laste- või kogupereraamatute kirjutajaga võrdväärne, sest illustratsioonid tekitavad uudishimu teksti vastu. Nii viib pilt lõpuks ikka sõna juurde ja mõlemad hakkavad toimima käsikäes.

Hiljaaegu oli kuulda, et Muuga raamatukogus Lääne-Virumaal kutsuti lapsi koolivaheaja eel õhtul raamatukokku maratonlugemisele. Lapsed lausa uinusid seal koos raamatuga ja ürituse piltide järgi otsustades oli üsna põnev. Õõlugemine kui uus ja isemoodi ettevõtmine oli samuti lugu ümber raamatu, mis aitas raamatu üles leida ja seejärel üheskoos juba raamatulugudesse süveneda.

KIRI

Noor õpetaja oma kogemustest

Minust on saanud lasteaiaõpetaja. Lähen tööle, täis tegutsemisindu, planeerin hoolega ja sean eesmäärke, püüan jõuda iga lapseni ja teda hea sõnaga meeles pidada. Ometi saab mulle aeg-ajalt osaks lapsevanemate kriitika. Lastelt endilt ei ole ma seda kuulnud.

Mida ma siis valesti teen, et lapsevanemad mind kriitikaga pärgavad? Ehk on tegemist lihtsalt usaldamatusga noore õpetaja vastu? Tihti juhtub, et kui lasteada tuleb tööle noor õpetaja, on vanemad lausa paanikas ja kuulda võib hinnanguid, nagu „Nii noor!”, „Tal pole kindlasti lapsi, kuidas ta küll meie omi kasvatab?”, „Ise alles laps!”.

Selline vastuvõtt esimesel töökojal pole just see, mida noor õpetaja ootab. Olen õpetajana oma esimesed triibulised saanud, olen päris mitme kogemuse võrra rikkam ja võib öelda, et ka paksema nahaga. Abikäe on ulatanud õpetaja kutseasta, vanemad ja kogenumad kolleegid, kes toetavad ja annavad nõu, pakuvad võimaluse rääkida oma muredest. Õpetaja kutseasta on kindlasti vajalik igale tööd alustavale õpetajale, sest seda programmi läbides saab iga õpetaja kin-

nitust, et see, mida ta teeb, on õige, ja ta teeb seda nii hästi kui võimalik. Tuleb end usaldada, osata abi paluda ning jääda iseendale ja oma tõekspidamistele truuks. Olen leidnud kinnitust, et õpetaja olla on uhke ja hea!

PILLE PURI,
lasteaiaõpetaja

Demokraatia hääbumine vaikivas ajastus

Eestis on vähe otsest demokraatiat. On kaudne demokraatia, kus kodanik valib esindajad, kes teevad enamusel põhineva otsuse. Oleme järjepanu andnud mandaadi plutokraatidele, kelle valitsemisatribuutideks on raha ja materiaalsed väärtused. Kas me tahame, oskame ja julgeme olla vabad – võtta sõna, anda sõna, pida sõna? See on seotud riskidega ja mugavam on mitte riskida.

Riigikogu valimised pole enam kauge tulevik. Kui võitja võtab kõik, mis jääb siis kaotajale? Meie tavakodanikena ei saa soosida seda, et suuri summasid neelavad valimised muutuvad edevuse, mustamise, kadeduse, kiivuse, valede, kahtlustamiste, tühjade lubaduste ning laimu palaganiks. Siinkohal ei saa me vaiki olla. „Poliitiliselt jõukohased” otsused ei saa sundida talupojamõistust wait

jääma. Me ei saa lasta kanda ja kannustada end emotsioonidest, vaid terve mõistusest ning puhtast südame-tunnistusest. Meil, valijatel, on siin palju mõelda, öelda ja teha, et meie poliitikutest kujuneksid riigimehed, kes pole huvitatud ainult tagasivalimistest. Politikaanid politiseerivad, riigimehed teevad aga ajalugu.

Üks Austria poliitfilosoof on väitnud, et liberaaldemokraatlikus maailmas võime rääkida kahest parteide põhivormist: jõuluvana- ja paastuparteid. Masu on toonud meile paastu-aja, aga kas masutoojad polnud mõni hetk varem jõuluvana rollis?

On riike, kes peavad end demokraatlikeks ning naftamagnaatide väline glamuur jätabki metropolides mulje, et tegu on demokraatidega, tegelikult on aga rahvas võimust ja juba ka vaimuelust võõrdunud ning vastupidi. Meie oleme demokraatia arengus alles imikusussides. Enne kui peaks juhtuma, et demokraatia sildi all hakatakse tõelist diktatuuri viljelma, tuleb meil rohujuure tasandil kõigil ja kõikjal osaleda Eestit puudutavates otsustes ja valikutes. Kui selleks puudub legaalne alus, tuleb koputada poliitikute ja võimu paadunud südametunnistusele. Hoidkem ja kaitskem vabadust – nii sõnades kui ka tegudes.

RAMO PENER,
õpetaja

KUI MINA OLIN VEEL VÄIKENE MEES

Maaja Kallast

Halb käitumine häbistab perekonda

On kahesuguseid vanemaid: ühed, kes õpetavad oma lastele elamise röömu ja valu, elus toimetulekut, ning teised, kes jätkavad üksnes elu. Minul oli õnn kasvada kodus, kus oli armastav ema ning isa, kes eelistas kärarikkale lõbule vaikset perekondlikku õnne. Aga õnn oli ikka tema tahtmine, mis tundus vahetevahel karm, isegi ebaõiglane.

Isa kaks elutarka käsulauda on mind saatnud kogu elu. Esimene: halb käitumine häbistab perekonda Teine: mis on plangu sees, see on teie asi, mis väljaspool – ei puutu teisse. (Plank tähendas kõrget aeda, mis meie nurgapealset maja ümbritses.) Viimase käsuga oli klatši- ja uudishimu juba eos surnud. Igasugune hulkumine oli rangelt keelatud. Külla minnes anti kojunaasmise kellaaeg, alati hoiatati: „Kui teised lõunalauda istuvad, siis koju.” Ajad olid rasked, toitu nappis. Sõprus Anne ja Maiega kestab senini. Tuletame meelde, kui hea oli nende ema tehtud piimaklimbisupp, oma kodus ei maitsenud see üldse.

Ehkki oli pärastsojaaegne aeg, ei puudunud meis iluihalus ning tung millegi kättesaamatu poole. Õnneks oli kodus säilinud naiste ja kodude kuukiri Maret, mida ei saa võrreldagi käesoleval ajal ilmuvate naisteajakirjadega. Ajakiri oli meie piibel ja katekismus, iluleksikon. Mõned aastad tagasi külastasin Selma Lagerlöfi sünnikodu Märbacka mõisat. Nähes seal laual Maretist tuttavat kübarat, puhkesin nutma. Niisiis nimetan ennast julgelt Mareti põlvkonna lapseks. Lapsepõlvgi kestis kaua, 16-aastaselt mängisin veel pabernukkudega, rohkem küll neile rõivaid joonistades. Mäng, mängulisus meeldib mulle

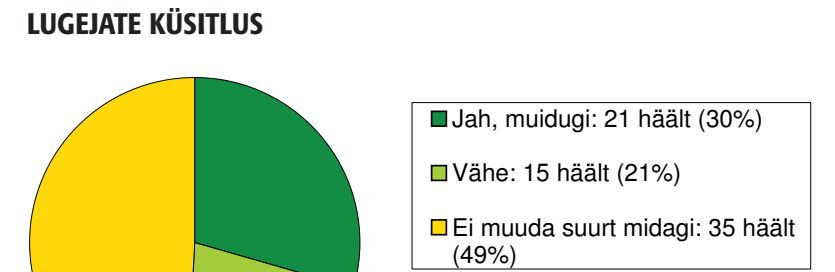
Tulevane etiketiõpetaja Maaja (paremal) ja tema õde Anu-Liis Kallast käisid tänu ema käsitööoskusele riides nagu nukud.

tänini. Lastelastele pole ma tõsiseltvõetav vanaema, vaid trillallaa.

Minu lapsepõlve õpetajad olid tõelised daamid: 1. klassi juhatas Irma Aarma, võimlemistunde andis Anna Raudkats, joonistamist Alma Klauren, inglise keelt preili Luig, kooli juhatas keeleteadlane Johannes Valgma, kelle tütre Anuga olime pinginaabrid.

Olin õnnelik, tänu ema käsitööoskusele riides nagu *poupee* (pr k nukk). Isa ei peljanud kümneid kilomeetreid jalgrattaga sõita, et perel kõht täis oleks.

Kõik lõppes 25. märtsil 1949. aastal. Valitsema hakkasid teised tões, sissejuurdunud pereväärtused kuulutati kodanlikuks igandiks.

Tallinna ülikool pidas viiendat sünnipäeva

Kuidas vaatavad Tallinna ülikooli algatajad, nn väikese senati liikmed tagasi Tallinna ülikooli loomise ajale ja milline paistab neile praegune ülikool?

REIN RAUD,
Tallinna ülikooli rektor

Ettevalmistusaeg oli pingeline, sest omavahel asju arutades saime paljust aru erinevalt, kuid ka väline surve oli toona tugev. Tahtsime ju luua ülikooli, kus oleks hea töötada ja õppida avara maailmavaatega ja vaimset vabadust kõrgelt väärtustaval, vastutustundlikul ja intellektuaalselt uudishimulikul inimesel, sellist, mis ei ole kohe valmis ega saagi kunagi valmis nagu ka linn, mille nime ta kannab. Aga kuidas see täpselt toimima peaks, sellest oli igal algatajal oma ettekujutus, mõnel radikaalsem, mõnel praktilisem. Toona oli hea tunne, et kõik on võimalik – et üheski asjas ei kammitse meid vajadus teha kõike edasi nii, nagu ikka on tehtud. Ja et erisustele vaatamata on igaühel meist teistele midagi anda ja teistelt midagi saada. See oli tõeline vastastikustel huvidel põhinev alt üles liitumine, aga ega teisiti olekski toimiva ühendülikooli teke võimalik.

Praegu on vahel küll tunne, et mõned asjad oleksid võinud minna tunduvalt kiiremini, aga teisalt nõuab ülikooli kui tavalisest justkui targema organisatsiooni iseloom ju seda, et iga inimene saaks enda ümber toimuvast võimalikult täpselt aru. Sestap olen väga rõõmus töötajate viimase rahuloluküsitluse üle, mis näitas, et pea kõigis lõikudes on areng olnud nende meelest positiivne ja toetav. Loodetavasti nii jääbki.

MATI HEIDMETS,
sotsiaalpsühholoogia professor

Kui järgmisel päeval pärast riigikogu otsuse jõustumist TLÜ loomise kohta läksime Narva mnt 25 maja välisukse kõrvale Tallinna ülikooli silti üles riputama, ilmus pöösast välja ülikooli puhkpilliorkester. Ju see oli Andres Avaranna idee tuua pillimehed kohale, rektoraat ei osanud suures ähmis selliste asjade peale mõelda. Aga tulemus oli võimas – sildivahetus koos reipa muusika, päevapiltne ja hõis-

18. märtsil tähistas Tallinna ülikool oma viiendat sünnipäeva aktusega. Juubilarid õnnitlesid teiste seas (esiplaanil vasakult) Tallinna ülikooli rektor Rein Raud, Tartu ülikooli rektor Alar Karis, Eesti kunstiaadeemia rektor Signe Kivi ja haridusminister Tõnis Lukas.

TOOMAS KONGI foto

kavate tudengitega. Siis jõudis kohale, et asi on ära tehtud. Ja sildikeeramise lõhn on senini ninas.

Tallinna ülikool on nüüd viieaastane poiss – enam ei joni, peas on juba päris oma mõtted ja tahtmised; mitu asja, mida teised räägivad ja teevad, ei meeldi; kiiresti tahaks suureks kasvada. Kuna sellel poisil on täpselt kümme isa-ema, siis on ta hästi hoitud ja hoolitsetud ning sammub mõnusa oma teed – Shanghai nimekirja (Shanghai ülikooli koostatud maailma 500 parema ülikooli edetabel) suunas.

TÕNU VIK,
Eesti humanitaarinstituudi filosoofiaprofessor

TLÜ moodustamise ajal tundus mulle, et me mitte lihtsalt ei loo ühte üli-

kooli, vaid et õnnestub muuta hariduspoliitilist mõtlemist kõige kõrgemal riiklikul tasemel. Meil õnnestus mõrandada seda mõtteliini, et üks riigiametnik arvestab välja, millised on meie majanduse vajadused spetsialistide järele viie aasta pärast, saadab tellimuse selleks ette nähtud haridusametustele täitmiseks, ning noored suunduvad rõõmsalt konveierit mööda eluteel edasi. See mõtteviis pole ka praeguseks kadunud ja on viimastel aastatel jälle võimukamaks muutunud, kuid usun, et TLÜ loomisega on Eesti demokraatlikum riik kui enne.

Ülikooli funktsioonid vabas ühiskonnas on palju ulatuslikumad kui majandussfääri varustamine spetsialistidega; ning noore inimese vaba valik õpitava elukutse suhtes ei ole mõõdetav ainult majandusliku kasulikkusega.

Selliste teemade edastamine poliitikutele oli omaette kunsttükk, mille kallal sai koos pead murtud ja pikki õhtuid veedetud. See oli põnev. Aga kohe, kui TLÜ moodustatud oli, tuli keskenduda ülikooli sisepoliitikale, kus domineerisid hoopis teised teemad, mis mind enam ei inspireerinud.

Praegune Tallinna ülikool toimib ja tema tulevikuväljavaated on minu hinnangul väga head. Mulle meeldib siin õpetada ja tegutseda. Minu temperament oleks ette näinud radikaalsemat sisereformi ja julgema otsuseid oma erinäolise akadeemilise keskkonna loomisel, aga selles valdkonnas on võimatu välja arvestada, mida üks või teine tee oleks endaga kaasa toonud.

SÜNNIPÄEVATERVITUS

Alar Karis,
rektorite nõukogu esimees,
Tartu ülikooli rektor

Austatud *rector magnificus*, lugupeetud ministrid, professorid, hea ülikoolipere!

Ülikool on muutuv ja muudetav. Kui tavaliselt mõeldavad ülikoolid oma iga sajanditega, siis viieaastane ülikool on lausa lapsuke. Aga seda armsam ta on. Lapse eest peab paremini hoolt kandma, tema tarbeid ja vajadusi enam arvestama kui täiskasvanu omi. Viiene on veel väike, aga piisavalt ennast täis ja enesekindel, et mitte kuulata, mida täiskasvanute maailm ette kirjutab. Viiene läheb isepäiselt oma valitud suunas ega oska teinekord hinnata taustsüsteemi ja maailma okkalisi radu.

Tallinna ülikool on olemas, aga selle tõelist nägu ei kujundata mõne aastaga, vaid see on pikk töö. Rektor Rein Raud on võrrelnud Tallinna ülikooli viieaastase Tartu ülikooliga. Kuid milline oli siis meie vanim, Tartu ülikool aastal 1637? Viieaastane Tartu ülikool oli sõja mõjudest lõhestatud ja otsis oma kohta. Mäletatavasti oli just siis küsimus: kas Tartu või Tallinn. Altmarki vaherahu tähtaeg pidi just lõppema. Osa professoreid ja üliõpilasi reisis sõjajapaanikas pealinna, aga Tallinn polnudki erinevalt praegusest nõus ülikoolile ruume ja kisti pakkuma. Professorid olid nutikad ja esitasid palvekirja, tõestades, et Tallinn on palju parem koht kui Tartu, sest siit on kergem keskvalitsusega ühen-

dust pidada ja parem leida korterid professoritele ja tudengitele. Juba siis tundus kahtlane, kas ülikool peab ikka kolima võimule lähemale. Maailm ja Eesti on 17. sajandiga võrreldes palju muutunud, ka osa võimust on Tartusse kolinud. Aga mõned mõttekäigud on Maarjamaal toonastega väga sarnased.

Kuid tulgem ajaloost tänase sünnipäevalapse juurde tagasi. Viieaastane inimene otsib ja vajab sõpru, nii on neid vaja ka noorel ülikoolil. Sõpru võib otsida ja leida oma tänavalt, aga ka kaugemad on teretulnud. Lähematega on see hea asi, et nende maailma teatakse-tuntakse. Nad on omad. Loomulikult otsivad ülikoolid sõpru ja koostööpartnereid kaugel, aga eks tasuks ka lähedalt sõpru juurde võita. Tallinna ülikool on end rektori suu läbi reklaaminud huligaanse ja radikaalsemana kui teised Eesti ülikoolid, kes konservatiivsemat joont ajavat. Ma loodan, et see polnud huligaansus ega radikaalsus, mille tõttu uues ülikoolis õpetajakoolitus tagaplaanile jäi ja veel suurem vastutus ses valdkonnas teiste ülikoolide õlgadele laskus. Rahvas algab raamatust ja just õpetaja on see, kes raamatu toel lapsele maailma vahendab. Õpetajast sõltub see, mis nägu on järgmise põlvkonna Eestimaa laps.

Muidugi käib noorel ülikoolil oma tee ja näo otsimine üle kivide-kändude – nooruses on see ikka nii. On tore, et Tallinna ülikoolil on kasvamisruumi. Eriti tore oleks koos teiste ülikoolidega kasvada ja areneda. Toetav kaasteeline on alati abiks. Rektorite ja iseenda nimel soovin ülikoolile õnne, selgeid sihte oma tee otsimisel ja palju toetajaid sõpru. Vaenlaste otsimine ja vaenlastega rinna pistmine killustab ja juhib tähelepanu põhiliselt kõrvale. Sõpradega koos on samm kergem ja siht selgem. Palju õnne, noor ja isepäine ülikool!

Kõne TLÜ viiendal aastapäeval.

FAKTE TALLINNA ÜLIKOOLIST

- Tallinna ülikooli loomist valmistati ette mitu aastat. 18. märtsil 2005 jõudis seni visalt juuri ajanud idee esimese käegakatsutava teetähiseni: tekkis TLÜ, kuhu koondusid ajaloo instituut, akadeemiline raamatukogu, Audentese ülikooli meediateaduskond, Eesti humanitaarinstituut ning Tallinna pedagoogikaülikool.
- Praegu koosneb Tallinna ülikool 18 instituudist ja neljast kolledžist, kus tegeldakse õppe- ja teadustööga kuues valdkonnas: haridus, humanitaaria, kunstid, loodusteadused, sotsiaalteadused ja tervis.
- Ülikooliperre kuulub 8500 tudengit ning 1100 töötajat. Lisaks osaleb üle 12 000 inimese igal aastal täienduskoolitustel ja avatud tasemeõppes.

Allikas: www.tlu.ee

TÖÖANDJA

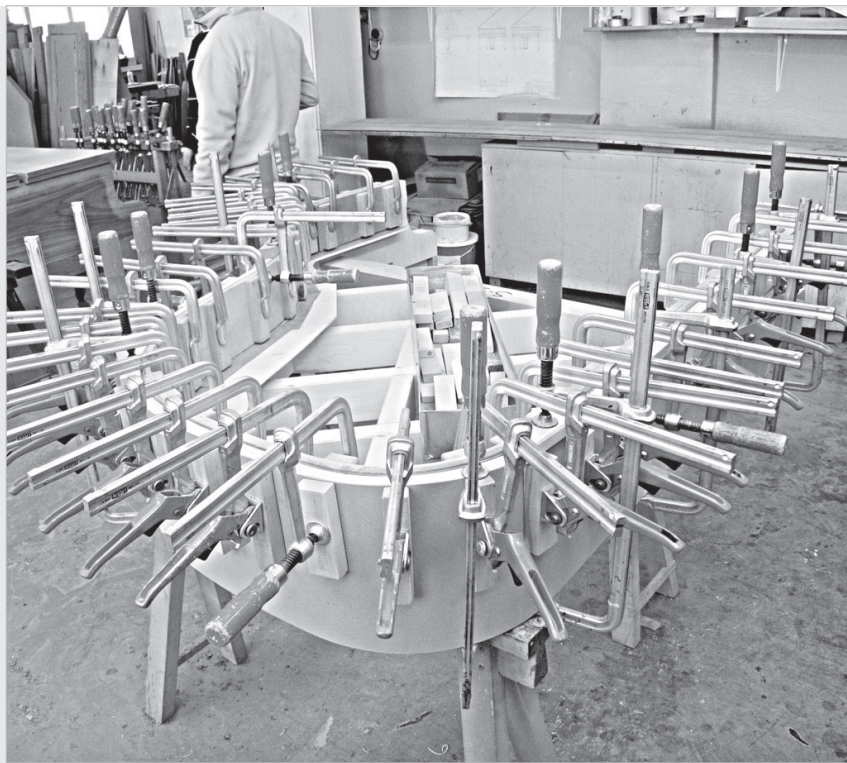

UKU VELBRI,
Estonia klaverivabriku
tootmisdirektor:

„Kool meest ei riku. Meil töötab nii Võrus, Haapsalus kui ka Tallinnas tisleeriks õppinud mehi ja kõik on saanud hakkama. Peamine on, et mees ise tahab saada heaks tisleeriks ja et tal on selleks piisavalt käelist osavust ja mõtlemisvõimet. On hea, kui ta on enne klaveri juurde tulekut puidutööriistade käsitsemist õppinud, aga peamine on ikkagi tahe, arenemisvõime ning pea ja käte hea koostöö. Kui need omadused on olemas, siis õpetame mehe klaverivabrikus kohapeal välja.

Koolitus kestab üle poole aasta, keerulisemate tööde puhul terve aasta. Klaveri tegemine on väga keeruline ja täpne töö ning kõik võtab aega. Peitlid ja hõövlirauad peavad olema siin teravad nagu habemenoad, hõövlilaast õhuke ja ühtlane nagu paber. Peitli tagakülgi poleeritakse siledaks nagu peegel, et lõigatav pind jääks laitmatult sile. Päris mitu meest on juba koolituse ajal aru saanud, et nõudmised on nende jaoks liiga kõrged, ja nad on lahkunud. Kes aga on jäänud, need on tõelised meistrid.

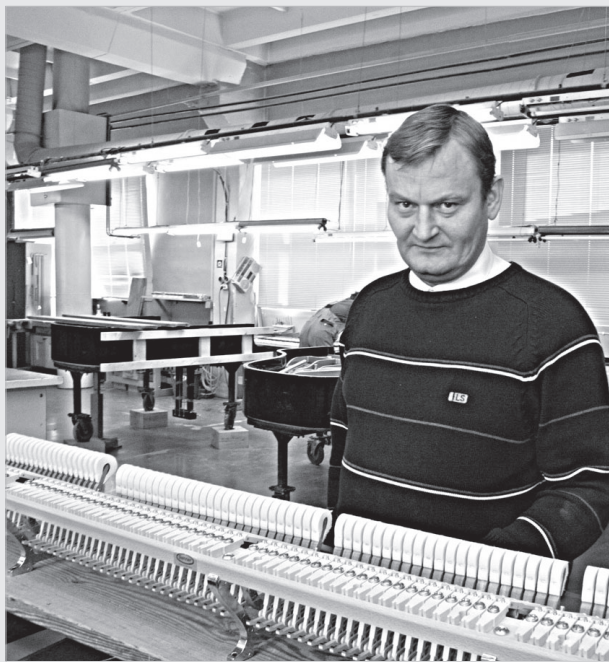
Täpsus on klaveri ehitamisel tihti alla millimeetri. Näiteks keelte kinnitamine. Virbel, mille külge

▲ Klaverivabrik jätab kohati manufaktuuri mulje, aga just sellepärast Estonia klavereid kõrgelt hinnataksegi, et nad on suures osas käsitsi tehtud.

klaverikeele üks ots kinnitatakse, peab olema täpselt paraja suuruse ja sügavusega ava. Kui see on natukenegi suur, annab virbel aja jooksul järele ja klaver ei läheb häälest ära. Kui aga ava on natukenegi väike, ei saa pilli korralikult häälede panna, sest võti ei liigu sujuvalt, vaid väikeste hüpetega, läheb klõksti õigest kohast üle. Sellise ülima täpsuse juures peab klaver olema ka väga tugev, sest keelte pinge ulatub tonnideni. Seda tööd saavad teha vaid tõelised meistrid ja neid saab välja koolitada ainult klaverivabrik ise.”

► Klaverivabriku tootmisdirektor Uku Velbri on pärit põlisest tisleerite, mööblimeistrite ja arhitektide suguvõsast. Ta on lõpetanud TTÜ puidutöötlemise tehnoloogia eriala ja oskab ka ise kõiki tisleeritöid, kuid ei kipu meestele töid oma kätega ette näitama, vaid piirdub selgitustega. „Klaverivabrikus on nagu kokanduses – peakokk soola ei pane. Kui üle soolab, on ju väga piinlik,” ütleb Uku Velbri muiates.

▲ Karl Hermann on töötanud Estonia klaverivabrikus 13 aastat. Tisleeriks õppis ta omal ajal Tallinna ehituskooli õhtustel kursustel, seejärel töötas puiduettevõtetes. Pärast viimase töökoha pankrotti kandideeris paljude tahtjate seas klaverivabrikusse. Väljaõppe sai kohapeal. Nüüd on ta kõrgelt hinnatud meister. RAIVO JUURAKU tekst ja fotod

Masu juhatas kätte õige teeotsa

Ene Pajula,
ajakirjanik

Kui masu algas, loodeti, et õpetajad tulevad üldhariduskooli tagasi. Ootused olid õigustatud, aga täide on need läinud rohkem kutsekoolides.

Haapsalu kutsehariduskeskuse direktor Ingrid Danilov kinnitab, et nemad on paari viimase aasta jooksul leidnud ettevõtlusest nii mõnegi suurepärase õpetaja. Üks neist on kutseõpetaja Andres Sillak.

Kaks kannapööret

Andres Sillak, kes oli terve senise elu Tallinnas elanud, koolis käinud ja töötanud, sai Haapsalu kutsehariduskeskusest teada 2007. a suvel, kui ehitus-, puidu- ja käsitöösakonna juhataja Uve Uustalu talle koolis õpetajaametit pakkus. Tõsi, pisike õpetajakogemus mehel oli – TPI-is õppimise ajal oli ta õpetanud elektroonikat ETTEK-is (eksperimentaalne teaduslik-tehniline ettevalmistuskeskus) gümnaasiumi lõpuklasside õpilastele, olles ise samal ajal tegev õpilaste teaduslikus ühingus ning töötades TA elektroja termofüüsika instituudis. Midagi võis olla geenideski, sest Sillaku tädi Hilja Nõmmik oli aastaid Gustav Adolfi gümnaasiumi emakeeleõpetaja.

Elektroonika oli mehe huvi ja armastus varasest noorusest. Selle valdkonnaga tegeles ta juba põhikoolis ning jätkas Tallinna polütehnikumis. ÕTÜ teaduskonkurssidelt on ta pälvinud kolm kuldmedalit. 1986. a. pärast sõjaväeteenistust, jätkas Andres Sillak

Puiduklassis: tisleeriks õppijad moodustavad ausa ja rahuliku, õppimiseks motiveeritud seltskonna.

Autori fotod

õpinguid TPI-s. Paraku algas kohe aeg, mil senine majandusolukord hakkas tormiliselt muutuma ja elektroonikuid enam nii väga ei vajatud. Ellujäämiseks tuli leida hoopis uus lahendus. Ja Sillak tegigi kannapöörde – asutas puiduettevõtte, kus valmistati puit- ja palkmaju ning mööblit, mille järele nõudlust oli. Aga see nõudis õppimist, süvenemist ja enesetäiendamist, käidi Soomes ja Saksamaal. Puidust sai tema uus armastus.

Kui Uve Uustalu talle puiduõpetaja tööd pakkus, tundus see olevat mitmel põhjusel hea mõte. Juba oli selge, et majandusel enam nii hästi ei lähe. Ka Sillaku arst ütles, et kui ta tahab elada vähemalt Eesti meeste keskmise vanu-

seni, peab töötempot maha võtma. Praeguseks on Andres Sillak nii uude töö- kui ka elukohta hästi sisse elanud. „Haapsalu on elamiseks armas paik,” ütleb ta. „Ka mu lapsed, poeg ja tütar, kes juba Tallinnas kõrgkoolis õpivad, veedavad Haapsalus suure osa oma vabast ajast. Tallinna ei taha enam lühikesteks ajaks minna.”

Jõudis ka elektroonikani

Koolile oli Andres Sillak kahtlemata väärtuslik leid – ta õpetab majanduse ja ettevõtluse aluseid, töökeskkonnaohutust, puidutehnoloogiat, puidu masin- ja käsitsi töötlemise tehnoloogiat ning elektrotehnikat. Tõeliselt

laia profiiliga õpetaja, kes saab oma tundides ära kasutada kõik, mis elus õppinud on. Aga see ei tulnud niisama lihtsalt, mõnikord oli õpetaja mõnes asjas oma õpilastest vaid paari tunni võrra ees. Kogu aeg on ta õppinud ka ise – läbinud 160-tunnise pedagoogiväljaõppe ning 320-tunnise kutsepedagoogikakursuse Tallinna ülikooli juures. Õpetamine meeldib talle. Direktor Ingrid Danilov: „Andrese tööpäevad on pikad, vahel lahkub ta alles õhtul pärast üheksat. Võtab meelsasti enda kanda mitmesuguseid lisakohustusi, näiteks valmistab õpilasi ette kutsevõistlusteks.” Möödunud aastal sai tema õpilane Aleksander Kask üleriigilisel tisleerite kutsevõistlustelt 6. koha. „See on väga hea saavutus,” rõhutab õpetaja. „Nüüd on Aleksander juba kolmanda kursuse õpilane ja märtsi lõpul saadame ta võistlusele Võru kutsehariduskeskusesse. Näis, kuidas tal nüüd läheb.”

Kõigist ei saagi asja

Andres Sillak arvab, et üldhariduskoolis talle töötada ei meeldiks. „Siin on meil aus rahulik seltskond, kellest paljud on väga motiveeritud õppijad. Mikrokliima on hea.” Ta ei räägigi neist, kes käivad puusepa-restauraatori täienduskursusel või õpivad ka mööblirestauraatori erialal – viimased on täiskasvanud, kellest mõnel juba kõrghariduski käes –, sest nende motiveeritus on 200-protsendiline. Aga ka noored, kes tulevad teadlikult tisleeriks õppima põhi- või keskhariduse baasil, on väga head õppijad. Riskigrupiks peab Andres Sillak neid, kes tahaksid õppida näiteks infotehnoloogiks või kokaks, aga ei pääsenud sinna ja sat-

Andres Sillak: „Mõnikord olin oma õpilastest vaid mõne sammu ees.”

tusid hoopis tisleeri erialale. „Siis on keeruline, kui õpilane ikka õppida ei taha, siis ta ei õpi.” Samas tunnustab õpetaja, et püüab igas noores õpitava vastu huvi äratada. Ja mõnel õnnestubki silmad särama saada. „See juhtub enamasti teisel kursusel, kui hakatakse tulemusi nägema. Aga mõnest õpilasest ei saagi asja – eks see ole igal erialal paratamatu.”

Mis õpetajale erilist rõõmu teeb, on hea tagasiside ettevõtetest, kuhu Haapsalu kutsehariduskeskuse õpilased tööle on läinud. Vilistlased ei tee oma koolile häbi, pigem vastupidi, kooli maine on järjest paranenud. Mitte vähem tähtis pole talle ka õpilaste kõrge hinnang: „Õpetaja jaoks on väga liigutav, kui need, keda päevast päeva õpetad ja kasvatad, sind hindavad.” Sügisel, uue õppeaasta alguses kavatseb õpetaja Sillak sõita Soome stažeerima ja puitmööbli restaureerimises uusi oskusi omandama. Sest õpetaja saab alati paremaks minna.

Midagi ei kao, kuid raamat muutub

Argo Kerb

argo@opleht.ee

E-luger, mille ekraan näib paberina, aku kestab tavalisel kasutamisel nädalaid ja mis võib sisaldada tuhandeid raamatuid, on tulevikus suure tõenäosusega ainus asi, mida õpilane vihikute kõrval koolis kaasas peab kandma.

Ajast, mil arvutid muutusid laiatarbe-kaubaks, on kuulutatud kordamööda kadu ajalehtedele, ajakirjadele, raamatutele ja televisioonile. Progressiustku inimeste kurvastuseks aga on paber jäänud meie igapäevakaaslasteks ka pärast interneti võidukäiku. Põhjuseid on palju – arvutist lugemiseks peab istuma kusagile maha, sülearvuti puhul jälgima ärevalt akuindikaatorit. Ka kõige väiksemad sülearvutid on ajakirja või raamatuga võrreldes kohmakad, põlvedel hoidmisel kipuvad minema kuumaks ning käega lehe keeramise asemel peab seiklema menüüdes. Kuid järgneval kümnendil, kui mitte juba lähiaastatel, on oodata revolutsiooni, mis kardetavasti ei jää alla paberi kasutuselevõtule või trüki-pressi leiutamisele.

Miks arvuti ei asenda raamatut?

Arvutil on olnud raamatute ja muude trükiväljaannete asendamise teel neli massiivset takistust. Esiteks suurus: laua- või sülearvuti paneb piirangud kohtadele ning asenditele, kuidas inimene nende taga peab istuma. Sülearvutit võib tõesti ka sülle võtta, kuid kasutajad teavad, et see pole just mugavimate kogemuste killast. Rääkimata faktist, et selle temperatuur võib pikas perspektiivis mõjuda traagiliselt mehe viljakusele. Reegel on, et mida väiksem (süle)arvuti, seda kõrgem hind. Ainult puutetundlikust ekraanist koosnevad „tablet“-sülearvutid on turul olnud üle kümne aasta, kuid kallite ja tihti ebafunktsionaalsete nišitoodetena pole kuigi populaarseks saanud.

Teiseks ekraaniprobleem – tavaline kineskoop või tänapäeval levinum LCD-monitor vajab pildi kuvamiseks taustavalgustust ega tundu silmale loomulik. Ka nõuab sääraastel seadmetel kujutise ekraanil hoidmine pidevalt energiat. Sellised ekraanid väsitavad silmi ja kulutavad tempokalt akut, kuigi neil tõesti on oma eelised... pimedas ruumis.

Eelnevast tuleneb kolmas põhjus: raamatu aku ei sure ära, ajalehte ei pea panema stepslisse. Väga väikeste sülearvutite aku kestab heal juhul üle kümne tunni, kuid ekraan on teksti lugemiseks sobimatu ja neljandast probleemist – volest disainist ja halvast ergonoomikast – ei pääse needki. Raamatulujeja ei taha kooserdada lehekülje keeramiseks segastes ja funktsioonidega ülekoormatud menüüdes.

Elektroonilise paberi sünd

Turule on ilmunud *e-ink* (e-tint) tehnoloogiat kasutavad e-lugerid, mis on töötatud välja imiteerimaks, kuidas tint või trükipärv paberil silmale näib. Selliseid lugereid pakuvad teiste seas maailma suurim raamatupood Amazon, Sony ja isegi meie enda Rahva Raamat.

Poes müüdavate e-lugeri kaal jääb 150 ja 500 grammi vahele, mis on samaväärne 150–500-leheküljelise raa-

Juba praegu on maailmas võimalik tellida ajakirjandust otse e-lugerrisse. Igal hommikul tõmbab seade traadita interneti kaudu alla värske ajalehe, mida kohvi kõrvale lugeda. Ei arvutis klõpsimist ega vanapaberikuhjasid.

Autori foto

matuga. Ainuke vahe on, et e-lugerrisse saab sõltuvalt mälumahust talletada tuhandeid, kümneid tuhandeid või miljoneid raamatuid. Kusjuures e-raamatuks võib muutuda suvaline tekstifail, sest suurem osa e-lugerritest toetab kõiki levinud tekstiformaate.

Suurim muutus võrreldes eelnevate tehnoloogiatega on, et e-paber ei tarbi kujutise hoidmiseks elektrit ning vaatamiseks taustavalgust. See lahendab ühe hoobiga kaks kõige suuremat probleemi: aku kestab nädalaid ja silmad ei väsi rohkem kui paberit vaadates. Muidugi on e-lugeri ekraanil ka miinuseid – värskendussagedus ei luba sellele (veel) animatsioone kuvada ning ka lehekülgede kiirlappamine on võimatu. Samas areneb see tehnoloogia sama kiiresti kui mobiiltelefonid vaid kümmekond aastat tagasi.

Turu kaitsmine turu eest

E-riigiks peetavas Eestis pole e-lugereid ja e-väljaanded jõudnud laialt levima hakata, ent sellest ei tasu lasta ennast petta. Eurostatistika seadmete leviku kohta on keeruline leida, kuid aastal 2009 oli e-luger juba enam kui 1,5 protsendil Ühendriikide tarbijatest. See ei pruugi esmapilgul tundu- da suure hulga, kuid aasta varem oli e-luger alla 0,5 protsendil. Kahe aastaga on digilugeri ja e-raamatute läbimüük neljakordistunud ja kasvu peatumist pole näha. Eestis on sel- liste seadmete populaarsus tõusuteel tudengite ja teadurite seas, kes eelistavad (teadus)artikleid arvutist lugemise ja väljatrükkimise asemel e-lugerrist vaadata. Laiemat levikut piirab veel omakeelse e-irjanduse puudus. Rahva Raamat plaanib selle vea parandada ning hakata digitaalset raamatuid müüma juba selle aastanumbri sees.

Praegu on suurimad (e-)raamatute müüjad enamasti ka lugemisseadmete müüjad ja vastupidi. Sellel on mitmeid põhjusi ja kõige tähtsam neist on võimalus kaitsta müüdud raamatut kopeerimise eest.

Piraatraamatute (ajakirjade, ajalehtede) trükkimine pole olnud ajalooliselt märkimisväärselt levinud või rentabel äri, sest nende tootmine kasumlikus koguses nõuab suurt investeringut ja ruumimahukat sisse- seadet. E-raamat samas on väga väike hulk digitaalset infot, mille kopeerimine arvutit e-lugeri või mälupulgalt arvutisse võtab alla sekundi.

Tuleviku raamatumüüjate ja eriti kirjastajate suurim küsimus on, kuidas kaitsta ennast tarbija eest.

Kehtiv turumudel annab võimu kirjastustele, kes näevad vaikselt kont- rolli enda näppude vahelt välja libise- mas. Muusika- või filmipiraatluse kõrval ei nõua tekstifailide jagamine mingit spetsialiseeritud tarkvara ega kiiret internetiühendust. Ühe e-kirja manusesse mahub lahedalt korteritais raamatuid ja suurem mälupulk mahu- tab terve raamatukogu.

Praegune lahendus peitub kirjas- tajatele, meedia- ja tarkvarafirmadele armsaks saanud lühendis DRM (*digital rights management*), mis tähendab digi- õiguste haldamist või digitaalset auto- rikaitset. Kui praegu maailmas popu- laarseima Amazoni Kindle'i e-lugeri omanik soetab Amazoni digitaalsest raamatupoest e-raamatu, on see suure tõenäosusega digitaalselt kaitstud. See tähendab, et raamatu ostja ei saa anda seda edasi teistele e-lugeri omanikele, kuid sellega piirangud ei ammendu. Näiteks ei saa digitaalselt kaitstud e- raamatut kinkida või edasi müüa, ja veelgi enam – tihti ei saa seda isegi „omada“ selle sõna traditsioonilises mõistes. Pigem meenutab e-raamatu omamine rentimist või raha eest lae- namist. Sealjuures on kõvakaanelise paberraamatu ja piiratud omandiõi- gustega digitaalraamatu hinnavähe tihti absurdsest väike (10–30%), eriti kui arvestame, et e-raamatu „trükki- mise“ kulud on praktiliselt olematud.

Läbi kukkuma määratud üritus?

Kirjastajad on äriettevõtted, kelle ees- märk on teenida maksimaalset kasu- mit. Selle aastatuhande alguses, kui kodukasutajate internetikiirused tõu- sid, sündis ka digitaalne muusikaturg. Interneti muusikapoodide (tagasivaat- tes valeks osutunud) otsus oli müüa digitaalselt kaitstud CD-plaatidest tun- duvalt madalama kvaliteediga muu- sikat sama raha eest, millega oleks saanud osta kvaliteetse CD-plaadi. Osa muusikamüüjaid takistas neilt ostetud palade kuulamist teiste firmade muu- sikamängijates, muusikakeskustes või piiras selle ühe-kahe arvutiga.

Juhtus see, mida oli oodata: kuna plaadifirmad ja -poed interneti infra- struktuuri võimalusi ära kasutada ei julenu, suutnud ega tahtnud, tegid seda tavalised inimesed. Piraatlus suu- renes järsult, internetimüük jäi esial-

gu kiratsema ning plaadimüük langes. Tehnoloogia oli mitu sammu ärimaail- ma mudelist ette astunud.

E-raamatud on läbimas sarnast faasi ning praegu võib juba öelda, et tehakse samu vigu. Mõistetav on kirjastajate ja müüjate soov, et nende raamatute kopeerimine poleks vaid nupulevajutuse vaev, kuid ühiskonnale tähendab see uue tehnoloogia arengu pärssimist, tarbija õiguste ja eelkõi- ge võimaluste piiramist, mis teinekord tekitab märkimisväärsed ebamugavu- si. Digikaitsesüsteemi absurdsust ja ohte illustreerib näide lähiminevikust: 2009. a leidis üks kirjastaja, et Amazon on müünud tema teoseid ilma loata, mille peale Amazoni raamatupood eemaldas kirjastaja e-raamatud müü- gilt ja kustutas need ka nende kasu- tajate e-lugerritelt, kes olid selle juba välja ostnud. Omamoodi ironiline, et teosed olid George Orwelli „1984“ ja „Loomade farm“.

Muutuste hammasrataste vahel

Eelmise aastatuhande lõpu digivai- mustuses ei aimatudki, kui radikaal- seks ja vanale kirjastus-, muusika ja isegi filmiäri- de destruktivseks uued tehnoloogiad kujunevad. Kui raa- matu tootmiskulud lähenevad nullile ja pakkumine lõpmatusele (ühte e-raa- matut saab teoorias kopeerida ehk „trükkida“ lõpmatult), peaks ka raa- matu hind kukkuma. Siin tekib riiki- del huvi „kaitsta“ turgu innovatsiooni ja efektiivsuse eest ning hoida endist *status quo*'d, sest ebakindlus ja määra- matus tekitavad hirmu.

Tarbijad, haridus- ja teadusasutused ning ühiskond tervikuna vaid võidak- sid, kui õpikud või raamatud oleksid lähima e-lugeri kaugusel. Aga mida see tähendab autoritele, kirjastussek- torile ja ühiskonnale? Uued meediad on juba vähendanud huvi klassikali- se ajakirjanduse vastu ning valuliku kohanemist takistab see, et vanad mudelid on suremas, kuid uued pole kaugeltki välja kujunenud.

Kas muutus on hea või halb, seda veel öelda ei saa. Nagu trükipress ei tapnud käsitsi kirjutamist ja printer trükkikodasid, ei kao ka paberlehed ja -raamatud kuhugi. Uued tehnoloogiad on tulnud, et jääda, kuid ilmselgelt ei jälgi meediarevolutsioon eelmisel sajandil kujutletud arengutrajektoore. Tulevikus terendab midagi hoopis hoomamatumat ja kummalisemat.

E-ÕPIK

E-luger õpikuna ei ole ulme

Juba aastal 2007 alustati Hollandis katseprojektiga, kus õpilastele jagati hulga õpikute asemel üks e-luger, mis sisaldas kõiki vajaminevaid õppe- materjale. Ameerika Ühendriikide California osariigi kuberner ja endi- ne filmitäht Arnold Schwarzenegger on pannud ette asendada osariigis paberõpikud e-lugerritega. Eesmärk on vähendada majanduskriisi all kannatava osariigi kulutusi.

Tekstide digitaalstumine on para- tamatu – kõik tänapäevased õpikud, mis koormavad koolikottides õpilas- te õlgu ja tekitavad tervisekaitsjatele peavalu, viiakse trükkikotta digitaal- ses formaadis mõnegrammisel mälupulgal.

Valdava osa õppekirjanduse lõpp- hinnast moodustavad trüki-, mater- jali- ja transpordikulud. Juurde tule- vad veel ladustamistasud ning ahela kõik lülid soovivad oma majandus- tegevuses teenida kasumit. E-lugeri kasutuselevõtmine tähendaks loet- letud kulutuste kadumist või mit- mekordset vähenemist. Mis ei pea muidugi tähendama, et õpiku hind mitu korda langeb – kindlasti ei luba kirjastajad õpikuid enda kontrolli alt välja ilma võitluseta, ja nagu prakti- ka näitab, proovitakse uut süsteemi alguses kasutada ikka kasuminum- brite suurendamiseks.

E-paberi kasutamine õpikuplat- vormina tähendaks, et riigil oleks võimalik tellida õpik ühekordse investeringuna näiteks ülikoolidest ja lubada see vabasse hariduskasu- tusse. Võimalus finantseerida ühe õpiku väljatöötamist, mille õigused on riigil, vabastaks vajadusest mak- sta eraettevõtjale iga eksemplari eest litsentsitasu.

Teiseks poleks vaja soetada väik- semate muutuste või paranduste kor- ral uustrükke ja maksta nende eest täishinda, sest muudatusi saaks teha jooksvalt ning uue õpikuversiooni üleriigiline laialijootamine poleks päevade, vaid tundide küsimus.

Õitsele lõöksid Koolielu-laadsed portaaliid: õpetajatel ja õppejõududel oleks vabadus koostada (heaks ki- detud) materjalidest täpselt selliseid õpikuid, lugemikke või harjutusraa- matuid, nagu neil vaja läheb. Ühes ainetunnis saaks lauda ülekoorma- mata kasutada mitut õpikut.

Praegu on e-lugeri hind vahemi- kus 2000–6000 krooni, lähiaastatel see kindlasti langeb. Oletades, et paari aasta pärast tellib riik kooli- täie e-lugereid alla tuhandekrooni- se tükihinnaga ning seab sisse riik- likud programmid, mis eelistavad erafirmalt õpikute üksiklitsentside ostmisele ühekordset investeringut õpikulitsentsi omandamiseks või väljatöötamiseks, tasub e-luger en- nast ära hiljemalt paari aastaga. Milliseks õpikuturg kujuneb, näitab lähitulevik, kuid perspektiiv teha koolikott kolm korda kergemaks, õpik vähemalt kümme korda odava- maks ja sisu sada korda paindliku- maks, tasub kaalumist.

Argo Kerb
argo@opleht.ee

Kõige usinamad lugejad on algklassilapsed

Meeli Parijõgi

meeli@opleht.ee

- **Kuidas on masu mõjutanud kooliraamatukogude käekäiku?**
- **Milliseid teoseid on sel õppeaastal kooliraamatukogusse ostetud ja mis raamatuid on seejuures eelistatud?**
- **Mida õpilased peale kohustusliku kirjanduse meelsasti loevad?**

TIIA PARKER,
Tallinna Mustamäe
gümnaasiumi
raamatukoguhoidja:

„Õpilased küsivad „Videviku” raamatuid, aga neid meil kahjuks ei ole. Sageli küsitakse ka mõningaid noorsooraamatuid, näiteks „Mina, Mortimer” ja teisi teoseid sarjast „Tänapäeva noorsooromaan”. „Berti päevikud” on küll kohustusliku kirjanduse hulgas, aga seda loetakse eakaaslaste soovitusel hea meelega niigi.

Raamatute ostmise maht on masu ajal muidugi vähenenud. Oleme saanud raamatuid muid teid pidi. Väga palju on aidanud meid hoiuraraamatukogu kaudu pakutud võimalus, et kooliraamatukogud saaksid „Eesti loo” sarja. Seal on ilmunud palju gümnaasiumis kohustuslikku kirjandust.

Raamatuid on kinkinud nii lapsevanemad kui ka õpetajad. Kevaditi on lapsed vabatahtlikult klasside kaupa raha korjanud, et kinkida raamatukogule mõni raamat. See traditsioon on meil jätkunud. Näiteks on nii saanud „Kolm musketäri”, „Kärbeste jumal”, „Rehepapp”, „Mees, kes tundis ussisõnu” – raamatud, mida kohustuslikus kirjanduses vaja on. Süsteem toimib kuuldavasti mujal ka, näiteks siinsamas Mustamäe Arte gümnaasiumis.

Viis aastat tagasi oli majas kapitaalremont ja ruumi on nüüd päris lahedasti. Sisuliselt aegunud raamatuid oleme tasapisi maha kandnud. Päriselt likvideerida raamatuid ei tahaks, olen neid ikka kusagile varuks pannud. Mõnikord läheb ka vana veneaegne raamat uuesti käiku.”

ENE LÕOKE,

Jõgeva gümnaasiumi
raamatukoguhoidja:

„Ostame enamjaolt kohustuslikku kirjandust ja teeme väikest uurinut, missuguseid raamatuid õpilased tahavad lugeda, aga oleme vältinud „Videviku” telliskivide ostmist, sest need on ainult korra. Lapsed loevad huviga „Tänapäeva noorsooromaani”. „Harry Potter” on juba läbi loetud.

Muidugi võiks raha rohkem olla, siis ostaksime tänapäeva kirjanikke

rohkem. Oleme loobunud paljudest noortest eesti autoritest. Ostmata on jäänud Önnepalu ja Heinsaar, neid tahaks vähemalt nii palju, et klassis saaks korraga lugeda ja nende üle arutleda. Püüdsime osta Oksanenit „Puhastuse” ja Kiini Marie Underi eluloo, et ka õpetajad ja gümnaasiumiõpilased oleksid uuema kirjandusega kursis.

Ostmise maht on kõvasti vähenenud. Nüüd valime teoseid ainult vastavalt nõudlusele. Teatmeteosed on meil enam-vähem kõik ostetud, eriti koolikirjastuste, Koolibri, Avita ja Tea omad.

Uus kaup tuli just sisse ja töövihi-kupakke on maast laeni. Önneks on üks väike klassitagune, kuhu saame need panna. Järgmine aasta lubati meile kõrvalruumiks lugemissali. Õpilasi jääb vähemaks, nii saame natuke ruumi juurde...

Osa Nõukogude ajal ostetud „vennasrahvaste” kirjandust kanname maha. Linnaraamatukogus on kõik need raamatud, mis ma olen aasta jooksul maha kandnud, riulis. Inimesed toovad neid teistele lugemiseks ja neid ka loetakse, aga koolis pole neid mõtet hoida. Ilusamad raamatud jagame lastele ja lastekirjandus läheb algklassimajja, seal on kapid täis raamatuid, mida küll väga palju ei loeta, aga mida saab kas või vahetunni ajal sirvida. Lasteraamatuid pole me makulatuuri viinud. Soovime, et lapsed võimalikult palju loeksid. Et ei juhtuks nii, et laps ei hakkagi lugema, kuna ta ei saa kuskilt raamatut kätte. Laps peab raamatuid lugema.”

AINO PÕLDAAS,

Kadrina keskkooli
raamatukogu
juhataja:

„Kõige rohkem laenutatakse kohustuslikku kirjandust ja raamatuid, mida on vaja referaatideks või uurimistöödeks, n-ö tarkuseraamatuid või populaarteaduslikke raamatuid, samuti tänapäeva eesti kirjandust. Algklassilapsed loevad rohkem, nemad valivad igasugu ilusaid värvilisi raamatuid. Põhikool loeb rohkem kohustuslikku kirjandust ja seda, mida õpetajad tundides on soovitanud. Noorsookirjandust loetakse muidugi palju, oleme püüdnud tellida tänapäeva noorsookirjandust. „Harry Potteril” läks väga hästi, nüüd on suurem buum juba läbi. Tüdrukud loevad praegu huviga „Tänapäeva noorsooromaani”. Poisid loevad rohkem seiklusraamatuid ja kriminulle, osa poisid loeb Leo Kunnast ja ajalookirjandust. Loetakse ka sarja „Seiklusjutte maalt ja merelt”. Berti sari on samuti populaarne.

Ostusumma on eelnevate aastatega võrreldes vähenenud umbes kolmandiku jagu, seda just ilukirjanduse osas. Õppekirjandust saame ikka osta. Kuna oleme lastega teinud Nukitsa konkursi, oleme püüdnud osta lasteraamatuid: „Kaka ja kevad”, muinasjutukuldraamatuid, luule-kuldraamatuid, noorsooraamatuid, näiteks Jan Kausi „Hetk”, plaanis on osta Önnepalu

„Paradiis”. Avitalt oleme võtnud näidendeid, oleme ostnud nii „Videviku” sarja kui ka Tuglase proosavalikut ja eesti luulet...

Lugemus tundub olevat natuke vähenenud. Oleme kokkuvõtteid teinud – algklassilapsed laenutavad rohkem. Põhikooli omad on järjekorras siis, kui mõni popp raamat välja tuleb, näiteks „Videvik” või „Musta pori näkku”. Mida rohkem reklaamitakse, seda ka rohkem loetakse.

Kaks aastat tagasi saime uued ruumid ja siis vähendasime Nõukogude-aegset kirjandust. Igast nimetusest jätsime aga ühe ikka riulisse. Panime mahakantavad teosed välja, et oma kooli rahvas saaks soovi korral sealt midagi võtta. Praegu on riulites ruumi küll. Soovime, et ilmuks palju häid raamatuid, et lastel lugemishuvi ei kaoks ja et masu mööda läheks.”

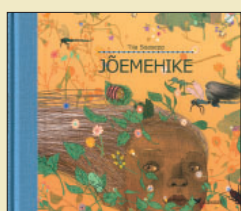
KARINA KÜTT,

Muhu põhikooli
raamatukoguhoidja:

„Kohustuslik kirjandus on nii ja naa mõiste. Ühtelede kohustuslik, teistele mitte. Juba teise klassi laste hulgas on väga populaarne „Harry Potteri” sari. Ka Lotte-lood loeb terve klass läbi.

Meil on tilluke raamatukogu, orienteeritud rohkem teatmeteostele. Paljud lapsed käivad vahetunnis luge-

KIRJASTUS KOOLIBRI SOOVITAB

Jõemehike

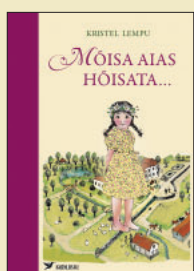
Tiia Soasepp

64 lk; värviline; kõva kaas;
ilmunud 2009

Ühe jõe ääres elas väike laps, kes tahtis saada kalameheks. Unistus täitus. Ootamatult leidis ta ka Jõemehikese, hea sõbra kogu eluks. Jõemehike oli väike veider sell, lõbus ja lahke südamega. Oskas tembutada, aidata ja üllatada. Mõnikord oli lihtsalt hea vestluskaaslane. Kõige tähtsam – ta tundis ja armastas loodust, õpetas kalameestki looduseimesid märkama. Raamatus on kirjeldatud kummalisi ja elamuslikke lugusid, mis kalamehega jõel on juhtunud.

Raamatu on illustreerinud Urmas Viik. IBBY (Rahvusvahelise Noorsookirjanduse Nõukogu) Eesti osakonna kunstižüri on valinud 2010. aasta au-nimekirja illustraator **Urmas Viigi** raamatuga „Jõemehike”, nimetades seda Eesti viimase aja illustratsioonikunsti tipp-teoseks.

„Jõemehike” valiti nii 2009. aasta **5 kauneima laste-raamatu** kui ka **25 kauneima raamatu** hulka.

Mõisa aias hõisata...

Kristel Lempu

72 lk; m-v; kõva kaas;

ilmunud 2009

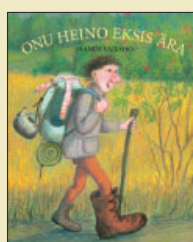
Raamatu lood on Kristel Lempu kirjutatud peategelase prototüübi mälestuste põhjal. Veera Vene ohvitserist isa oli 1917. aasta rahutul ajal hukkunud ja lesk jäi kahe lapsega mõneks ajaks Tallinna. Vana mõisavalitseja heatahtliku abiga leidis aga pereema teenistust ühes Lääne-Virumaa endises mõisas. Lihtsad ja vahvad lood annavad ühtlasi aimu 1920. aastate alguse eluolust.

Lisaks soovitage ka:

Maarja Kangro, Kirke Kangro „Puuviljadraakon”

Eino Muidugi „Lõbus pere ütleb tere”

Autorite kollektiiv „Vanemate lugu”

Onu Heino eksis ära

Jaanus Vaiksoo

48 lk; värviline; kõva kaas;

ilmunud 2007

Lustakad luuletused juba aabitsa lehekülgedelt tuttavast onu Heinost, omamoodi lapsemeelsest tegelasest, kellega juhtub maailmas ringi vaadates huvitavaid lugusid.

Kõik luuletused on illustreerinud Kadri Ilves.

Vahva jännes Tilla

Jaan Tangsoo

160 lk; m-v; pehme kõide;

ilmunud 2006

Minavormis jutustus väikse kääbusküüliku Tilla elust. Küülik elab koos oma pererahvaga neljatoalises korteris ja ajab seal oma jäneseasju koos hiirte ja oma unistustega. Paari lehekülje pikkused lood on omavahel sidumata ning sobivad ettelugemiseks ja kuulamiseks 4–6-aastastele lastele. Raamatu on illustreerinud Ülle Marks.

Väike hea mõte

Reet Bobõlski

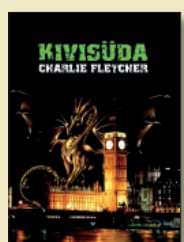
96 lk; m-v; pehme kaas;

ilmunud 2009

Kogumik sõnamängulisi lugusid, mis lisaks lõbusale sisule aitavad arendada lapse sõnavara ja väljendusoskust. Lugudes esineb mitmeid ebatavalisi tegelasi. Nii näiteks kohtub lugeja erinevates lugudes väikese hea mõttega, hind dega Üks, Musta ja Valgega, Nina-targa ja Ninalolliga.

Lugusid saab kasutada I ja II kooliastmes kuulamis-harjutustena. Õpetaja töö hõlbustamiseks on saadaval töölehed, mida saab välja printida ja tunnis kasutada.

Raamatu on illustreerinud Meelis Arulepp.

Kivisüda

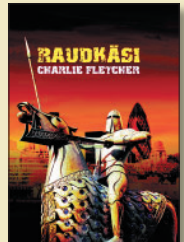
Charlie Fletcher

304 lk; m-v; kõva kaas;

ilmunud 2008

Kui George murrab juhuslikult väikese kivist draakoni pea, äratatakse ta ellu muistse väe. Teda hakkab jälitama aastasadu liikumatult seisnud raevukas tiibisalik. Ja see on alles algus...

Selles eepilises seiklusloos elustuvad Londoni linna kujud ja mälestussambad ja algab ürgne võitlus hea ja kurja vahel. Pärast tunnustatud inglise kirjaniku kuulsat ja omapärase fantaasiaraamatu lugemist ei tundu Londoni linna tänavad enam kunagi endised.

Raudkäsi

Charlie Fletcher

272 lk; m-v; kõva kaas;

ilmunud 2009

„Kivisüdame” triloogia teises fantaasiaküllases raamatus jätkuvad George'i, Edie ning nende sõprade ja vaenlaste seiklused ja võitlused Londoni linna tänavatel. „Raudkäsi” viib lugejad veelgi sügavamale eba-Londoni dimensioonidesse, kus süljed ja räpad ehk head ja kurjad kujud ja monumendid liiguvad ja lahinguid peavad.

Ilmumas on triloogia kolmas raamat „Hõbekeel”.

Koer, kes oli näinud Jumalat

Dino Buzzati

112 lk; m-v; pehme kaas;

ilmunud 2007

Jutukogu pakub kaasakiskuvat lugemist igas eas inimestele.

Buzzati loomingule on iseloomulik muinasjutulisus, realismi põimimine sürrealismi ja psühholoogilise fantastikaga.

Tuhin tiibades

Reet Made

144 lk; m-v; pehme kaas;

ilmunud 2007

Raamatu lehekülgedel satub lugeja silmitsi põnevate sündmuste ja olukordadega, kus kohati kaob noorusliku süütu seiklusjanna ja ohtliku, kuritegeliku maailma vaheline piir. Mõnelgi lool on tõseline tagapõhi.

Ometi pole tegu ainult kaasakiskuva sündmustikuga. Samavõrd huvipakkuvad on tegelaste vastuoluline sise-maailm, nende unistused, pettumused ja otsingud. Eneseteostus, noorte habras tundemaailm, sõprus ja esimene armastus – need on võtmesõnad.

Täiega pöördes

Raivo Tihanov

200 lk; m-v; pehme kaas;

ilmub 2010

Raamatu pöörase tempoga arenevate sündmuste keerisesse satudes saab üpris kiiresti selgeks, kes on kes; surmigavuses suikuv Vässte elu on ühtäkki sootuks pea peale pööratud.

Raivo Tihanov on kunstnik ja lastekirjanik, kellelt on varem lugejateni jõudnud koomiks Jõmmi seiklustest, lasteraamat „Tom ja äperused” ja põnev jutukas „Öös on müttajaid”. Tema lustakad pildid ilmestavad ka paljusid kooliõpikuid.

Lisaks soovitage ka:

Sven Nordqvist „Kuidas väike Findus kaotsi läks”, „Pettsoni jõulud” ja „Vaene Pettson”; peagi ilmub „Pettson telkimas”

Christian Bieniek „Ülemnuuskur Osvald”, „Ülemnuuskur Osvald ja kilekotijõuk”, „Ülemnuuskur Osvald ja varastatud süda”, „Ülemnuuskur Osvald jälitab jõuluvana”. Ilmumas on „Ülemnuuskur Osvald ja upsakas filmistaar”

Täiendava info leiate meie kodulehelt www.koolibri.ee

mas entsüklopeediaid: loomaatlased, eri maade loomad, seitse maailmaimet... Neid on siin 40–50, väga toredate värvipiltidega. Näitame vahel raamatukogus multafilme, aga osa lapsi võtab sel ajal jälle teatmeteose kätte – loomad ja nende elupaigad, ohustatud liigid, ookeanisügavus... Mõnes klassis loevad poisid väga hoolega ja küsivad raamatuid, millest on lugemikes katkendid, vahel olen täitsa hädas, sest siin ei ole kõiki raamatuid, eriti uuemaid.

Tüdrukud loevad palju selliseid armsaid raamatuid, nagu „Kristiina, see keskmine”, „Sirli, Siim ja saladused” ja „Lepatriinude jõulud”. „Vahtramäe Emil” on üks poiste lemmikuid. Naeravad ja loevad teist korda uuesti. Muinasjutud on alati meeldinud, nagu ka „Bullerby lapsed”. Suurematel lastel on koormus juba nii suur, et nad võtavad raamatukogust põhiliselt kohustuslikku kirjandust ja ajakirju. „Tarkade klubi” on poiste hulgas väga populaarne.

Seitsmenda-kaheksanda klassi tüdrukud küsivad palju „Kuidas elad, Anni”. „Kadrit” ja „Kasuema” eriti ei taheta. Viidendikele meeldib „Veel üks Lotte”. „Lassie tuleb ikka koju” raamatut kiideti kui hästi südamlikku. Loetakse ka neid vanu häid raamatuid, mida emad-isad omal ajal lugesid. Ilmselt ka seetõttu, et oleme väike kool ja meie „ühikud” on piiratud. Aga klassika on klassika.

Detsembris oli muinasjuttude kuu ja siis tegime muinasjuttude tunni. Sellest said kaks kolmanda klassi tüdrukut niipalju inspiratsiooni, et kirjutasiid väikese jõulunäidendi karule ja jänesele. Mängisime seda ja tüdrukud said sellest omakorda niipalju innustust, et leidsid: karu ja jänese lugu võiks lihavõttenäidendis edasi minna. Muinasjutud inspireerivad.

Kõige populaarsem raamat meie raamatukogus on „Suur katsete raamat”. Seda on üksainuke ja see on juba täitsa kapsas. Teine-kolmas-neljas klass on aktiivsed katsetajad.

Oleme praegu ostanud metoodilist ja õppekirjandust. Juturaamatuteni jõuame ilmselt siis, kui valla uus eelarve vastu võetakse. Siis saab hakata valima ja laste käest küsima, mida nad tahaksid. Kõiki uusi raamatuid ju ei teagi, Saaremaal ei ole raamatupoo-

di. Kui viimase aja kirjandusest rääkida, on meil ainult oma valla inimeste tehtud Muhu murde sõnastikud ja Muhu murde lood, aga need pole nii väga lasteraamatud.

Olen selle töö peal alles esimest aastat. Raamatuid pole maha kandnud, välja arvatud üks ports vanu õpikuid. Meil on ilus uus koolimaja ja ruumipuudust ei ole.”

RENNE KRIIN,

Puka keskkooli raamatukoguhoidja:

„Algklassilastele meeldivad väga muinasjuturaamatud, kus on suured pildid sees. Keskastme ja gümnaasiumi õpilased loevad Stieg Larssoni sarja, „Lohetätoveeringuga tüdrukut”, „Noorkuud” ja „Teraviku” sarja. „Lohetätoveeringuga tüdruku” kolmas osa ilmus just ja juba on kõik ennast järjekorda pannud. Seda loevad nii õpetajad kui ka lapsed. Harry Potter on meil ära unustatud. Eelmine ja üleelmine aasta oli too popp.

Uusi raamatuid oleme sel õppeaastal ostanud 50 ringis. Aastas ostame neid umbes sada. Põhiliselt oleme ostanud kohustuslikku kirjandust. Esmajärjekorras on lasteraamatud ja siis teatmeteosed.

1980. aastal toodi siia Vidriku raamatukogu ja seal on raamatuid, mida pole 30–40 aastat loetud. Maha kanda pole veel midagi jõudnud, aga see on plaanis.

Lastele on lugemissaali vaja, praegu oleme ühes ruumis. Seda on kavas teha, aga asi on soiku jäänud rahapuu-

duse taha. Algklassilaste hulgas pole märgata lugemishuvi vähenemist. Neile meeldib väga raamatukokku tulla. Põhikoolis jääb lugemist vähemaks, arvuti võtab selle aja ära, nagu nad mulle ütlevad. Kuigi seal on ka lapsi, kes väga palju loevad. Emakeelepäeval võtsime kokku, kes kõige rohkem lugenud on. Soovin, et lapsed ei unustaks teed raamatukokku. Nad on siia alati väga oodatud.”

Masu läheb mööda. Peaasi, et laste lugemishuvi ei kaoks.

RAIVO JUURAKU foto

Kuidas läheb Koolibri kirjastusel?

Maire Tänna,

Koolibri turundusjuht

Kui palju nimetusi ilmus Koolibri kirjastuselt 2009. aastal?

Koolibri kirjastuselt ilmus 2009. aastal 279 nimetust, mida on pisut vähem kui eelmisel aastal.

Mil määral mõjutab masu kirjastusi?

Majanduslangust on tunda nii koolide tellimustes kui ka poodide käivet võrreldes. Küllap on kõik kirjastused aru saanud, et raamatuid on praegu märksa raskem müüa kui paar-kolm aastat tagasi. Samas peab rõõmuga märkima, et Eesti inimesed pole ka raskematel aegadel raamatute ostmisest päriselt loobunud.

Mil määral mõjutab kirjastusi üldine netistumine?

Küllap ta pisut ikka mõjutab. Ilmselt jäävad tänapäeval nii mõnedki sõnaraamatud ja teatmeteosed just sellepärast ostmata, et loodetakse – iseasi, kas õigustatult või mitte – teabe kättesaadavusele internetist.

Kas on õpikuid, mida tellitakse vähem?

Küllap vaatab iga kool oma tellimust meile saates eelkõige, mida on koolil/õpetajal/õpilasel kõige rohkem vaja, või siis jälgib, kas on ilmunud midagi päris uut. Uemate õpikute tellimisest kiputakse rahapuudusel loobuma; arvatakse, et vanad õpikud peavad veel vastu. Mõnikord kasutatakse õpikut väga kaua, hoolimata tõsiasiast, et see on ammu ajast maha jäänud ning paljudel juhtudel lausa

Maire Tänna: „Peab rõõmuga märkima, et Eesti inimesed pole ka raskematel aegadel raamatute ostmisest päriselt loobunud.”

Foto erakogust

katki. Kahju on õpilastest, kes peavad niisuguste õpikutega töötama.

Kui palju tellitakse aimekirjandust?

Sõltub koolist ja kohaliku omavalitsuse toest, enamasti on koolide soovid suuremad kui rahavõimalused, aga on ka koole, kes saavad endale kõike vajalikku lubada. Paljud omavalitsused on meeldivalt haridussõbralikud ja mõistavad, kui oluline osa on raamatutel noore kujunemisel.

Kas töövihikuid eelistatakse koolides pigem paljundada kui tellida?

Töövihikuid paljundades rikutakse autoriõiguse seadust, seepärast ei usu ma, et koolid seda teed lähevad.

Kas Koolibri teeb koolidele eri- ja sooduspakkumisi?

Vahel ikka teeme.

Kas venekeelsete õpikute tellimises on märgata muutusi?

Kuna parajasti on käimas vene õppekeele gümnaasiumide järk-järguline üleminek eesti õppekeelele, on seal muutused muidugi kõige märgatavamad. Leidub koole, kes on eestikeelsete õpikutega asendanud ka mõned venekeelsed põhikooliõpikud, näiteks õpetatakse eesti keeles loodusõpetust, inimõpetust ja matemaatikat, mõnes koolis tehakse seda paralleelselt venekeelse õpikuga. Vene koolidesse on tellitud isegi eesti õppekeele koolile mõeldud eesti keele õpikuid – küllap neid siis ka kasutatakse.

Mil määral mõjutab õpikute tellimist demograafiline kõver?

Väga palju mõjutab. Kui 2004. aastal läks üldhariduskooli 184 038 ja 2007. aastal 155 071 õpilast, siis sel aastal oli see arv vaid 141 802 – vahed on väga suured. Õpilaste arv langeb kuni 2011. aastani, sealt edasi prognoositakse väikest tõusu. Põhikooli vanema astme ja gümnaasiumiastme õpilaste arv langeb veel kaua, algklassiõpilaste arv on juba tõusuteel. Nendest numbritest sõltuvad otseselt ka koolidesse tellitavate õpikute kogused.

Millised on Koolibri tuleviku- plaanid?

Koolibri kavatseb ka tulevikus hea seista, et õpetajatel oleks võimalik head õppekirjandust valida, et valik oleks suur ja õpetaja saaks otsustada, mis just tema klassi lastele kõige paremini sobib. Lisaks anname kindlasti välja harivaid raamatuid nii koolieelikutele, üldhariduskoolide õpilastele kui ka täiskasvanutele.

Elu kui kabaree

23. märtsil kohtusid huvilised Pirita raamatukogus balletitantsija, eesti varietee looja, koreograafi ja pedagoogi Kalju Saarekesega.

Mõne aasta eest tegi Kalju Saareke ära suure töö, kirjutades raamatu „Elu kui kabaree” (2005). Raamat täidab tühimikku, millest teadsid küll Saarekese õpilased, kuid millest oleks raamatuta ilma jäänud nii selleaegsed balleti- kui ka kabareesõbrad. Taas elavaks on kirjutatud tuntud nimed, nagu balletiartistid Rudolf Nurejev, Galina Ulanova, Velda Otsus, Ülle Ulla, lauljad Milvi Laid, Meta Kodanipork ja meie suurkuju Georg Ots. Lisaks paljud maailmakuulsad inimesed, keda Saareke on kohanud. Vanematele lugejatele pakuvad need äratundmisrõõmu, noorematele aga avastamishetki.

Kohtumisel rääkis Kalju Saareke raamatu tekkloost. Kalju Saareke juhtis 1967. a Astoria restoranis avatud Nõukogude Liidu esimest varieteed. Samas majas asuva vene draamateatri surve pidid see 1973 tegevuse lõpetama. Nagu raamatus öeldud, segas lõbus muusika tõsisel poliitilisel etendusil.

Lauri Leesi on ütelnud: „Tallinna varieteedes õhtuid veetes eristas minu silm otsemaid Kalju loodud numbrit. Selle reetis liigutuste harmoonia

Kalju Saareke: tantsija, eesti varietee looja, koreograaf ja pedagoog ning raamatu „Elu kui kabaree” (2005) autor.

Foto erakogust

ja loomulikkus, koreograafilise keele lakoonilisus, mingi lummus ja nostalgia, tantsijate kehade silmipimestav musikaalsus. Millegipärast meenuvad mulle esmalt lüürilised palad, mida ma ise nimetasin Saarekese *adagio*’deks.

Kas praegu, mil varietee kunst on Eestis juba teist korda eksiilis (praktiliselt teda ju enam pole), saaks see jälle õitsele puhkeda? Vastan iidse prantsuse kõnekäänuga: kui vaid algajad oskaksid, kui vaid oskajad suudaksid.”

MERIKE POLJAKOV, Tallinna keskraamatukogu raamatukoguhoidja

Kuldvillak keeletunnis

Õpetaja valmistab ette 5 x 5 küsimust raskusastmetega 100–500 punkti (500 punkti küsimus on keerulisim). Näidisteemad eesti keele tunniks: õigekiri, raamatud, mõisted, kultuur, varia.

Õpilased jagatakse rühmadeks. Tahvil on teemad ja punktisummad. Pärast küsimuse kuulamist arutab rühm vastust omaette, seejärel ütleb üks rühmast selle valjult välja. Kui vastus on õige, saab rühm vastava punktisumma. Kui vastus on vale, saab vastamiskõhust järgmine rühm ja õige vastuse korral lähevad punktid neile. Vastata võivad kõik rühmad, kuni järjekord on jõudnud taas küsimuse välja valinud rühmani. Nemat uuesti vastust pakkuda ei saa. Iga võistkond arvestab ise oma kogutud punkte.

Mängus on kaks kuldvillakut (õpetaja valitud küsimused), mille puhul võistkond saab mängu panna kõik seni kogutud punktid. Samas võivad nad neid mängu panna ka vähem. Kui võistkond vastab õigesti, suureneb nende punktiarv valitud punktisumma võrra. Vale vastuse puhul kahaneb punktiarv vastava summa võrra, vastamise järjekord läheb järgmisele rühmale ning nemad saavad õige vastuse korral valitud teema all oleva punktisumma.

Mäng annab õpetajale head tagasisidet õpilaste teadmistest. Samas on see alati lõbus ja oma teadmisi saavad näidata ka need, kes muidu tundides silma ei paista.

Eliis Valdma,
eesti keele õpetaja

Et lapsed mõistaksid keele ilu

Kristi Helme

kristi.helme@opleht.ee

Kui Tallinna Sikupilli keskkooli eesti keele õpetaja Eliis Valdma kolmanda kursuse tudengina kooli tööle läks, anti noorele õpetajale õige pea oma klass – 18 poisi ja kahe tüdrukuga. Paras pähele kogenud pedagoogilegi, aga Eliis sai hästi hakkama. Saab senini...

„Sügisel 2004 sain endale 5. klassi. Poisid olid väga tublid, mitu neist õppisid vaid viitele. Raskeks läks paari aasta pärast,” ütleb 2008. aasta parim noor õpetaja. Kui koolis tehti õpikustega laste klass, sai Eliisist ka nende klassijuhataja. „Kuna õpiraskustega laste klassis oli ka minu õpilasi, antigi mulle kaks klassi. Muidugi oli väga raske, aga õppisin palju.”

Sõbralik kool

Sikupilli keskkoolis õpivad ka mitte väga eeskujulikke ja teadmishimulikke noored, õpetaja peab tähelepanu võitmiseks ja huvi hoidmiseks rohkem vaeva nägema kui nii mõneski kesklinna koolis. „Olin ülikooli ajal praktiliselt GAG-is, kus klassi kõik 36 õpilast õppisid usinalt. Meil on laste tähelepanu raskem hoida, aga õhkkond on see-eest väga soe ja hooliv.” Eliisi sõnu kinnitab tõsiasi, et 2004. aastal sai just Sikupilli keskkool kõige õpilasesõbralikumaks kooli auhinna. „Noortega on väga tore maailma asjade üle arutleda. „Targaks saamine” on ikka mõlemapoolne.”

Praegu on Eliis klassijuhataja 34 õpilasele ning kuna paralleelklassi ei ole, saab kahe aasta pärast Sikupilli keskkoolist põhikool. „Osa lapsi peavad nüüd tõesti valima kutsekooli, sest iga soovija gümnaasiumi ei pääse. Eks keskkooliosa kaotamisel on nii pooltkui ka vastuargumente, oleme keskkooli pürgijatele vahel ikka mõõndusi teinud.” Tänavusi lõpetajaid Sikupilli kool „hellitada” ei kavatse. „Nad saavad omal nahal tunda, mida tähendab konkurents,” ütleb Eliis.

Laste sõnavara on ahtake

Eesti keele õpetamisel on Eliisi sõnul kõige raskem selgitada, miks ja kus mingit teadmist vaja läheb. „Võõrsõnade õppimisel küsitakse vahel, miks neid vaja on. Et aga ümb-

Eliis Valdma: „Ma ei tea, kas empaatiavõime ja tähelepanelikkus on kõikide uue aja noorte tugevaim külg, võib-olla on see meie kooli laste omapära.”

Foto erakogust

ritsevaid tekste mõista, on vaja laia sõnavara ja lugemust.” Õpilaste keelekasutust rikuvad ka MSN ja jututoad, kus kirjutatakse kiiruga ja lohakalt. Muutus on õpetaja sõnul olnud väga järsk, näiteks veel eelmisel aastal ei juhtunud seda, et õpilased oleksid jättnud lause lõpust punkti ära. Osa ei pidavat mäletamagi, et on olemas sõna „tegelikult”, kirjutatakse ikka „tegelt”.

Eliis üritab selles asjas oma sõpradele eeskujuks olla. „Minu tähelepanekud keeleapsude kohta võivad neid tüüdata, aga tunnen, et pean eesti keele õpetajana keelereegleid endaga alati kaasas kandma.”

Oma kuueaastase õpetajatöö jooksul on Eliis märganud, et lapsed loevad järjest vähem. „Internet ja teler haaravad kogu aja ja tähelepanu. Selgitan siis õpilastele, et kultuursed inimesed

lihtsalt peavad tundma Puškinit ja Tammsaaret. Pealgi avaldub keele ilu just klassikalises kirjanduses, noorte- raamatute keel on teistsugune.”

Õpilastele on kooli lugemisvarast enam meelde jäänud Vonnegut ja Kafka, lugeda armastavate õpilaste lemmikud on fantaasiaraamatud – Stephenie Meyeri „Videviku” saaga ja Christopher Paolini Eragoni lood.

Eliisile endale meeldib väga August Gailiti „Toomas Nipernaadi”. „Kui keskkoolis seda raamatut lugesin, ei tundnudki see eriline, aga hiljem uuesti lugedes lummasid autori mõtterännakud ja keelekasutus väga. Marquezi teoseid armastan ka. Mulle meeldivad raamatud, kus on tunda sõnulseletamatut igatsust ja maagiat.”

Südamlikud õpilased

Noorus on Eliisi sõnul trump, mida ta loodab kasutada veel mõnda aega. „Kõige tähtsam on, et suudaksin ka edaspidi lastega kaasa mõelda ja nende seisukohti mõista. Õnneks on meie tõekspidamised ja arusaamad maailmast veel üsna sarnased.” Eliisi arvates on praegused noored heas mõttes teistmoodi, kui olid kümme aastat tagasi, mil tema kooli lõpetas. „Keskkoolinoored, aga ka näiteks 6. klassi õpilased küsivad tihti, kuidas mul läheb ja kuidas tööga hakkama saan. Pärast tundi soovivad ilusat päeva. Ma ei tea muidugi, kas empaatiavõime ja tähelepanelikkus on kõikide uue aja noorte tugevaim külg, võib-olla on see meie kooli laste omapära.”

Noortel õpetajatel soovib Eliis alati oma lubadusi täita ja reeglitest kinni pidada. „Muidugi tahab õpetaja olla inimlik, aga kui enda seatud nõudmistest kinni ei pea, leiab iga laps nõksu, kuidas vastutulelikkust ära kasutada. Pealegi meeldivad õpilastele reeglitest kinni pidavad õpetajad, sest nad tekitavad turvatunde.”

Õpetajatöös on privileeg, mida Eliis väga hindab. Tänu osalemisele Euroopa tasemel kursustel ja projektides on ta saanud päris palju reisida, kool on ka väga toetav olnud. Isegi Londonis Scotland Yardi peakorteris on tähtsate politseiametnikega koosolekut peetud. „Õpetajaõõ ei ole kerge, mured tulevad koju kaasa ja vahel tundub, et seda kõike on liiga palju. Aga õnneks on meil pikk suvepuhkus ja natuke saab talvelgi puhata ning töömõtted unustada.”

Mitmekeelne Loo kool

Loo keskkoolis on suunaks mitmekeelsus ning selle raames toimus veebruaris võõrkeelte nädal.

INGLISE KEELE PÄEV oli nädalal esimehe. 3.–12. klass pidasid viktoriine inglise keelt kõnelevate maade teemal. Päeva lõbusaim sündmus oli pannkoogivõidujooks, millega britid tähistavad vastlapäeva. Pärast võidujooksu söödi pannkooke ning paneeritud kala friikartulitega, mis on inglase traditsiooniline maiuspala. Vahetundidel sai vaadata televiisoritest eri maade kultuuriklippe (muusikat, tantsu jne). Paljud õpilased õppisid koostama inglise keeles „teemantluuletusi”, mis pandi huvilistele koridori lugemiseks. Õpilased tegid ka vastlapäevateemalisi plakateid. Tänu 11. klassi õpilastele said põhi- ja gümnaasiumiklassides õpilased ülevaate vastlapäeva traditsioonidest inglise keelt kõnelevates maades.

LIA ÕISPUU, PIRET KALMUS, inglise keele õpetajad

SAKSA KEELE PÄEVAL vaatasid 10.–12. klassi õpilased ainetundides humoorikaid Saksa lühimängufilme. 11. ja 12. klassi õpilased kandsid kolmandal vahetunnil aula ees fuajees ette saksakeelseid lühinäidendeid. Neljandal vahetunnil kogunesid isetehtud kostüümides ja maskides 1.–5. klassi õpilased keeleklasside ette koridori, kus algas lärmakas karnevalirongkäik läbi koolimaja teise korruse, misjärel mängiti lõbusaid võistumänge ja lauldi saksa keeles ühislaul. Kooliraadios rääkis saksa keele õpetaja Michael Kirschinger ja kõlas saksa muusika. Koolisöökla pakuti saksa moodi kartulisalatit praevorstiga.

HELGI ORG, INNA TOMSON, saksa keela õpetajad

VEENE KEELE PÄEV algas viktoriiniga, mille küsimused hõlmasid vene vastlapäevatradditsioone. Vahetundide ajal vaatasid õpilased televiisorist venekeelseid muinasjutufilme „Kassi maja”, „Tare-tareke”, „Võlusõrmus” jt. Mängiti ka vastlamänge. Iga klass oli valmistanud venekeelseid plakateid. 6. klass esitas aulas põhikooliõpilastele venekeelse näidendi „Tare-tareke”. Kooli söökla oli vene vastlapäevalaud, millel oli samovar, vene rahvusnukk Matrjona, baran-kad, mesi ja Venemaal tuntud kommid. Alklassiõpilastele meeldis Matrjonat kokku panna ja lahti võtta. Vene rahvustoiduks sel päeval oli borš ja pannkoogid hapukoorega. Vene keele päev lõppes õues, kus põletati ära vastlatont („Чучело”) – 7. klassi õpilaste õlgedest meistriteose. Vastlatondi põletamine sümboliseerib külma talve ärasaattmist.

MARE LILLEORG, vene keele õpetaja

SOOME KEELE PÄEV algas juba eelmisel õhtul – kuus 12. klassi Martat (Soome naisliikumises osaleja nimetus) tulid siis kooli Karjala pirukaid küpsetama, et oma koolikaaslaste nendega järgmi-

Saksa keele päeva karneval.

Foto erakogust

sel päeval üllatada. 11. klassi soome keele õppijad õpetasid alklassiõpilastele selgeks soome laulumängu „Sutsi-satsi”, mida teistki korda läbi tantsida sooviti. Keskkooli soome keele õppijad kandsid ette luulekava ja kaks lühinäidendit. 10. klassi poisid-tüdrukud lugesid Katrin Reimuse soomekeelset luulet, 11. klass oli selgeks õppinud näidendi „Satu rumasta Elasta” ning 12. klass tutvustas oma nurga alt tuntu muinasjuttu „Punahilkka”. Keskastme õpilastel oli võimalus osaleda viktoriinil arvuti ja kaardi abi. Koolisöökla pakuti sel päeval soomlaste vastlatoitu: lihapallid juustukastmes ja magustoiduks kohupiim-vahukoorekreem marjadega.

EBE TALPSEPP, soome keele õpetaja

Nädala tublimaid autasustati kooli aulas, kus pakuti vaatamiseks ka 11. ja 12. klassi õpilaste tehtud filme keeleoskuse vajalikkusest. Aukirja saanud 1.–4. klassi õpilased kutsuti direktori vastuvõtule kringlit sööma.

Loo keskkooli keeleluunad on järgmised: A-keel inglise ja saksa, B-keel vene ja saksa keel, gümnaasiumis – inglise, saksa, vene ja soome keel.

2007/2008. õppeaastani õpiti saksa keelt ringitundides. 2008. a kevadel arutati kooli hoolekogu koosolekutel, lapsevanemate üldkoosolekul ja mitmes õppenõukogus, kuidas oleks tulevikus keeletunde kõige parem korraldada. Samal aastal kinnitati tunniarvotuspalaan, üleminekuks ringitundidelt ainetundidele jäeti nelja-aastane ülemineku-aeg (2008–2011) ja 2008. a kinnitati lapsevanemate avalduste alusel keelerühmad.

Alates 2008/2009. õa saavad 2. klassi õpilased ja lapsevanemad valida A-keeleks, kas inglise või saksa keele; 4. klassis lisandub valikuna saksa või inglise keel, oleneb 2. klassis tehtud A-keele valikust. 6. klassist valivad õpilased B-keeleks kas vene või saksa keele. Alates 6. klassist saab Loo kooli õpilane õppida kolme võõrkeelt: inglise, saksa ja vene keelt.

Gümnaasiumiastmes saab õppida saksa keelt DSD-diplomõppe tasemel. DSD – *Deutsches Sprachdiplom*.

Mare Lilleorg,

Loo keskkooli õppealajuhataja

Saksa keel selgeks laulu ja näitlemise abil

Kadrioru saksa gümnaasiumis on saanud traditsiooniks lauluvõistlus „KSG sucht den Superstar”, mis sai alguse sügisel 2007 ja leidis tänavu aset juba kolmandat korda.

Sel aastal toimus lauluvõistlus kahele vanuseastmele: 6.–8. klassile (38 osalejat) ja 3.–5. klassile (77). Eraldi arvestus oli solistidele ja gruppidele. Kokku võttis üritusest osa 115 õpilast, kes olid selgeks õppinud 30 laulu, millest 16 olid saksa ja 14 inglise keeles. Plakatid kutsusid esinema ka vene keeles, kuid venekeelseid laule seekord ei olnud.

Paljud esinejad olid kostümeeritud, lisaks oli joonistatud pilte ja silte laulude elavdamiseks. Esinemisi saatsid lõbusad liigutused ja tantsusammud. Publiku seas ei puudunud fännid postritega, millele olid maalitud oma lemmikute nimed. Parimad said

„Pipi Pikksukk”, 4.a.

Foto erakogust

aukirjad lauluvõistluse logoga, auhinna ja kommikotid. Kõik esinejad said kleepsud võistluse logoga, plakatid ja maiustusi.

Suur tänu rahvusraamatukogu saksa lugemissaali juhatajale Leili Naanile ja

saksa kultuuriinstituudi töötajale Kaie Kukele, kes toetasid meid auhindadega. Aitäh õpetajatele, kes lastele lauluselgeks õpetasid. Meie eriline tänu kuulub aga kooli praktikandile Marie-Louise Trallele Saksamaalt, kes aitas laule õpetada ja saatis ka klaveril.

Et saksa keele õppimine ei koosne vaid daativist ja akusatiivist, sai kinnitust 4. märtsil KSG aulas toimunud saksakeelsel teatrilprojektil, kus 4., 6., 8. ja 12. klassi õpilased mängisid laval mõnuga nii saksa klassikuid J. W. Goethet ja Fr. Schillerit kui ka tuntu saksa muinasjutte. Teatrilprojekti juures oli eriti tore see, et osalesid õpilased eri vanuseastmetest. Nii saavad gümnaasiumiõpilased järgmiseks korraks noorematele nõu anda ning väiksemad õpilased suurematelt õppida. Põnevaid ideid, mida arendada, oli palju.

LAIDA MEIGO, Kadrioru saksa gümnaasiumi õpetaja

EMAKEELENÄDAL

Emakeelenädal Rakvere ametikoolis

Emakeelenädalat on Rakvere ametikoolis tähistatud juba seitse aastat. Alustatakse omaloomingupäevaga, alati on ühel päeval keele ja kirjanduse teemaline mälumäng, nädala lõpetab aktus, kus jagatakse auhindu parimatele ja kuhu traditsiooniliselt kutsutakse ka külaline. Sel aastal külastas aktust saatejuht Hannes Võrno.

Kas vahel on midagi uut ka?

Marju Lina, eesti keele õpetaja: „Tänavu korraldasime äraarvamismängu, kus tuli vihjete abil õige vastuse ni jõuda – see pakkus tublisti lusti ja hasarti; samuti oli uus ja põnev etlemisvõistlus nutikaile, kus peale vanasõnade tundmise tuli rakendada ka fantaasiat ja esinemisjulgust ning -oskusi. Oluline on, et õpilased saaksid kätt proovida eri aladel ja eri moel. Nii olemegi nädala jooksul korraldanud võimalikult eripalgelisi võistlusi. Silma saavad paista nii head kirjutajad, laia silmaringiga mälumängurid kui ka andekad taidlejad.”

Võistluste auhinnana tunnistas vaid teatripiletit ja raamatut.

„See on loomulik. Kommi või kringleid võib jagada igal üritusel. Ent emakeelenädalal on ausse tõstetud keel ja kultuur, mis, tõsi küll, võiksid sagedamini ausse tõstetud olla. Siit ka auhinnavaliik. Sel aastal olid eriti õnnelikud maaturismi eriala tüdrukud, kes mälumängu võitjaina said auhinnaks Hannes Võrno raamatu „Poi si lugu”. Otse autori käest ja autogrammiga! Etendus, mida nädala tublimad sel aastal vaatama lähevad, on aga H. Toompere lavastatud ja aasta parima lavastuse auhinnale kandideerinud „Toatüdrukud”.”

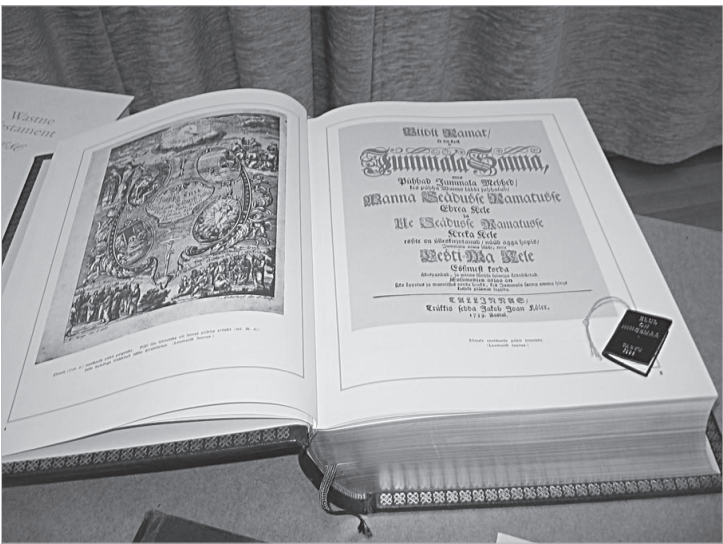
Milline juhtum on eriti meelde jäänud või südant soojendanud?

„Südantsoojendavaid seiku tuleb sage li ette. Kogu aeg, mitte ainult emakeelenädalal. Meenub paari aasta tagune lugu. Üks poiss võitis Andres Anvelti romaani „Punane elavhõbe”. Pärast aktust jätkusid tunnid ja poiss luges minu tunnis salamahti „Punast elavhõbedat”, raamat põlvedel. Korra manitsesin teda kaasa töötama, aga kui ta ikka endiselt laua alla piilus, ei raatsinud ma teda rohkem segada. Sest lõppude lõpuks – mis on neid auhindu jagades meie eesmärk?

Sel aastal rõõmustasin väga, kui minu klassi poisid olid nõus emakeelenädala aktusel üles astuma ja lugema publikule väikeste vahepaladena kuulsate meeste mõtteid eesti keelest ja kultuurist. Nad on esmakursuslased, tulevased ehitajad, ent astusid üles kui kogenud esinejad: julgelt, soliidset, säravalt. Olen nende üle uhke.”

Oled käivitanud lugemisaastal veel ühe vahva projekti.

„Käisin Rakvere gümnaasiumi 1.b klassis, kus õpib mu poeg, klassijuhataja palvel oma lapsepõlve lemmikraamatuid tutvustamas ja ette lugemas. Aga Rakvere ametikoolis tutvustavad alates 3. veebruarist meie maja inimesed minu tundides raamatuid, mis neile elus palju tähendanud on, ja loevad neist valitud lehekülgi ette. Ütlen „meie maja inimesed”, sest kutsun lugema kõiki: nii õpetajaid, juhtkonna liikmeid kui ka näiteks raamatupidajaid, söökla ja ühiselamu töötajaid. Praeguseks on mu kutse vastu võtnud 20 inimest ja kohtumised õpilastega on olnud väga erilised ja emotsionaalsed. Eks raamatuvalik avab ju esineja justkui uuest küljest ja pakub õpilaspublikule hulgaliselt avastamisrõõmu. Tutvustatud raamatute galerii on kirju: nende seas on eesti ja maailmaklassikat, nn elulooraamatuid, müüte ja muinasjutte, populaar-

Kõige suurem ja kõige väiksem raamat: piibel ja Betti Alveri luuleringadega pisiteos.
TIIT TIIDEBERG
foto

teaduslikke teoseid. On üks ilus ja hariv projekt.”

Milliseid raamatuid sulle endale lugeda meeldib?

„Loen palju ja peaaegu kõike. Püüan hoida kätt värske kirjanduse pulsil, aga armastan ka vana. Hiljuti lugesin nautinguga uuesti läbi Gogoli „Surnud hinged”.”

Mis on ametikooli emakeeleõpetaja suurim rõõm? Suurim väljakutse?

„Väga suurt rõõmu valmistab see, et eesti keele riigieksami vabatahtlike sooritajate arv kasvab meie koolis lausa hüppeliselt. Kui paar aastat tagasi oli kirjutajaid 30–40, siis möödunud aastal üle 70 ja tänavu 94! Minule kõneleb see kahest olulisest asjast: meie õpilaste ambitsioonik on kasvanud, aina rohkem neist soovib kõrgkoolides edasi õppida ning nende kirjutamisoskus on paranenud, seeläbi suurenenud ka enesekindlus. Mis võiks ametikooli eesti keele õpetajale suuremat rõõmu teha?”

TIINA ERVALD

Emakeelepäev Kambjas

Kambja koolis loeti emakeelepäeval seekord saksa keeles Kristjan Jaak Petersoni luulet, soomekeelset lastejuttu, murdekeelset luulet ja proosat. Õpetajad esinesid ka hispaania ja poola keeles. Veel loeti emakeelset Underit ja Koidulat. Seekord ei peetud võistlusi, ei võrreldud ainealaseid oskusi, ei toimunud aineolümpiaadi, etlusvõistlust, nuputamist ega sõnaseadmist. Esinesid hoopis õpetajad, kes iga päev emakeeletundi ei anna.

Peaaegu kõik said kirjutada-koostada oma või klassi raamatut ja seda koolile esitleda. Näiteks 4. klass kirjutas muinasjutu raamatu, mida saab värvida, 1. klass jutustas oma lemmikutest, 6. klass uuris elukutseid. Nii nendest kui ka kodudest kaasatoodud erilistest raamatutest sai emakeelepäeva raamatunäitus. Teiste hulgas uhkeldasid 14 numbrit kooli almanahhi „Tootsi taskud”. Kõige suurem raamat oli piibel ja väiksem Betti Alveri luuleringadega pisiteos. Sai näha

ka seda, et oma luulet saab välja anda nii kassetina, kaardipakina kui ka mapivahele pandud lehtedel. Ole vaid looja ja üllata. Selle aasta emakeelepäeval said paljud olla loojad.

TIINA TIIDEBERG,
Kambja põhikooli
eesti keele ja kirjanduse õpetaja

Oma ja armas eesti keel

Valtu põhikooli emakeelenädalal ei räägitud võõrkeelsete sõnade-väljendite tohuvabohust, ei lauldud nutulaulu eestlaste lodevast suhtumisest oma keelde ega löödud lärmi õpilaste viletsa õige kirjaoskuse pärast. Siililegi selge, et keel muudab oma nägu ja käib ajaga kaasas ning selle õppimine läheb üle kivide ja kändude. Elektronmaailma avarused on kahtlemata kurja juured, aga midagi ei ole parata. Meie keel on ilus, kõlav ja rikas. Pühendasime oma emakeelenädala eesti keele värvidele, sügavusele ja rikkusele: sõnavarale, fraseologismidele, sünonüümidele ja metafooridele. Teatripäeval lasime fantaasial lennata ja peal aurata, viskame vimkat ja nalja.

Liigutasime õpilastega ajusid selle üle, milline võiks olla eesti keele kõige ilusam ja kõlavam sõna. Välja pakuti järgmised sõnad: *päike* (päikeline, päikesekiir, päikeseloojang, päikesevarjutus), *sädelev* (säde, särav, sära), *lumi* (lumehelves), *ema*, *armastus* (armas), *ilus* (imeilus), *ime* (imeline), *taevas*, *kiisu*, *öö*, *kallis*, *nummu*, *sinine*, *sõber*, *karikakar*, *hellus*, *hiilgav*, *südamlik*, *liblikas*, *lööke*, *porgand*, *musi*, *kutsikas*, *linnuk*, *ööbik*, *süda*, *täpitaht*, *jalgball*, *tere*, *täpiline*, *sõõrik*, *tibu*, *Eesti*, *lendlev*, *ümmargune*, *pats*, *pääsusilm*, *vaikus*, *pisike*, *meri*, *siiras*, *tõeline*, *tuksuma*, *rukkiräak*, *lövi*, *mummuline*, *kaunitar*, *sitasitikas* jne. On ju ilus, oma ja armas!

KATI PEDAJA,
Valtu põhikooli emakeeleõpetaja

Rohkem rakendusmatemaatikat kooliharidusse!

Evald Übi,
TTÜ dotsent

Kui õpilased ei saa reaalinetes korralikku ettevalmistust, pole Tallinna tehnikaülikoolis varsti enam kedagi õpetada. Kõik saab alguse gümnaasiumidest, kus pole häid reaalinete õpetajaid.

Vaid 30% gümnaasiumilõpetanutest valib matemaatika riigieksami. Kuigi matemaatika- ja füüsik tundide arv on tehnikaülikoolis oluliselt vähenenud, on suure väljalanguse peapõhjus nõrk õppeedukus nendes ainetes.

Mida peaks sisaldama matemaatikakursus?

Insenerikutse pole ühelgi maal eriti populaarne, üle maailma valivad õppurid üha enam kergemaid erialasid. Ka sõnaseadmisoskus on vajalik (eriti poliitikutel), aga kui terminid on ebamäärase ja mõtted loogikavaesed, pole mis tahes valdkonnas võimalik head taset saavutada.

Tavakooli matemaatikakursus peaks sisaldama eelkõige neid teemasid, mida saab praktiliselt rakendada. Vähestel inimestel tuleb edaspidises elus puutuda kokku keeruliste trigo-

nomeetria-, juur- ja logaritmvõrranditega, ka stereomeetriat pole kuigi palju vaja. Vähepraktilised on ka mõned kõrgkoolides õpetatavad matemaatika teemad. Näiteks teist järku konstantsete kordajatega lineaarse diferentsiaalvõrrandi lahendamiseks kasutatakse ilusat klassikalist teooriat, praktikas aga esineb selliseid võrrandeid väga harva.

Arvutite kasutamist arvestades tuleks seniste kursuste teemasid oluliselt muuta. Mõni aasta tagasi juhtusin kuulma Vikerraadios väitlust, kus räägiti lineaarse võrrandisüsteemi lahendamisest. Osa helistajaid arvas, et tavakoolis tuleks piirduda teist järku süsteemiga, kolmandat järku süsteem olevat liiga raske. Kui teemat oleks õpetatud sobiva arvutiprogrammi abil, näiteks Visual Basicus, oleksid ka kõige nõrgemad õpilased saanud aru, et süsteemi järgust olenemata lahendatakse neid kõiki sarnasel viisil.

Õpilastel võib koolis kujuneda aramus, et enamiku matemaatikaülesannete lahendamine seisneb (sarnaselt ruutvõrrandiga) vastuse arvutamises mingi valemi abil, kasutades konkreetse ülesande andmeid. Kahjuks pole selline võte praktikas enamikul juhtudel rakendatav, analüütiline lahendusvalem on pigem erand kui reegel. Juba gümnaasiumis tuleks senisest põhjalikumalt tutvuda algoritmidega.

Praktilised ülesanded nõuavad rakendusmatemaatikat

Rakendusmatemaatikat kasutatakse üha erinevates valdkondades, eelkõige tänu arvutustehnika edinemisele. Selle üks haru on operatsioonianalüüs, mis asub matemaatika, informaatika ja majandusteaduse

ühisosas. Lisaks suure praktilise tähtsusega probleemidele on ka lihtsalt sõnastatavaid ja lahenduvaid operatsioonianalüüsi ülesandeid. Toon kolm lihtsat näidet.

Esimene käsitleb tootmise planeerimist. On antud teatud arv tooraineid ja toodete võimalik nimekiri, samuti valmistamise kulunormid ja kasumid ühe tooteühiku eest. Tuleb koostada tootmisplaan, kus summaarne kasum on maksimaalne. Selle probleemi lahendamiseks koostame lineaarse planeerimise ülesande, mida lahendatakse simplekssmeetodiga. See on spetsialistide arvates operatsioonianalüüsi kõige efektiivsem meetod. Lineaarse planeerimise ülesanded tekivad ka tootmisjääkide minimeerimisel, transpordivedude plaani koostamisel, toornaftast bensiini, diislikütuse ja õlide valmistamisel, vähivastasel kiiritusravil, keemiliste reaktsioonide juhtimisel jne. Neis ülesannetes tuleb leida lineaarse funktsiooni ekstreemum lineaarsete võrratustega määratud hulgas. Lineaarne planeerimine ei eelda põhjalikke teadmisi lineaaralgebrast, seda võiks õpetada ka gümnaasiumis keeruliste võrrandite lahendamise asemel.

Teine näide on kahe tööpingi ülesanne, kus tuleb treida ja freesida teatud arv toorikuid. On antud mõlema töö tegemiseks kuluv aeg. Tuleb määrata selline toorikute töötlemise järjekord, mille korral summaarne töötlemise aeg on minimaalne. See ülesanne lahendatakse Johnsoni algoritmiga.

Kolmas näide on kooperatiivne mäng. Tööliste brigaad koosneb neljast inimesest. Esimene tööline koosmis tahes arvu ülejäänutega on suuteline töö ära tegema, samuti kõik

ülejäänud ilma esimeseta. Tuleb leida tööliste „õiglane” panus. Ka seda ülesannet on võimalik lahendada simplekssmeetodiga. Oluline on rõhutada, et praktilistes ülesannetes on muutujate arv sageli väga suur, ulatudes isegi miljonitesse. Nende lahendamine on võimalik vaid arvuti abil.

Loome operatsioonianalüüsi seltsi

Termin *operatsioonianalüüs* võeti esmakordselt kasutusele Teise maailmasõja ajal liitlaste sõjategevuse planeerimisel. Tänapäeval tähendab operatsioon inimtegevust, analüüs on aga modelleerimise, matemaatiliste, statistiliste jt teadusmeetodite rakendamist eesmärkide saavutamiseks. Selleks tuleb määrata otsustusmuutujate väärtused, mis aitavad saavutada eesmärgi. Näiteks kooperatiivses mängus võib olla eesmärgiks kõige vähem rahuldatud tööliste rühma maksimaalne rahulolu.

Erinevalt matemaatika teoreetilistest valdkondadest on operatsioonianalüüs seotud eelkõige praktiliste ülesannete lahendamisega arvutite abil. Seda kasutavad arenenud riikides kõik suuremad firmad juhtimise ja tegevuse planeerimiseks ning logistiliste ja turundusprobleemide lahendamiseks. Operatsioonianalüüs on tihedalt seotud juhtimisteadusega (*management science*), nende teadusharude meetodite kasutamisel suureneb ettevõtte kasum, vähenevad kulutused ja kiireneb uute toodete juurutamine.

USA-s koordineerib operatsioonianalüüsi tegevust INFORMS (Institute for Operations Research and the Management Sciences), mis on koostanud ka operatsioonianalüüsi õpe-

tamise programmi keskkoolidele. Šveitsis asub mittetulundusühenduse EURO peakorter, selles osalevad lisaks Euroopa maadele ka Türgi ja Iisraeli teadlased. IFORS (International Federation of Operational Research Societies) on 45 rahvusliku ühenduse katusorganisatsioon, kuhu kuuluvad matemaatilise planeerimise selts, ressursside modelleerimise assotsiatsioon jt. Korraldatakse seminare, antakse välja ajakirju ja raamatuid ning koordineeritakse rahvusvahelist koostööd.

Ka Eestis on kavas luua operatsioonianalüüsi selts, initsiatiivgruppi juhib TTÜ professor Otu Vaarmann. Asutamiskoosolek toimub 6. aprillil kell 15 küberneetika instituudis (Akadeemia tee 21) ruumis B101.

Mõned rakendusmatemaatikat ja operatsioonianalüüsi käsitlevad raamatud:

- A. Aasma, H. Kallam, A. Levin, „Majandusmatemaatika alused”, Ilo 2005;
- A. Aasma, „Majandusmatemaatika põhimõisted ja ülesanded”, TTÜ Kirjastus 2004;
- Ü. Kaasik, L. Kivistik, „Operatsioonianalüüs”, Valgus 1982;
- O. Karma, „Determineeritud mittelineaarsed otsustusmudelid”, TÜ Kirjastus 1999;
- T. Paas, „Kvantitatiivsed meetodid majanduses”, TÜ Kirjastus 1997;
- E. Übi, „Ekstreemumülesanded majanduses ja tehnikas”, Külim 2002;
- E. Übi, „Lineaarne planeerimine ja selle rakendused”, Külim 2007;
- H. A. Taha, „Operations Research”, Prentice Hall 2003;
- R. L. Rardin, „Optimization in Operations Research”, Prentice Hall 1998.

Päkapiku-pere sünnipäeva-rongkäik läbi linna.
TOOMAS HÜTI foto

Elva õnnelikud tervisejutsid

T – nagu tervis, mis jõudu meil annab;
E – nagu edu, mis edasi kannab;
R – nagu rõõm, mis rõõmsaks meid teeb;
V – nagu võit me eluteel;
I – nagu ilu, mis meil on sees;
S – nagu sõprus, mis liidab meid veel;
E – nagu eesmärk, mis eluks on seatud;
J – nagu jõud, mis tugevaks teeb;
U – nagu unistus me kõikide peas;
T – nagu tarkus, mis tulema peab;
S – nagu sõber, kes kõrval mul särab;
I – nagu isu, mis süües meil tärkab;
D – nagu dušš, mis karastab meid.

Elva tervist edendavas lasteaias Õnneseen on Tervisejutside rühm, kus 2–3-aastased lapsed õpivad tervislikke eluviise. Seinu kaunistavad paberist puuviljad ja juurviljad. Aknalaudadel on kogu aasta basiilik, till, petersell, sibul, pune, mille eest lapsed hoolt kannavad ja mida nad ka maitsta saavad. Igal lapsel on laual sibulapotike, mille võrseid ta oma toidule võib lisada.

Rühma riulitel on peale mänguasjade 20 ravimtee purki. Veel leidub seal mett, ingverit ja sidrunit. Õppeaasta algul tõi iga laps endale tassi. Esmaspäeviti, kolmapäeviti ja reedeti toimuvad teehommikud, kus räägime, millise teega on tegemist ja mille poolest see kasulik on. Tee kõrvale sööme näki- ja puuviljaleiba, tervisenäkse, juur- või puuvilju. Jagame ka lapsevanematele infot ravimiteede toimest, et nad iga väikese tervisemure korral kätt ravimipurgi poole ei sirutaks!

Lastevanemate abiga on loodud mitu töönurka. Toiduvalmistamise nurgas saavad lapsed koos õpetaja abiga küpsetada ning omakasvatatud taimedest salateid valmistada. Julgustame lapsi toiduga katsetama ja isetegemist harjutama.

Loodame saada rühma akna alla lapikese maad, kus lapsed võiksid kasvatada juurvilju. Tervist edendavaid tegevusi annab hõlpsasti õpetajate toetuse integreerida. Üritused ja kehalised tegevused, sh mängud toimuvad õues. Loodus pakub tohutult õppimis- ja karastamisvõimalusi.

Rohkem teavet väikelinna lasteaiade eluolust leiate meie kodulehelt www.õnneseen.elva.ee.

SIGNE KESPERI, PIRET RAUDSEPP, rühma õpetajad

Kolmeaastased saavad pannkookide küpsetamisega edukalt hakkama. Foto erakogust

Sünnipäevanädal Võru Päkapiku lasteaias

Võru Päkapiku lasteaias tähistas oma 40. aastapäeva kogu nädala kestnud üritustega. Esmaspäeva varahommikul nägid möödunud lasteaias värvas ehtsaid päkapikke, kes kõiki tulijaid tervitasid ning päkapikumaiustustega kotasid. Võru keskraamatukogus oli avatud laste tööde näitus. Samas esitleti raamatut „Päkapikud päkapikkudest“, kuhu iga rühm oli talletanud midagi omanäolist.

Sirje Tohver
sirje@opleht.ee

Vesiroosi lasteaias hea juhtimisega tunnustust pälvinud Pille Siimpoe otsustas eelmisel kevadel taas otsast alustada. Teda ahvatles võimalus võtta osa uue lasteaias rajamisest.

Osutunud Tallinna Rännaku lasteaias juhataja konkursil valituks, sukeldus ta kohe töösse. „Teha tahtmise kirg oli nii suur, et ma ei mällanud oodata ametisse kinnitamist, hakkasin käima iganädalastel ehituskoosolekutel, tahtsin igal pool kaasa rääkida. Kui tualettruumides otsustati täpilsed kahhelkivid odavamate ühetooniliste vastu vahetada, õnnestus mul sinna siiski värvitriibud saada. Lasteaias kogemusega inimene vaatab paljutki teise pilguga, näiteks andsin nõu, kuidas õueala turvalisemalt kujundada.“

Pille Siimpoe peab eelmist kevadet ja suve hästi toredaks ja põnevaks ajaks. Ehituses ettetulevad probleemid ja takistused ei suutnud tema töörõõmu ja -indu põrmugi kahandada. „See on häälestatuse küsimus. Kui häälestad oma mõtlemise nii, et igale olukorrale on lahendus, siis nii ongi. Mis mind eriti võlus, oli see, et kõik koostööpartnerid olid hästi motiveeritud ja koostööaltid.“

Elasid kiiresti sisse

14. oktoobril lõigati lint uue maja ukse ees läbi – Rännaku lasteaias oli avatud. Kümme aastat suurt, üle 200 lapsega Vesiroosi lasteaias juhtinud Pille Siimpoe oli suurest kogemusest hoolimata ärevil ja ebakindel, polnud ta ju kunagi varem korraga viie sõimerühmaga alustanud. Kuuendas, liit-rühmas käivad 3–6-aastased lapsed.

„Kuigi meie põhimäärus näeb ette kaks söime- ja neli aiarühma, oli üldjärjekorra alusel vanematele pakumisi tehes selge, et tulevad valdavalt sõimerühmad – me ei saa lapsi vanuse järgi valida. Olen tänulik Tallinna haridusametile kannatlikkuse eest, meil oli võimalus nelja rühmaga alustada. Algu peab olema sujuv ja rahulik,

Lapsed kandsid esimest korda ette Anita Punamäe ja Andres Määri „Päkapiku lasteaias laulu“.

Teisipäeval sammus päkapikupe re rongkäigus läbi linna. Lasteaias õuel süüdati päkapikkude II taliolümpia tuli. Spordialadest olid esindatud liulaskmine, lumehoki, lumesõda, suusatamine, sõit Soome kelguga jne. Lõputseremoonial said kõik osalenud kuldse šokolaadime-dali.

Neljapäeval toimunud sünnipäeva-peole tulid külla indiaani, tsunga-tsanga, inglise, vene, araabia ning eesti päkapikud. Ei puudunud ka kingitused ega küünaldega kaunistatud tort.

Reedel leidis päkapikumajas aset aktus-bankett. Iga päkapikupere liige oli leidnud endale sobiva rolli laulja, tantsija, pillimängija või võimlejana. Päkapikulapsed esinesid laulu ja päkapikutantsuga. Mängis suurte päkapikkude kapell, rahvatantsurühm esitas lustliku „Simmanipolka“, päkapikkude ühendkoor kandis ette popurrii päkapikulauludest. Esinejate hulgas oli ka vilistlaste rahvapilliansambel.

Usume, et nii lastel kui ka töötajatel on hea meenutada iga Päkapiku lasteaias veedetud aastat.

ANNIKA NAGEL, lasteaiasõpetaja

Midrimaa lasteaias ei taha alla anda

Rapla maakonna hea alguse lasteaias, Märjamaa valla Orgita Midrimaa kutsus hiljuti huvilisi õppe ja kasvatustöö integ ratsiooni teemalisele piirkonnapäevale. Kõik tuli 38 inimest 18 asutusest.

Rapla maavalitsuse koolieelsete lasteasutuste peainspektor Aime Peets andis õppepäevale kõrge hinnangu: „Hea alguse meetoodika pooldajana on mul kahju, et seda meie maakonnas rohkem pole rakendatud.“ Peets märkis, et hea algus on meeskonnatöö, millele peab lisanduma omavalitsuse tugi. Viimase puhul kajastub toetus eelkõige tavalasteaadedest pisut suuremas palgakulus, sest selle meetoodika puhul tegelevad kaks õpetajat osa tööpäevast lastega üheaegselt. „Oleks väga vaja, et Märjamaa vald suudaks ka praegustes oludes rahastada töötamist hea alguse meetoodika järgi, sest Midrimaa lasteaias paistab kogu Eestis silma.“

Valla 2010. a eelarve kinnitamisel lasteaiasle siiski lisaraha ei eraldatud. Juhataja Elve Toome sõnul on otsus veel värske ja kõik järgnevad sammud pole selged, kuid lasteaias ei taha alla anda ja lapsekeskest meetoodikast loobuda.

REET SAAR, Märjamaa Nädalalehe toimetaja

Väljakutse, millest ei saanud loobuda

Rännaku lasteaias juhataja Pille Siimpoe (vasakul ülal) tahab lapsi nii palju õue viia kui vähegi võimalik. Pildil on ka Sipelgate rühma õpetaja Erika Simmulson.

Foto erakogust

see annab jõudu. Kui esimestel läheb ilusti, sujub järgmistel ka.“

Lapse lasteaias kohanemisel on palju eri tahke, juhataja sõnul kuulub selleks keskmiselt kaks kuud. Palju oleneb sellest, kui suurt eeltööd kodus on tehtud, kas laps on varem mõnes ringis käinud. „Väga tähtis on vanema enda suhtumine. Sageli tuleb lapsevanemaga enam tööd teha kui lapsega, sest tal on rohkem kahtlusi ja hirme.“

Kohanemisele aitab lasteaias juhataja sõnul kaasa vanema ja õpetaja soe kontakt. „Nähes, et õpetaja on ema hea tuttav, tekib lapses usaldus ja turvatunne. Kõik õpetajad on panustanud usalduslike suhete tekkimisse, olnud avatud ja toetavad.“ Juhataja peab tähtsaks, et esimene kohtumine lapse-

vanematega õnnestuks, siis sujub ka edasine koostöö. „Me ei jätnud midagi juhuse hooleks, mõtlesime esimese kohtumise detailideni läbi. Panime paika liikumise – igast rühmast võttis üks õpetaja vanemaid vastu välis, teine rühmaruumi uksele –, kollektiivi tutvustuse, valisime muusika, kokk küpsetas herkulopätsikesi, tahtsime, et majas oleks kodune lõhn.“

Pille Siimpoe soovib, et vanemad tunneksid end Rännaku lasteaias tege-mistes osalejana ega peaks leppima sellega, et kõik on nende eest juba paika pandud. Sellepärast laskis ta vanematel ise rühmadele nimed panna, kutsus neid osalema logokonkursil. Koostöö on vilja kandnud, lapsed on rõõmustavalt kiiresti aiaga kohane-

MÄNG

Osavusmäng „Käbike“

Mängivad neli 3–4-liikmelist võistkonda. Vaja on 3–4 plastmassämbrikest (sobivad ka lihatoodete pakendamiseks kasutatavad) käbide jaoks.

Õpetaja joonistab pulgaga maapinnale või kriidiga asfaldile kolm järjestikku asetsevat ringi iga võistkonna jaoks. Korralduse peale püüab iga võistkonna esimene võistleja (järjekord on kokku lepitud) käbi esimese ringi sisse visata. Ta kordab viiset kuni selle õnnestumiseni. Seejärel asub käbi viskama võistkonna järgmine laps. Kui võistkonna kõik lapsed on käbi esimesse ringi sisse saanud, kordub sama tegevus teise ja kolmanda ringiga.

Võidab võistkond, kes esimesena lõpetab.

Ringide arvu, suurust ja viskamise kaugust saab vastavalt mängijate vanusele ja võimetele varieerida.

Malle Kask,
pensionil lasteaednik

nud. Selle taga, et praegu on Rännaku lasteaias 220 last järjekorras, näeb juhataja lapsevanemate head reklaami ja meeskonna täielikku pühendumist.

Õue õppima

Lasteaias arengukava pole veel valmis, aga häid ideid on palju. „Tahaks lisaks õpetada keeli ja kunsti, miks mitte ka kokkamist, pakkuda lastele liikumisrõõmu. Praegu on lasteaias kaks trenni: džudo ja loov liikumine.“

Juhataja leiab, et lapsed peaksid ilusal ajal nii palju õues viibima kui vähegi võimalik. Rännaku lasteaias suur õu noore kaasiku ja kuue aia-majaga pakub selleks ideaalse võimaluse. Majakestes on liivakastid, kus saab ka väikese vihmasabinaga mängida. Suurele terrassile on hea suvel veemänguasjad tuua. „Kindlasti hakkame õues ka õppima. Seal võiksid olla taimekastid, et lapsed saaksid taimede eest hoolitseda. Isegi oodet on võimalik õues süüa,“ avab juhataja suveplaane. Muide, Rännaku lasteaias töötab tänava kogu suve.

Lumme mattunud aias oli põhittegevus kelgutamine, lasteaias on oma kelgumägi. Õpetaja abi Piibe Jõgi ajas isegi suusarajad sisse. „Esimesel päeval polnud suusatajaid kuigi palju, aga mis mulle rõõmu tegi, oli see, et juba järgmiseks päevaks oli mitu vanemat oma laste suusad kaasa andnud. Kui me kas või mõneski lapses suusahuvi äratame, oleme suure töö ära teinud.“

Pille Siimpoe peab oluliseks eeskujut. „Õpetaja, kes teeb lastega endale südamelähedasi asju, annab neile oma hobi edasi, on lasteaias suur väärtus. Seda ei saa teha käsu korras, tähtis on, et igaüks leiaks niši, mida just tema lastele pakub, siis ta naudib seda ja kiirgab oma rõõmu ka lastele.“

Rännaku lasteaias õpetajaid valides – igale kohale kandideeris mitu inimest – tugines Pille Siimpoe kõhutunde. „Otsisin inimesi, kes kannaksid minuga sarnaseid väärtusi. Väär-tushinnangud kujunevad ju varakult, hiljem neid juurde istutada ei saa.“

Juhataja sõnul võtab hästi toimiva ja ühtse meeskonna kujunemine aega, aga ta on kindel, et paari-kolme aasta pärast tal selline meeskond on.

Kantslist on kergem kuulutada, kui klassis kõnelda

Virve Liivanõmm,
ajakirjanik

„Kirikus juhtub harva, et keegi hüüab vahele või kohapealt küsib, koolis pead kõigeks valmis olema, vastasseisust auga välja tulema,” tunnustab koolirahvast Eesti evangeelse luteri kiriku peapiiskop Andres Pöder, kes vaimuliku töö kõrval on Räpina aianduskoolis andnud usuõpetust ja Pärnu Niidupargi gümnaasiumis filosoofiat.

„Kantslist kõnelejast eeldatakse, et ta kuulutab tõde, mistõttu vastutus on väga suur. Klassi ees saab end ka parandada, asjad edaspidi selgeks rääkida, mida kirikus on keeruline teha,” võrdleb peapiiskop.

Paar sajandit tagasi olid meil koolis ametis koolmeistrid ja kirikus õpetajad. Nagu Jeesuski oli rabi, tõlkes õpetaja. See tööjaotus, et kool õpetab lugema ja rehkendama, kirik annab hingeharidust, on hoopis hilisem. Meil on seaduses kirjas, et kui 15 õpilast kooliastmes soovivad, peab koolis ka usu(ndi)õpetus olema. Koguduste juures tegutsevad pühapäevakoolid.

Keegi pole erapooletu

Seda, et usuõpetaja hakkab koolis lapsi oma usku pöörama, koolikogemusega peapiiskop ei karda. „Minu meelest on see kunstlik probleem. Oma ainet ei õpeta erapooletult ka muusika- või ajalooõpetajad. Kas tuleks neidki kahtlustada isikliku maitse ja maailmavaate levitamises? See, milles õpetaja lapsi parajasti veenab, jääb tema südametunnistusele mis tahes aines, mitte ainult usuõpetuses.

Õpetaja erapoolikust ei maksa karta, see on omamoodi rikkus. Ja kui õpetaja püüab lastele oma vaateid peale suruda, saavutab ta pigem vastupidise tulemuse. Julk-jürid on siin heaks näiteks.

Tänapäeva lapsel on palju valiku võimalusi ja piisavalt kriitikameelt. Kui teda koolis miski tõepoolest veenab, küllap on see siis omajagu usutav ja argumenteeritud. Samas on igapähe, ka lapsel, õigus jääda oma põhimõtete juurde. Tundub, et praegu on sellega raskusi pigem usklikel, sest koolikeskkond pole piisavalt tolerantne,” leiab Andres Pöder. Tema meelest suurendaks religiooni põhialuste tundmine üksteisemõistmist, sallivust ühiskonnas. „Religiooni kui inimõtte üks suuremaid ja süsteemsemaid valdkondi vajab koolis kindlasti käsitlemist tervikprogrammina.”

Armastuspõhine Eesti

Peapiiskop on hiljuti avaldanud kõne- ja kirjutiste kogu „Pärimuste pöördpunkt”, kus ta kirjutab mitte teadmuspõhisest, vaid armastuspõhisest Eestist. Mis see olla võiks? „Armastus on üks inimeseks olemise lähteprintsiipi. Oluline pole ainult see, et me armastaksime ligimest, vaid ka teadmine, et meid armastatakse, et me oleme kellegi jaoks tähtsad ja väärtuslikud. Kes on tundnud armastust, suudab seda ka jagada. Meie teadmised on ainult vahend selle hoiaku teoks

Peapiiskop Andres Pöder on 15 aastat olnud EELK konsistooriumi assessor, juhtides tööd laste ja noortega.

RAIVO JUURAKU foto

tegemisel. Ja muidugi peame taotlema, et heal inimesel oleksid ka kõige paremad teadmised.

Armastuspõhisusest olen kõnelnud ja kirjutanud seepärast, et Eestis räägitakse liiga palju enesekesksusest ja enesekehtestamisest. Asjastatud maailmas kipuvad inimene ja tema sügavamad tunded varju jääma.”

Igäüks ise otsustab

Enam ei ole Eesti maailm mustvalge, hea ja kurja mõistedki on nüüd mitmesed. Kuidas siis üksmeelega jääb?

Peapiiskopi meelest on igapähe ikkagi oma väärtuste püramiid sellest, mis talle on oluline, mis ebaoluline. „Nende asjade eristamiseta, väärtushinnanguid paika panemata ei saa inimene üldse käituda, valida. Kui juba üksikisik nii toimib, saame küsida, kas perekonnas või mõnes muus koosluses on võimalik elada ühiseid valikuid tegemata. Teisisõnu, relativism ei tööta, universaalsed aated liidavad,” selgitab Pöder.

„Kindlasti muutub maailm järjest keerukamaks, kuid musta valgeks ja valge mustaks rääkimine ei saa olla eesmärk. Pigem tuleb otsida ja hinnata püsiväärtusi, mis inimesi ühendavad. See võimalus on igapähe meist.”

Aga küllap on meil nende – kas iseenda või ühiste – püramiididega midagi lahti, sest kolm aastat tagasi on Pöder kirjutanud: „Kipume elama võlgu mitte ainult majanduslikult, vaid ka vaimselt, kasutades eetilist kapitali, mida on loonud eelmised sugupõlvad.” Millal need eelmised elasid, kellele me võlgu oleme?

„Kuulume nii bioloogiliselt, kultuuriliselt kui ka moraalselt põlvkondade ketti. Eetiline eluhoiak ei teki iseenesest. Oleme selle pärinud ja peame parandama edasi. Vastasel juhul osutume ohtlikult nõrgaks lülaks,” räägib peapiiskop ja lisab: „Vabal inimesel ei ole ainult õigused, mida nii tihti rõhutatakse, vaid ka kohustused. Meie olevik ja tulevikki sõltub neist. Näiteks on Piiblis öeldud, et olge viljakad ja teid saagu palju!”

Miljonivõlast

Kui räägime näiteks demograafilisest ja samas majanduslikust olukorrast Eestis, siis kas ka eestlaste kohus on lapsi saada? Ja kui palju saada? Või välistame selle ülesande, oleme „niisama” inimesed? 18. märtsi Eesti Ekspressis ongi välja arvestatud, et ühe lapse üleskasvatamiseks kulub miljon. Mis me siis oma miljonitega ette võtame?

„Reklaamiturul liigub ju palju sellist, mille peale miljon kulutada, kuid meie missioon, väärtus on siiski lapsed. Kui ei oleks, kas siis oleme miljoni võlgu? Küllap on põhjust millestki loobuda ka aususe ja headuse nimel. Võimalusi üksteise koormat kanda on väga palju,” arwab Andres Pöder.

Vabadusest

Elas kord roomakatoliku preester, kes ütles, et jääbki preestriks, ei püri iial piiskopiks, sest siis ei oleks ta enam vaba, võim piirab vabadust, lausa rikub inimest.

EELK-s on peapiiskop kõige kõrgem ametipost. Ons Andres Pöderil juba vabadusega probleeme ehk kas tol preestril oli õigus? Peapiiskopi meelest on vabadus üsna abstraktne,

mõneti metafüüsiline mõiste. „Ka karjääri kõige madalamal pulgal ei ole inimene vaba. Samuti ülemisel. Meie aeg ja ruum, meie lühike elu, meie oskused ja võimed piiravad meie kõikide vabadust. Samas annab vaimuvabadus hoopis teise ruumi, mängumaa, kus me võime olla vabad, sõltumata oma ametist või ühiskondlikust positsioonist. Kerjus või kuningas – kumbki võib olla nii vaba kui ka ori. Küsimus on inimväärikuse säilitamises, oma vabaduse kasutamise otstarbes. Kuna juhust sõltuvad paljud, on tema vastutus alati suurem. Tema vead võimenduvad.

Ainus, mis aitab, on võtta oma ametit südamega. Mina arvan, et jumal on meile kõigile andnud just parasjagu vabadust ja sama palju piiranguid. Tuleb vaid endalt küsida, mida sina vastavalt oma missioonile ühes või teises olukorras peaksid tegema. Ja toimima siis parimal moel. Kui toimid, oled vaba inimene.”

Üks ja kakssada

Peapiiskop on luteri kiriku ja tema valitsuse – konsistooriumi – juht. Kirikul on ca 200 000 liiget, veidi üle 200 vaimuliku, kellest enamik juhib kogudusi. Peapiiskop tunneb neid kõiki näo- ja nimepidi, on nende „personalijuht” ehk nagu ta ise ütleb – hingekarjane. Ka nii võib juhtuda, et õpetaja vaatab kantslist kirikuliste peale ja näeb peapiiskoppi seismas teiste hulgas. Seda on Andres Pöderil õpetajana töötades ka endal juhtunud. Ta on ühtekokku ligi 30 aastat teeninud Viru-Nigula, Kunda, Suure-Jaani, Köpu, Räpina, Mehikoorma ja Pärnu Eliisabeti koguduses.

Siinkohal tulevad peapiiskopile meelde teoloogiaprofessor Evald Saagi

õpetussõnad: „Ära sa mõtle, et sa vaatad kantslist alla ja näed seal ainult vanu naisi. Seal võib olla inimesi, kes on sinust palju targemad.” Pöder ise lisab, et kunagi ei tohi alahinnata neid, kellega sa töötad. Ka koolipingis võib istuda tulevane akadeemik.

Veel ütleb Andres Pöder, et mida õpetaja kindlasti suutma peab, on oskus oma kuulajaskonda õigesti hinnata ning rääkida nii, et su jutt oleks igal juhul arusaadav. Olgu koolis või kirikus! Peapiiskop toob naljaviluks näite ühe Skandinaavia maa kirikust, kus väga paljudel vaimulikel on doktorikraad. Kui õpetaja koht jääb vakantsiks, valib kogudus sageli etteotsa just selle, kes doktor ei ole, sest doktorite jutust ei saa nad aru, need räägivad liiga tarka juttu.

„Tähtis on, et suudaksime suheldes üksteise hinge hoida. Kirikusse minnakse just selles ootuses.”

Ikka sama

EELK peapiiskop Andres Pöder ei hakka ütlema, mis on tema meelest luteri kiriku või Eesti ühiskonna valu-probleem. Et lahendada selle ühe ära ja meil kõigil hakkabki kergem. Põhiküsimus on ikka nagu Põrgupõhja Jürkal üks ja seesama – kuidas õndsaks (*loe: õnnelikuks – V. L.*) saada. „Ja kui see küsimus inimese ette püstitub, siis läheb ja teeb see inimene selle nimel ka tööd. Ta võib pettuda, aga püüab anda oma parima siin elus. Kes ise tahab õndsaks saada, sel tekib vajadus ka teistele rõõmu valmistada. Mida pikemale eluperioodile ta oma kõrgemad aated sätib, seda kindlamalt ta raskustest läbi tuleb.”

Peapiiskopil on elu nii selge. Ja kerge elada? „Ongi!” naerab Andres Pöder vastu.

ÕNNITLEME

70

Malle Aaver,
Rapla ühiskümnaasiumi
endine õpetaja.

65

Helle Veskimägi,
Rapla ühiskümnaasiumi õpetaja.

55

Reet Apart,
Päikese lasteaia vanemloopeed.

50

Margit Altmets,
Lehola lasteaia-alkkooli õpetaja.
Mare Illaste,
Jakob Westholmi gümnaasiumi
õpetaja.
Endla Lõkova,
Valga gümnaasiumi psühholoog.
Ursula Paavel,
Pirita majandusgümnaasiumi
õpetaja.

Eesti mälumängijad said 9. koha

13. märtsil Riias kooliõpilaste avalikul meistrivõistlusel mälumängus „Mis? Kus? Millal?” osales 37 meeskonda, neist seitse Eestist. Tugevaimateks osutusid Riia meeskonnad Džidao, Um Kaa ja „Aitäh, kapten!”. Liidrite tulemused erinesid ainult ühe punkti võrra.

Tallinna Tõnismäe reaalkooli meeskond WiKi saavutas 9. koha. WiKi kapten Ksenia Volkova märkis, et küsimused olid Eesti mängijatele üsna keerulised. Lätlased esinevad intellektuaalsetel võistlustel alati väga edukalt: jaanuaris võitis läti meeskond „Aitäh, kapten!” Eesti avaliku mälumängurite võistluse.

IGOR KALAKAUSKAS,
Tallinna Tõnismäe reaalkooli huvijuh

TEADAANDED

■ Seoses vaba ametikohaga kuulutab Albu Vallavalitsus välja avaliku konkursi Albu Põhikooli direktori ametikoha täitmiseks. Nõuded kandidaadile: pedagogiline kõrgharidus ja vähemalt kolmeaastane pedagogilise töö staaž ning läbitud 240-tunnine juhtimiskoolitus või muu kõrgharidus ja vähemalt viieaastane pedagogilise töö staaž, omades vähemalt pedagoogi ametijärku, ning läbitud 240-tunnine juhtimiskoolitus (võib olla omandamisel) või kõrgharidus ja vähemalt kolmeaastane samaväärse organisatsiooni juhtimise kogemus ning läbitud vähemalt 240-tunnine pedagoogikakursus ja 160-tunnine koolijuhtimiskoolitus, hea suhtlemisoskus.

Omaltpoolt pakume: ametikorterit, tänapäevast töökeskkonda, head kollektiivi, huvitavaid ja põnevaid kultuuri- ja spordiprogramme. Avaldus, elulookirjeldus (CV), kvalifikatsiooni vastavust tõendavate dokumentide koopiad ja konkursil osaleja soovil muud dokumendid esitada hiljemalt 30. aprilliks märgusõnaga „Albu Põhikool” aadressil Albu Vallavalitsus, Järva-Madise küla, Albu vald, 73409 Järvamaa. Lisainfo telefonil 382 0500, 521 4270, albu.vald@albu.ee.

■ Kõrgharidusega naine otsib tööd lasteaiaõpetajana (võib ka määratud ajaks) Tallinnas või lähiumbruses. Telefon 5398 7308.

Noored teadusesse interneti abil?

Üritamaks mõista, kuidas noored suhtuvad teadusse ja mida mõtlevad teadlase karjäärist, algatati YOSCIWEB (noored inimesed ja teaduskuvand internetis) projekt. Peamisteks uurimisküsimusteks said, millise mulje loovad veebisaidid teadusest ja teadlastest; kuidas teha teadusala veebisaiti nii, et see oleks noortele atraktiivne; kuidas noortele interneti teel teaduskarjääri enam huvipakkuvaks muuta. Projekti käigus hinnati 70 populaarteaduslikku veebilehte ja korraldati rühmatöid rohkem kui 400 noorega vanuses 12–18 eluaastat. Uuringusse olid kaasatud nii kõrgema kui ka madalama sotsiaalmajandusliku taustaga perekondade lapsed.

Valges mantlis vanem mees

Fookusrühma intervjuud näitasid, et noorte seas domineerib stereotüüpne kuvand teadusest ja teadlastest. Eesti noortele tuli teadlastest esimesena meelde sageli Einstein. Tavapäraselt stereotüüpset ettekujutust soodustasid enamik uurimusse valitud veebilehti, kus teadlast kujutati kui valges mantlis vanemat meest, kel silmis kergelt hullumeelne pilk. Noor atraktiivne naisterahvas teadlasena oli erand.

Veebilehed ei teavitanud sellest, kuidas saadakse teadlaseks. Noored väitsid, et enamik vaadeldud veebilehtedest ei tekitanud neis huvi püüelda teadlase karjääri poole. Jätakuvalt on probleemiks ka veebilehtedel kasutatava teadusliku teksti keeruline ülesehitus ja sõnastus.

Noorte harjumused

Noored satuvad teadusteamalistele veebisaitidele peamiselt koolitöös. Otsimootor Google on populaarseim, infot otsitakse nii eesti kui ka inglise keeles, sõltuvalt teemast ja kasutaja keeleoskusest. Aktiivselt kasutatakse ka Wikipediat.

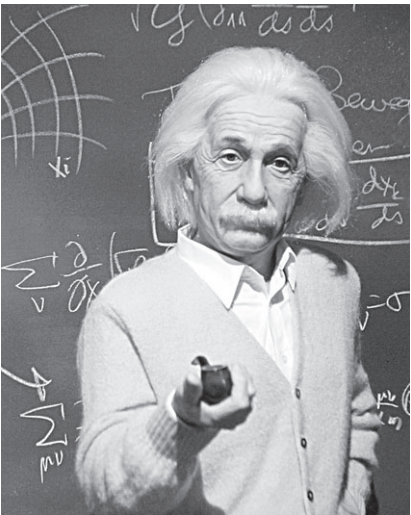
Teadusteamalise veebisaidi puhul on tähtis, et lehekülje sisu oleks leitav Google'i kaudu koolitööga seotud märksõnu kasutades. Arvestades, et märkimisväärne osa külastajatest saabub veebilehele otsimootorite kaudu, on tähtis, et kohe oleks aru saada, millise veebisaidiga on tegemist ja kas seal avaldatud materjal on usaldusväärne. Populaarteaduslik veebisait saab minna koolitööst kaugemale ja äratada noortes sügavat huvi teaduse ja teadlaste elu vastu.

Positiivne kuvand

YOSCIWEB projekti käigus koondasime soovitusel, kuidas luua noortele meeldivat populaarteaduslikku veebilehte.

■ Noored eelistavad selge navigatsiooniga ja pigem lihtsa, kuid värvilise kujundusega veebilehti. Leht peab olema selge ja abistama kasutajaid vajaliku info kiirel leidmisel. Suunamine viib kasutajad ka uute asjadeni, mitte vaid sellele teemale, mida nad otsima tulid.

■ Näidake positiivset kuvandit (nii sõnaliselt kui ka piltidena teadusest ja

Noorte seas domineerib stereotüüpne kuvand teadusest ja teadlastest. Esimesena meenub neile tihti Einstein ning enamasti on teadlane noorte kujutluses valges mantlis vanem mees, kel silmis kergelt hullumeelne pilk.

teadlastest) ning seda, et ka teadlased on tavalised inimesed.

■ Tekst peab olema informatiivne, kuid mitte keeruline või igav. Kirjaviis võiks olla mõningal määral meelelahutuslik ja selgelt põhiideele suunatud.

■ Multimeediat kasutades saab teaduslikku veebilehte atraktiivsemaks muuta: lisada võib küsitlusi, joonistusi, filme, intervjuusid, helilõike, tavalised on pildid ja fotod. Kasutada võib ka eksperimentide simulatsioone ja harivaid mängu.

Rohkem infot soovitude ja projekti kohta leiab veebileheküljelt <http://www.yosciweb.eu>.

EERO ELENURM,
SA Noored Teaduses ja Ettevõtluses

Finantsprobleemid pidurdavad noorte väljavaateid

Dream Foundation Eesti tegi veebruaris ja märtsis 9.–12. klassi õpilaste seas küsitluse, et selgitada välja noorte eelistused, ootused ja hirmud seoses välismaal kõrghariduse omandamisega. Küsitlusele vastas teiste õpilaste seas üle 1500 abiturienti, kellest pea kümnendik oli valmis kohe kotid pakkima ning teele asuma.

Noored leiavad, et välismaal õppimine annaks neile lisaks huvitavale kogemusele, silmaringi laiendamisele ja võimalusele iseseisvuda ka parema hariduse ja põhjalikuma keelepraktika. Välismaal kõrgharidus on võrreldes Eestis pakutavaga enam praktilise suunitlusega, koondades enda alla ka *sandwich*-tüüpi kursused, tänu millele tudengid on enesekindlamad erialase töö leidmisel ja praktiliste ülesannete lahendamisel.

Abituriendid eelistavad ingliskeelseid õpikeskkondi, millest tulenevalt

soovivad nad kõrgharidust omandada Suurbritannias ja USA-s. Huvitavad õppekavad panevad noori vaatama ka Hispaania, Saksamaa ja Taani suunas. Lisaks mitmekesisele erialavalikule mak-sab näiteks Taanis õppekulud riik.

Eelistatud erialad on seotud kunsti ja disainiga, populaarsed on ka majandus ja ettevõtlus, kultuur, ajalugu ja keeled, IT, tehnika ning meedia ja avalikud suhted. Vähem tuntakse huvi reaalinete, riigiteaduste ning pedagoogika ja kehakultuuri õppimise vastu.

Peamised põhjused, miks noored, hoolimata suurest soovist välismaal kõrgkooli minna, Eestisse jäävad, on seotud välimaal toimetuleku, ennekõike finantsprobleemidega. Välismaal õppimist seotatakse alati suure väljaminekuga.

Kui see nii oleks, ei õpiks tuhanded noored praegu seal, kus nad õpivad. Rahaprobleemidega aitavad toime tulla läbimõeldud otsused ja valikud. Noored võivad õpingute kõrvalt töötada, taotleda stipendiume, võtta õppelaenu, koguda enne minekut raha või asuda õppima riiki, kus õppemaks on madal või õppekulud katab riik. Lisaks majanduslikule toimetulekule pelgavad noored keelebar-jääri, raskusi elukoha leidmisel, koduigatsust ja sõpradest eemalolekut.

Hirmudest hoolimata on 77% küsitlusele vastanud abiturientidest mõelnud ja astunud ka esimesi samme, et välismaale õppima asuda. Noored, kes on oma otsuses kindlad, tahavad välismaal omandada terve õppekava ehk minna õppima kolmeks ja enamaks aastaks. Kahtlejad eelistavad pool kuni kaks aastat kestvaid õpinguid.

TRIIN KÕRGMAA,
Dream Foundation Eesti

	Lipp	Ettekanne	Kanada hokilegend	Naisenimi	Sokolaad (kõnek)	... Raud	Lemmik	Naima Vint	Keele-teadlane
	“... Moor”	Jood Erik Lillo	Lama Suurvõistlus	End suurriik Andrus	Reisijuht Röntgen	Õilemark	Küttekolle	Pöösastaim ...-Fi	Luuletaja
Lühike ümarpuit									
Võrkpallur									
Vene hokimees									
August									
Puuvili									
Voldemar									
Brasiilia osariik									
Kreeka täht									
Vene gaasimaardla									
Riigikogu									
Eduard									
Joonestus-tarve									
Usujuht									
Poksilegend									
Veto									
Erni Hiir									
Harri Inno									
Raadio ...									
Sulgur									

segavarianti, kus osa kulusid kannaks riik, osa omavalitsused. „Puhas riigikool ei pruugi olla kõige parem variant, sest siis läheb otsustusõigus omavalitsuse käest ära,” märkis Lihula vallavolikogu esimees Tiina Lobja. Kersti Ajaotsa sõnul oleks ideaalne, kui mõlemad omavalitsused oleksid võrdsetel alustel koolipidajad, aga seadus seda praegu ei võimalda. Kui riik siiski raha ei anna, avavad vallajuhid munitsipaalgümnaasiumi. Peale riigikaitse on ühiskümnaasiumi puhul juttu olnud ka ökoloogia, sotsiaalinete ja ettevõtluse süvaõppest. (27.03)

MEIE MAA

Kihelkonna vallavalitsus pöördus kooli poole, et õpilased annaksid teada, milliseid bussiootepaviljone nad tahaksid. „Esialgul teeme laste soove arvestades neli uut bussiootepaviljoni,” kinnitas vallavanem Raimu Aardam. (29.03)

Otsime häid näiteid Eesti koolidest!

TÜ haridusuuringute ja õppekava arenduse keskus uurib läbivate teemade käsitlemist ja õpilase käitumise hindamist koolides. Muu kõrval toetume ka koolipraktikale – Eestis on palju tublisid ja omanäolisi koole.

Uue õppekava läbivate teemade loend on täienenud. See eeldab õpetajate tihedat suhtlemist. Leidub koole, kus vähemalt mõnd läbivat teemat õpetatakse tõeliselt edukalt.

Eesti koolis on seni olnud kohustuslik hinnata õpilaste käitumist ja hoolsust. Uue õppekava hindamiskäsitlus on avaram. Mida me hindame „käitumise” all? Kas aktsepteeritav käitumine tähendab teatud tegevuste vältimist (nt puudumised, hilenemised)? Kuidas hinnata õpilaste käitumist nii, et see toetaks nende arengut? Kuidas vältida õpetaja töökoormuse suurendamist?

Eestis leidub koole, kes on käitumise hindamiseks või läbivate teemade käsitlemiseks oma süsteemi välja töötanud ja seda edukalt rakendavad. Mõne sellise kooliga teeme juba koostööd, kuid kindlasti leidub häid näiteid rohkemgi. Hea kogemuse tutvustamine liidab ja motiveerib kooli meeskonda ning projektis osalemise käigus saavad õpetajad tunnustust ja tagasisidet töö kohta.

Koolid, kes soovivad oma kogemusi jagada, võtke palun ühendust: maria.jurimae@ut.ee.

MARIA JÜRIMÄE,
TÜ haridusuuringute ja õppekava arenduse keskus

Õppiv koolijuht ja arenev kool

Karmen Trasberg,
Tartu ülikooli
koolikorralduse õppekava programmijuht

Hiljuti raamatukogudesse jõudnud „International Handbook on the Preparation and Development of School Leaders” (Routledge 2008) on nüüdisaegne käsitus koolijuhi rollist dunaamilises ja muutuvas hariduses.

Koolijuhtimine kui üks võtme-fakto-reid õppiva organisatsiooni kujune-misel on nii rahvusvahelistes kui ka võrdlevates haridusuuringutes üha enam tähelepanu keskmes. Paljudes riikides seostatakse koolijuhtide esma- ja täiendusõppe kvaliteeti koo-lide tulemuslikkusega nagu ka kõrge organisatsioonikultuuri, õpetajate töörahulolu ja enesetõhususega. Si-suka ja vajadustest lähtuva õppe korraldamiseks on suurriikides ten-dents luua spetsialiseerunud õppe- ja uurimisasutusi, kes panustavad nii koolijuhtide kvalifikatsiooninõuete kui nende koolituskavade väljatõta-misse. Detsentraliseeritud haridusega riikides leidub kümneid mudeleid, kuidas kohaliku omavalitsuse tasandil koolijuhi õpet teostatakse, hinnatakse ja tagasisidestatakse.

Juhtimine mõjutab õpitulemusi

OECD nagu ka Euroopa Komisjon püüab oma uuringutes kirjeldada koolijuhtimise mõju õpitulemustele, samuti koolirõõmule või ebaedule. Nii TALIS, PISA kui ka ettevalmistuseta-pis SurveyLang (põhikoolilõpetajate võõrkeeleoskut hindav uuring) on seadnud muuhulgas eesmärgiks kooli juhtimisotsuste mõju analüüsi. Raamatus „International Handbook on the Preparation and Development of School Leaders” tutvustatakse

Eesti koolijuhtide tööajast hõlmavad administratiivkohustused ca 70%, õppetöö juhtimisele kulutatud aeg ja tähelepanu kipuvad jääma teise-järguliseks. Foto on tehtud koolijuhtide konverentsil jaanuaris.

RAIVO JUURAKU foto

jätkusuutlikku juhtimiskäitumist. Osutatakse käsitlustele, mis toetavad uut tüüpi koolikultuure, olgu tegemist mudelkoolidega, mis põhinevad pro-fessionaalse õpikogukonna kontsept-sioonil, või siis hoopis koolidega, mis oma regionaalse asukoha, tulemuste vms tõttu eelisarendamist vajavad.

Käsiraamatu eriline väärtus seisneb rõhuasetuses juhtimiskäitumise peda-googilisele komponendile. Eri auto-rid otsivad vastust küsimusele, kas ja kuidas mõjutavad juhtimist õppimise ja õppekava teooriad, õpilaste akadee-miline edu ja nende emotsionaalne heaolu.

Siin on mõtlemisainest ka Eesti koolijuhtidele, kelle tööajast hõlma-vad administratiivkohustused ca 70%. TALIS-e uuringu tulemustel tõlgendades märgivad analüüsijad, et koolide suur iseseisvus Eestis on seotud direkto-rite orientatsiooniga koolisisestest ja -väliste administratiivülesannete täit-misele, seevastu kui õppetöö juhtimi-sele kulutatud aeg ja tähelepanu on teisejärgulised (K. Loogma jt, „OECD rahvusvahelise õpetamise ja õppimise uuringu TALIS tulemused” 2009).

Kogukonnad, kus asuvad tööle praegused koolijuhid, ei ole traditsioo-

niliselt homogeensed, mistõttu Briti professorid J. Lumby ja N. Foskett ana-lüüsivad kultuuri (siinkohal väärtuste, hoiakute ja nendest tuleneva käitumi-se) ning koolijuhtimise vastastikuseid seoseid. Mahukas peatükk on antud rahvusvahelise kogemuse reflektee-rimisele, kus koolijuhtide esma- ja täiendusõppe sisu ja vormi kirjelda-takse eri kontinentide näitel.

Mitte ainult koolijuhile

Raamat ei ole mõeldud ainult kooliju-hile professionaalseks enesearendami-seks, vaid on hea kompendium mater-jale ka koolijuhtide koolitajatele ning suurepärane abimaterjal haridusjuhi pädevusmodeli arendamisel. Lisaks tahavad autorid toetada õppekavade ja koolitusprogrammide välishinda-jaid kvaliteeditagamise protsessis.

Kõiki õpivalmis praegusi ja tulevasi koolijuhte ootavad nii taseme- kui täiendusõppesse ka Eesti ülikoolid. Samuti on võimalus panustada nii esma- kui jätkuõppeprogrammidesse, jagades oma kogemusi noorte koo-lijuhtide mentorlusprogrammis või magistriõppekavade arendusprotses-sis kaasa lüües.

MINISTEERIUMIS

- 29. märtsil osales noorte ja välissuhete asekanstler Madis Lepajõe Brüsselis EL-i riikide haridusminis-teriumide kohtumisel. Arutluse all oli Euroopa Liidu 2020. a strateegia haridusvaldkonna prioriteedid.
- 30. märtsil peeti Võrumaa kutsehariduskeskuses sihtasutuse Innove ja Eesti mõõblitootjate liidu koostöös mõõblitiserite kutsevõistlused.
- 1. aprillil kohtus minister Tõnis Lukas Haapsalu linnavalitsuse esindajatega. Kõneldi koolivõrgust.

- 1. aprillil osales minister Lukas valitsuse istungil.
- 1. aprillil omistati Valga põhi-koolile 2009. a kaunima kooli tiitel. Auhinna andis üle president Toomas Hendrik Ilves, HTM-i esindas üld-ja kutsehariduse asekanstler Kalle Küttis.
- 1. aprillil lõppes 2010. aasta teaduse populariseerimise projek-tikonkurss. Konkurssi koordinee-ris SA Archimedes, lisateave www.archimedes.ee/teadpop.

Haridus- ja teadusministeerium ei toeta suvevaheaja lühendamist

30. märtsi Õhtulehe juhtkirjast võib välja lugeda, justkui kuuluks kavanda-tavate haridusuuenduste hulka suve-vaheaja lühendamine. Vaheaja lühen-damise ettepaneku tegi lapsevanem Maris Hellrand 23. märtsi Postimehes. Haridus- ja teadusministeerium ei toeta seda ettepanekut, hiljaaegu valitsuse kinnitatud riiklikes õppeka-vades on õppeperioodi pikkuseks 175 päeva ja seda pole plaanis pikendada. Minister Tõnis Lukas ütles interv-juus Postimehele (29.03): „Suvevahe-

aeg on traditsioon ja seda ainult mõistusega muuta ei saa. See vajab diskussiooni ja mina seda praeguse haridusuuenduse käigus üles ei tõsta. Miks te arvate, et suvevaheaja lühen-damine ja õppeperioodi pikendamine teeks õppepäevad lühemaks? Tekiks hoopis surve, kuna see annaks võima-luse tunde juurde panna. Kokkuvõttes oleksid õppepäevad sama pikad, aga õppenädalaid oleks rohkem.” ASSO LADVA, HTM-i kommunikatsioonibüroo konsultant

Pekingisse lähetatakse eesti keele lektor

Uuest õppeaastast alustab Pekingi välisõpingute ülikoolis tööd eesti keele lektor. HTM-i ning Eesti Instituudi korraldatud lektorikonkursile laekus kolmteist avaldust, konkursikomis-jon valis taotlejate seast välja Katrin Jänese.

Katrin Jänese on lõpetanud Tartu ülikooli eesti ja soome-ugri filoloogia eriala. Alates 2003. a on ta õpetanud Tartu ülikooli keelekeskuses eesti keelt võõrkeelena, viinud läbi kul-tuurikursusi ning korraldanud juba kümme aastat Tartu ülikoolis eesti

keele suvekursusi välismaa õppureile. Lisaks õpetajatoole on Katrin Jänese koostanud mitmeid keele õppema-terjale. Eesti keele ja kultuuri akadeemili-se välisõppe programmi toel lähetatud lektorite juhendamisel õpetatakse üli-õpilastele eesti keelt veel Peterburis, Vilniuses, Pariisis, Göttingenis, Glas-gow’s, Varssavis, Lvivis, Brnos ja Mosk-vas. Kokku õpetatakse eesti keelt ligi kolmekümnes väliskõrgkoolis. REIN JOAMETS, HTM-i kommunikatsioonibüroo konsultant

Tudengite põhimure on majanduslik toimetulek

Eesti üliõpilaskondade liidu (EÜL) tudengite hulgas läbiviidud küsit-lus näitas, et majanduslikku toime-tulekut pidas probleemiks 53%, õppe-kvaliteeti 26% ja majutust 5% vasta-nustest. Paljude tudengite jaoks on probleem õppemaksude, majutus- ja trans-pordikulude eest tasumine. Eesti on

seni Euroopas üks väheseid riike, kes pole viinud sisse laiapõhjalist õppe-toetuste süsteemi. Lisaks on paljud tudengid kaotanud töö, mis oli senini nende peamine allikas oma õpingute-ga kaasnevate kulude katmiseks. Küsitluses osales 750 üliõpilast. MARIS MÄLZER, EÜL-i juhatuse esimees

Liitumine OECD-ga: rahvusvaheline koostöö on vajalik

Mika Keränen,
HTM-i välissuhete talituse nõunik

Eesti liitumisläbirääkimised OECD-ga lõpevad lähiajal. Välisministeeriumi juhitud ministeeriumidevahelise rühma töö on kulgenud ladusalt.

HTM-i valitsemisalas on meie ühine töö olnud mitmel põhjusel kergem

kui teistel ministeeriumidel. Osaleme juba aastaid vaatlejana OECD haridus-komitee töös. Vähem oluliseks ei saa pidada fakti, et meie tulemused PISA-uuringus näitasid, et Eesti koolilaste teadmiste tase on paljude arenenud tööstusriikide õpilaste omast palju kõrgem.

Kool on Eesti turvalisuse häll

Sageli on minu käest küsitud, mil-les Eesti edu seisneb. Meie riigis on väga tublid õpetajad ja õpilased, kes väärtustavad haridust ning tarkust. Ka vanemate väärtushinnangud män-givad olulist rolli. Nendeta jääksid nii mõnedki õppetükid tegemata või seljataks pinnapealne suhtumine laste loomuliku õpihimu. Eeltoodu taustal võib küsida, kas Eesti inimene siiski ei väärtusta pehmeid väärtusi roh-kem, kui tänavapildist ja ajalehtede

veergudelt paistab. Võib-olla ongi just kool meie ühiskonnas turvalisuse häll. Mulle meeldib nii uskuda. Nii nagu mulle meeldib ka uskuda, et igal las-teaialapsel on kodus keegi, kes talle õhtuti raamatut ette loeb... Suurepärane tulemus PISA-s on seda üllatavam, et koolide tehniline seisukord ei kannata sageli võrdlust näiteks Soome koolidega. Kuid kurva fassaadiga koolimaja ei tähenda, et Eesti koolid poleks seest sama armsad kui põhjanaabritel. Kui käisin kümme aastat tagasi esimest korda ühes Lõuna-Eesti koolis, tundsin, et just sellises koolis tahaksin õppida. Kui tundsin sama teistes Eesti koolides, sain aru, et eestlane panustab tõsiselt heasse õppekeskkonda. Loodan, et nii linnades kui ka maal, nii suurtes kui ka väikestes omavalit-sustes jagub otsustajatel jõudu teha otsuseid ikka hariduse kasuks.

Välismaaga võrdlus on igal juhul kasu-lik, ükskõik, kas ta kinnitab või lük-kab ümber enda tehtud otsuste tule-muslikkuse. Koostöö aitab mõista ka oma riigi olukorda, sest probleemid on kõigil ühised. Mäletan tudengi-aastatest, kuidas Tartu ülikoolis loodi tuutorisüsteem ja ka mina andsin välisüliõpilastele nõu. Tuletasin neile meelde, et eesti üliõpilased maadle-vad samade õppekorralduse ja eluolu probleemidega. Probleemid on üliõpi-lastel ühised.

Lähtepositsioon OECD-ga liitumiseks on hea

OECD tegeleb globaalsete teemade-ga. Mõnigi probleem ei pruugi Eestis olla praegu aktuaalne, aga varem või hiljem puudutab see ka meid. Hea näide on uuring „Tea ja oskan”, mille ametlikust nimest oli vaja suupärasem

teha. Kantseliidis on uuringu nimi „Rahvusvaheline täiskasvanute päde-vuste hindamise programm” (PIAAC). Uuring kummastas mind esmapilgul, sest sellega uuritakse täiskasvanute funktsionaalset lugemis- ja arvutamis-ostkust. Milleks uurida täiskasvanute lugemis- ja kirjutamisostkust? Aga iga-päeva elus jääme ju sageli numbrite ja sõnade laviini alla. Mind hakkas huvi-tama, mis on meie inimkapitali het-keseis võrdluses maailma arenenud tööstusriikidega. Kitsaskohtadele osu-tamine on õigete strateegiliste otsuste tegemiseks väga oluline. Tänu kõigile neile, kes hoolivad haridusest, oleme saavutanud väga hea lähtepositsiooni OECD täisliikme-na tegutsemiseks. Senine osalemine on näidanud, et kõik liikmesriigid püüavad tugevdada oma haridussüs-teemi. Kvalifitseeritud tööjõud on hin-damatu vara.

Lugupeetud vene keele õpetajad,**16. ja 17. aprillil** korraldab

Eesti vene keele ja kirjanduse õppejõudude assotsiatsioon ning Puškini Instituut

IV üleriigilise vene keele kui võõrkeele õpetajate konverentsi teemal**„Vene keele õpetamise protsessi optimeerimine“**

Kavas kirjastuse Zlatoust autorite seminar, õpetajate ettekanded, ümarlaud, arutelud ja töötod.

Kutsume kõiki huvilisi osalema.

Palume end registreerida **10. aprilliks** e-aadressil info@pushkin.ee.

Registreerimiseks saata meie kodulehelt konverentsi osaleja täidetud ankeet.

Eesti vene keele ja kirjanduse õppejõudude assotsiatsiooni liikmetele hind 150 krooni (avalduse liitumiseks leiata meie koduleheküljel ning võite saata elektroonselt), teiste organisatsioonide esindajatele 600 krooni.

Konverentsi hind sisaldab kahte kohvipausi, lõunat, furšettlauda ja artiklite avaldamist konverentsi kogumikus (PDF formaadis).

Konverents toimub

Olümpia hotelli konverentsikeskuse Sigma saalis (Liivalaia 33, Tallinn) algusega kell 9.**Ühendus SPORT KÕIGILE** koostöös**Tallinna Ülikooli terviseteaduste ja spordi instituudi ning Eesti Olümpiakomiteega korraldab aprillis järgmised****liikumise- ja spordialased koolitused.****Neljapäev, 15. aprill. Taastumine ja toitumine spordis**

Koolitusel esinevad Tallinna Tehnikaülikooli professor Raivo Vokk, füsioterapeut Martin Vahimets ja ühenduse Sport Kõigile asepresident Rein Jalak. Tutvustatakse õige toitumise ja taastumise tähtsust meie organismile, taastumisvahendite ja eri protseduuride (vannid, saunad, taimsed taastumisvahendid jm) meetoodilisi aluseid, õiget kasutamist ning kasulikke toimet organismile. Räägitakse venitusharjutuste toimest ja nende õigest sooritamisest.

Neljapäev, 29. aprill ja reede, 30. aprill. Kehaline koormus ja vastupidavusalade alused

Koolitusel esinevad Tallinna Ülikooli õppejõud Indrek Rannama, professor Rein Haljand ja Kaarel Zilmer, kepikõnni treener Marti Soosaar ning ühenduse Sport Kõigile asepresident Rein Jalak. Tutvustatakse õige kehalise koormuse tähtsust ja mõju meie organismile, treeningprotsessi meetoodilisi aluseid vastupidavusaladel.

Koolitused toimuvad Tallinnas TLÜ terviseteaduste ja spordi instituudi uues õppehoones, Tondi 55 (II korrus) ning osalema on oodatud kõik, kes tunnevad huvi liikumise ja spordi vastu. Kõigile osalejatele väljastab ühendus Sport Kõigile tunnistuse koolituse läbimise kohta.**Täpne ajakava ja registreerimine: www.sportkoigile.ee****Rapla Vesiroosi Gümnaasium**

pakub 2010/2011. õppeaastast tööd

FÜÜSIKAÕPETAJALE.Avaldus, CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiad palume saata **1. maiks** aadressil Rapla Vesiroosi Gümnaasium, Viljandi mnt 69, 79514 Rapla.**Info telefonil 489 0120 või rv@rvg.edu.ee.**

TARVASTU VALD

Tarvastu vallavalitsus kuulutab alanuks järjekordse

HENDRIK ADAMSONI NIMELISE MURDELUULEVÕISTLUSE.

Võistlusele tuleb esitada luuletsükkel vähemalt viiest luuletusest, iga autor kirjutagu oma lemmikmurdes. Arvestust peetakse täiskasvanutel ja õpilastel eraldi.

Võistlustöid ootame **1. septembriks 2010** viies eksemplaris varustatuna märgusõnaga, õpilastööde puhul märkida vanus. Juurde lisada sama märgusõnaga kinnine ümbrik autori nime, aadressi ja kontaktandmetega.

Preemia ja tunnistus täiskasvanud luuletajale ja parimale õpilasele antakse kätte Hendrik Adamsoni sünniaastapäeval, 6. oktoobril.

Tööd läkitada aadressil Murdeluulevõistlus, Tarvastu vallavalitsus, Posti 52e, Mustla, 69701 Viljandimaa.

VIIMSI KOOL

Viimsi Kool otsib osalise koormusega (0,7 kohta)

KLASSIÕPETAJAT inglise keele lisaerialaga**Edukal kandidaadil on**

- täidetud klassiõpetaja kvalifikatsiooninõuded,
- tahe töötada lastega,
- väga hea suhtlemis- ja meeskonnatöö oskus,
- arvuti kasutamise oskus.

Konkursist osavõtuks esitada

- avaldus,
- elulookirjeldus,
- haridust tõendava dokumendi koopia.

LOGOPEEDI**Edukal kandidaadil on**

- erialane kõrgharidus,
- väga hea suhtlemisoskus,
- meeskonnatöö oskus,
- arvuti kasutamise oskus.

Konkursist osavõtuks esitada

- avaldus,
- elulookirjeldus,
- haridust tõendava dokumendi koopia.

Dokumendid saata hiljemalt **26. aprilliks** aadressil kadri@viimsi.edu.ee või aadressil Randvere tee 8, Haabneeme, 74001 Harjumaa.**Tööleasumise aeg 30.08.****Täpsem informatsioon telefonil 623 5107.****Kääpa Põhikool**

pakub alates uuest õppeaastast tööd

EESTI KEELE ÕPETAJALE.Avaldus, CV ja haridust tõendava dokumendi koopia esitada **23. maiks** aadressil Kääpa Põhikool, Kääpa, 65545 Võru maakond; enn@koopakool.edu.ee.**Info tel 787 5514.****Otsitakse lapspeaosalist lavastusse „Kalle Blomkvist ja Rasmus“**

Eesti nuku- ja noorsooteater otsib 5–8-aastast poissi, kes mängiks peaosalist Rasmust sügisel esietendavas lavastuses „Kalle Blomkvist ja Rasmus“. Rollikonkursi esimeheks toimub 18. aprillil kell 11 nuku- ja noorsooteatri suures saalis (Lai 1, Tallinn). Kandidaatidel palume ette valmistada ühe pike-ma luuletuse või proosapala.

Põnevust täis seiklusloo toob lavale sama meeskond, kelle käe all on Eesti nuku- ja noorsooteatris valminud ka eelmised Astrid Lindgreni lavalood „Bullerby lapsed“ ja „Bullerby jõulud“. Lavastab Vahur Keller ning kujundab Britt Urbla Keller. Esietendus on 5. septembril.

Registreerimine ja lisainfo tel 667 9542, 5663 5570, e-post mari.nurk@nuku.ee, www.nuku.ee.

MARI NURK, toimetaja

„Tagasi kooli“ eriprojekt HIV-i teemal

Aprillis on tulemas „Tagasi kooli“ eriprojekt, mille raames annavad vabatahtlikud Tallinna ja Harjumaa põhi- ja keskkooliõpilastele tunde HIV-i ja seksuaalsuse teemal.

19.–23.04 käivad Terve Eesti sihtasutuse vabatahtlikud ning koalitsiooni „Ettevõtted HIV vastu“ kuuluvate ettevõtete töötajad koolides jagamas teadmisi HIV-i ja seksuaalsuse teemal. Enda soovist tundi anda on oodatud märku andma ka kõik teised.

Palume koolidel, kes soovivad mõnd meie vabatahtlikku kõnelema, sellest 13. aprilliks teada anda e-aadressil ande@terve-eesti.ee.

ANDE ETTI, Terve Eesti SA kommunikatsioonijuht

LAVASTUSE „PAL-TÄNAVA POISID“ TEGUJAILT

www.vatteater.ee

ROBINSON & CRUSOE

14. aprillil kl 16 Häädemeeste Rahvamajas, 15. aprillil kl 14 Ala Kultuurikeskuses, 16. aprillil kl 19 Kuressaare Linnateatris **PILET 30 KROONI!**

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügipunktidest ning Rahvusraamatukogu infoletis

Triibulistes kostüümides maailmavallutajad

Vello Mikk,

raadioajakirjanik

Saatuslikul moel said omal ajal Tallinnas Tombi klubis treener Enn Loo juhendamisel tegutsevas akrobaatikaringis kokku Jüri Druus ja Sergei Fatkin.

Kummaline aeg oli see N Liidu aeg. Georg Ots, kelle 90. sünniaastapäeva alles tähistasime, oleks väärinud ülesastumisi La Scalas, Viini ooperis, Pariisis. Ei aidanud N Liidu rahvakunstniku tiitel, kõrge parteiline positsioon ega üleliiduline tunnustus. Mainekas eestlane esines ainult Soomes, Rumeenias... ja Mongoolias. Ei rohkemat. Samas „parteitud bolševikud” Jüri Druus ja Sergei Fatkin vallutasid paljude Ladina-Ameerika linnade lavad, Pariisist rääkimata. Ehk aitas usaldusele kaasa Semi (nii kutsutakse Sergeid senini) venepärane perekonnanimi – Fatkin. Mine tea.

Absoluutne tasakaalutunnetus

Lõpmatult võib vaielda selle üle, mis on määravam – talent või töötahe. On neid, kes on meeletu tööga oma talendi säravaks lihvinud. Ja leidub andeid, kes läbilöögiks ei pea palju pingutama. Hoopiski olulisem on see aimamatu tunnetus, n-ö kuues meel, mis annab esinemisele sära, lummuse. Jüri Druusil ja Sergei Fatkinil oli see olemas. Lisaks muudki.

Jüril oli n-ö absoluutne tasakaalutunnetus. Korra olla ta turistid pahviks löönud, kui Eiffeli torni piirdeaial käte peal seisis. Loomulikult lihvis ta oma annet. Eriti hästi sobis enne esinemisi Venemaal kultuurimajades lava taga suure juhi Lenini n-ö pidulikku aktust ootav kipspea. Milleks oma partnerit koormata, kui Vladimir Iljitsi koopia oli ühel käel seistes tasakaalu treeninguks igati sobiv. Ning esinemise ajal Semi pealael ühel käel seismine oli kukepea.

Sem ise aga oli kindel vundament, millele rajada pealisehitus. Ta tunne-

Maailmakuulsad akrobaadid Druus ja Fatkin esinesid omal ajal rohkem kui 30 riigis, Euroopas, Aafrikas, Ladina-Ameerikas.

tas iga rakuga, mida Jüri teisel korral tegi. Ning paar nautis iga oma etteastet. Treener Enn Loo oskas noored laval elama panna.

Teenistuseks kõlbmatu

Jüri näitlejameisterlikkusest annab aga pildi järgmine seik. Aega teenima pidi ta minema Kuressaare piirival-

vesse. Et teenistusest pääseda, hakkas ta kaebama peavalusid ja simuleeris meelemärguse kaotamist. Kontrolliks viidi ta Vilniusesse Baltikumi sõjaväeringkonna haiglasse. Vahelejäämisel oleks karistus soolas olnud. Jüri tegi kõikidele professoritele üks null ära ja tunnistati teenistuseks kõlbmatuks. Trennid ja harjutamised Semiga jätkusid. Paar kuud hiljem tuli esinema

minna Kuressaarde... ja astuti üles ka oma vanas väeosas. Pärast esinemist tuli ülem Jüri juurde ja lausus: „Sa oled igavene lurjus – petsid meid. Aga tõi on, et sinu koht on laval. Jäägu siis nii.”

Nii jäigi ja esinemised jätkusid. Kuni pärast edukat esinemist mingil üleliidulisel ülevaatusel märgati neid ka Moskvast. Tänu koostööle Leningradi

ja Moskva *music hall*’iga oli maailm meie akrobaatidele valla.

Ööbikuvorst – nii iseloomustasid naljamehed toonast N Liidu süsteemi. Ööbikuvorst koosnes ühest hobusest... ja ühest ööbikust. Ööbikuvorst iseloomustas hästi ka välismaal esinenud artistide tasustamist. Piltlikult 5/6 esinemistasustleivaisale – Goskontserdile, 1/6 artistile. Aga dollar oli toona N Liidus kõva tegija. Mäletate küll, mida laulis tsuktši, kui oli Alaskal sugulasi külastanud: „Elu nagu meil. Rubla eest ei saa midagi, aga dollari eest kõike, mida hing igatseb.”

Pariisi Olympia teatri boss Bruno Coquatrix aga teadis süsteemi ning meie poisid said mehelt eraldi ümbrikud, kuna Jüri ja Semi ülesastumistel oli tohutu menu. Ühtekokku käidi Pariisis kolmel korral.

Vanad sõbrad

Teike marss „Alte kameraden” on igitähtsaks, meeliülendav lugu. Jätakuvalt. Aga omal ajal oli see meloodia Saksa DV-s keelatud, ikkagi Baieri marss. Kuid Jüri ja Semi numbri „Vana tsirkus” saatemuusikaks oli just see pala. Saksa DV-s soovitati see asendada mõne muu marsiga. Õnneks oli Goskontserdi esindaja sedapuhku tasemel. Ta ütles, et poisid esinevad ainult Teike marsi saatel, kuna mõne muu muusikaga nad pole harjutanud. Kas Teike või esinemised jäävad ära. Ei jäänud ja saateorkestri pillimehed nautisid keelatud marssi täiel rinnal!

„Vana tsirkus” pidas laval vastu ligi 20 aastat. Esineti rohkem kui 30 riigis, Euroopas ja Aafrikas, kõige pikem oli seitsmekuune turnee Ladina-Ameerikas. Kõikjal saatis meie mehi publiku suur menu. Nad jäid oma leivanumbrile kindlaks. Ja kindlaks jäid nad ka väljaspool lava. Küll püüti poisse värvata nii välismaal kui ka meie organite poolt, ent Jüri ja Sem vastasid kindlameelselt – nad on artistid, poliitikaga ei tegele.

1970. aastate keskel hakkas Jüri tervis jupsima, koostöö soikus. 1986. a läks Jüri Druus igaviku tee.

Maagia on Eestis jälle moodi läinud

Sem Fatkin,

mustkunstnik

Maagia, rahvakeeles mustkunst, on taas moodi läinud. Aasta tagasi loodi Eesti mustkunstnike liit, kus noored saavad oma osavust proovida ja arendada.

Mustkunst on igivana kunstileik, selle juured lähevad kaugesse minevikku. See on müstika, filosoofia, koomika ja palju muud. Iga kolme aasta tagant toimub FISM-i (Federation Internationale des Societes Magiques) kongress, kus osalevad maailma parimad mustkunstnikud. Seal selgitatakse välja parimatest parimad, neile kuuluvad medalid ja rahaautasud. Viimane kongress oli 2009. aastal olümpiamängude paigas Pekingis 26.–31. juulini. Mustkunsti maailma-meistriks tulid ungarlased Farquhar ja Soma. Järgmine FISM-i kongress on aastal 2012 Inglismaal.

Ka Eestis on olnud suuri mustkunstnikke, maailmakuulsaid tegijaid. 1897. aastal sündis poiss nimega Ernst Peerna. Näinud esinemas Kast-rozza-nimelist hispaania mustkunstnikku, sai ta sellest kõvasti innustust. 1920. a sõitis Ernst Saksamaale ja astus vastavasse kooli, kus õppis igasuguseid trikke. Saksamaalt tõi ta kaasa palju vajalikke rekvisiite trikkide tegemiseks.

Alguses esines Ernst Peerna Eestis, 1930. a sõitis Soome. Tol ajal oli Sariola tivolil mitu rühma ringreisil mööda Soomet, Peerna ühines nendega. Säilinud dokumendid kõnelevad, et ta sai kõrgemat tasu kui keegi muu Sariolas. Oli Soomes kõrgelt hinnatud.

Huvi mustkunsti vastu on praegu suur. Juba kümneid aastaid esinevad koolides ja lasteaeades klounid Bim ja Bom. Mina olen Bim, teen lastele igasuguseid trikke, paljudes neist osalevad ka lapsed ise. Ja kuidas

nende silmad säravad, tehes mõnda trikki. Samas püüan neile ka lihtsaimaid trikke õpetada.

Kerge trikk alustuseks

Palute kellelgi toolile istuda. Võtate kätte pehme paberi, veeretate selle käte vahel pallikeseks. Ütlete, et peidate paberipalli kas vasakusse või paremasse kätte. Tema ülesanne on ära arvata, kumba kätte peitsite.

Hästi lähedal, 20–25 cm kaugusel näo juures tõstate pallikest mitu korda vasemale peole ja üles peast kõrgemale. Siis, kui käsi tõuseb järjekordselt üle tema pea, viskate pallikese rahulikult samas tempos selja taha, keerate rusikas peod allapoole ja küsite, kummas käes pall on. Avate pihud ja näitate, et ei ole kummiski: oli võlupaber, lendas kaugele ära. Kõigil on lõbus, sest teised kohalviibijad nägid, et paber lendas selja taha. Nali ja üllatus ongi selles, et toolil

istuja ei näe, kuidas pallikene tema selja taha kaob.

Teine trikk: raha võlumine

Enne triki sooritamist kleebite plastiliini või mõne muu ainega laua serva alla ühekroonise mündi. Teise krooni asetate laua peale ja ütlete, et võlute endale raha juurde. Laual olevale kroonile asetate pöidla.

Võtate näiteks väikese soolatosi teise kätte sõnadega, et kasutate võlusoola, et trikk liialt magedana ei tunduks. Samal ajal kui põial on laua-pealsel kroonil, võtate teiste sõrmedega laua all oleva krooni, pigistate käe rusikasse ja mõlemad rahad on teil paremas käes. Raputate rusikale võlusoola ja avate peo.

Kolmas trikk: rätik ja sõlm

Võtate rätik pikkusega 40–45 cm Seote salaja rätik nurka sõlme. Hoiate sõlme paremas käes, ütlete, et võlute sõlme

Trikk – see on imelihtne! Mõnus kloun Bim kutsub lapsi trikke õppima.

alumisele otsale. Tõstate vasaku käega rätik otsa ja panete paremasse kätte sõrmede vahele, peos olevat sõlme ei näita. Liigutate paremat kätt üles-alla ja lasete lahti selle otsa, mis oli sõlme teie käes.

Läbivad teemad Kadrioru kastanite all

Argo Kerb
argo@opleht.ee

Kadrioru kunstimuuseumi haridus-programmid asuvad kurioosel ristteel, kus saavad omavahel kokku ajalugu, kultuurilugu, kirjandus, kunstilugu ja -õpetus.

Ühelt poolt on tegu füüsilise „läbiva teemaga”, mis illustreerib väga hästi eri õppeainete kattumist ja loob kooli-programmis eraldatud ainete vahel seoseid. Kuulumata ühegi kindla õppeaine juurde, asuvad programmid eikellegimaal, kus aja- ja kultuuriloo faktidest tekib hõlmav arusaamine. Aga osutavad ka etteheitevlt kooli ainekavade mahule ja eraldatusele, mis ei lase edasiantavaid teadmisi teinekord arusaamiseks integreerida.

Huvi on määratult kasvanud

Kadrioru kunstimuuseumi haridus-programmid on vähem kui kümne aastaga märkamatult vägagi märkimis-väärselt kasvanud. Praeguste haridus-töö kuraatorite Kadri Asmeri ja Eneli Raali sõnul käisid programmi algus-aastatel kohal vaid valitud koolide õpi-lased. „Alguses pakkusime umbes viit eri tundi ning klasse, kes aasta jooksul neis viies tunnis käisid, oli 5–6,” kirjeldas Eneli Raal programmide algust.

Haridusprogrammide tippajal üle-eelmisel aastal külastas muuseumi ainuüksi ühes kuus 50–60 klassi ehk üle tuhande õpilase ning paljud klas-sid käisid õppeaasta jooksul enam kui viis korda – olenevalt pakutavate muu-seumitundide teemast. Suurenenud on ka pakutavate tundide koguarv. Mõne aasta taguse viie asemel on nüüd umbes 20 eri sisuga tundi, mis ei pruugi muidugi olla käigus ühel ajal – tunnid sõltuvad parajasti üleval olevatest näitustest. Lisaraha haridus-programmis osalemise eest maksma ei pea – kõik on piletihinnas sees.

Üldhariduskoolidele mõeldud pro-grammid on jaotatud kolmeks. Kõige nooremate lossikoolis saavad käia 5–11-aastased. Neile tutvustatakse lossi ajalugu ja kunstinäitusi mänguliselt. Tunnid pole kunstispetsiifilised, vaid sisaldavad ka religiooni- ja kirjan-duslugu. Väiksemate lastega tegeleva Eneli sõnul huvituvad sellises vanu-ses õpilased ja koolieelikud veel kõi-gest. „Kuulates siin lossiajalugu, jääb neile näiteks meelde, kes oli Peeter I. Koolitunnis selle teemani jõudes ühendab neil peas kohe ära.”

Aasta jooksul saab lossikooli külas-tada umbes kaheksal korral, kuni

Kadri Asmer: „14–15-aastased kipuvad kooli-välist tegevust nägema enda koormamise ja ebameeldiva kohustusena.”

Lossi vestibüülis võib alati leida noori, kes vaatavad just-kui tunniajalist piina aimates ringi etteheitva pilguga: miks meid siia veeti! Muuseumitunni lõppedes aga on suhtumine hoopis teine.

Autori fotod

programmid on ammendatud. Et tulla saaks ka edaspidi, muudetakse tee-masid igal aastal. Muuseumitundides pannakse rõhku kordamisele, eriti tähtis on see väiksemate laste puhul, kes võtavad lossikooli haridusprog-rammidest osa järjepidevalt. Iga kord, kui klass taas muuseumi külastab, tuletatakse meelde eelmisel korral räägitud. Eesmärk on tekitada esi-teks harjumus muuseumi külastada. Teiseks saavad väiksena lossikoolis käinud lapsed ajaloo- ja kunstikoge-muse ning vundamendi, millele koo-lis teadmistehoonet peale ehitada.

Põhikooli- ja gümnaasiumipro-gramme kureerib Kadri. Selles vanuses õpilaste tunnid muutuvad järk-järgult tõsisemaks ja mängukülj väheneb. Põhikooliprogrammide juurde käivad veel töövihikud ja -lehed, kuid güm-naasiumile tutvustatakse lossi ja näi-tusi klassikalise ekskursiooni ja arute-lu vormis. „5.–7. klassile tunde andes võtan mängulisema lähtepunkti,

14–15-aastased kipuvad koolivälist tegevust nägema sageli enda koorma-mise ja ebameeldiva kohustusena,” selgitas Kadri suuremate laste eripära. „Gümnaasiste tuleb kohelda juba kui täiskasvanuid.”

Kadri ja Eneli praktika on näida-nud, et noorte igavusehirm suude-takse hajutada kiiresti. „Tunni aja mõödudes näed, et neil on kahju lah-kuda,” jutustas Kadri. „Väga tore on näha, kuidas nad tunni lõpuks avane-vad ja julgevad hakata rääkima.”

Üldhariduses on lüngad

On õpetajaid, kes kipuvad vastama õpilaste eest. Kadri sõnul ei taha nad saada õigeid vastuseid – eesmärk pole õpilasi hinnata, vaid aidata neid edasi ja panna mõtlema. „Me ei lähtu sel-lest, milline peaks külastavate laste tase olema, vaid sellest, mida grupp tegelikult teab, ning proovime uue info anda seeditavas vormis.”

Kuivõrd põhikoolis ja eriti gümnaa-siumis muutuvad muuseumitundide teemad ja nende käsitlemine keeru-lisemaks, hakkavad üha suuremat tähtsust omama koolitundides saadud eelteadmised. Kadri ja Eneli sõnul tuleb ette aga ka selliseid abituu-riumiklasse, kellega peab alustama väga elementaarsetest asjadest. Kui juba täiskasvanute giidikoolituses ei osata öelda, mis kunsti stiili harrastas või umbkaudu mis ajal elas Albrecht Dürer, kuidas siis rääkida õpilastele abstraktsionismist või sürrealismist? Gümnaasiumi lõpuklassidelt ootaks teadmisi kunsti- ja kultuuriajaloo

kohta, kuid probleeme on isegi Lääne-Euroopa kultuuri alustekstide tund-misega. Haridustöö kuraatoreid on üllatanud õpilaste vähesed teadmised antiikmütoloogiast ja piiblist. „On tul-nud välja, et piiblitlugusid ei tunne isegi gümnaasiumilapsed. Nad ei oska neist midagi arvata ega neid millegagi seostada,” tõi Kadri välja ühe esile kerkinud kitsaskoha. „Nähtavasti ei puudutata või käsitleta neid teema-sid ajaloo, kirjanduse, kultuuriloo ega kunstiajaloo tundides piisavalt.”

Kuraatorid usuvad siiski, et ena-mikku asjadest, mida nad õpilastele räägivad, lapsed juba teavad. „Koolis on infotulv väga suur,” märkis Kadri, „õpilased ei pruugi vajalikku teadmist üles leida. Tihti ei suuda nad näha eri asju kontekstis või omavahelistes suhetes – mida tehti mingil ajal muu-sikas, mis toimus ühiskonnas, millised olid domineerivad ideed ja kuidas see kõik mõjutas kunsti. Sarnast mõtet väljendas Eneli: „Ained on lahku löö-dud ning õpilased ei seosta vajalikku. Kõik on eraldi: muusikas õpitakse barokki ühel ajal, ajaloo teisel, kun-stiajaloo hoopis kolmandal.”

Õpetajad kiidavad

Kõiki Kadrioru lossi muuseumitunde võib kuulata ka vene keeles. Tänavu on vene õpilaste hulk järsult kahanenud, külastajate arvust on neid haridusku-raatorite sõnul praegu umbes veerand või parimal juhul kolmandik.

Uude õppekavasse on kirjutatud ka muuseumikülastamine, kuid näitus-te ja koolitusprogrammide sidumine koolis õpitavaga pole Kadrioru hari-duskuraatoritele midagi uut. Näiteks nüüd juba lõppenud näituse „Kadunud aegade aarded“ raames toimunud muuseumitund oli üks ühele ajaloo-õpiku järgi üles ehitatud. See annab õpetajatele võimaluse minna häguste õpikuillustratsioonide ja verbaalsete seletuste juurest edasi ning vaadata või isegi katsuda päris esemeid.

Õpetajate tagasiside on kiitev: muuseumitundides tehakse elukau-ged teemad õpilastele arusaadavaks ning luuakse mõistmiseks vajalikke seoseid. Kadrioru kunstimuuseumi haridusprogrammidele, eriti kõige väiksematele mõeldud lossikoolile on tekkinud oma fännklubi – õpetajad, kes tulevad ikka ja jälle vanade ja uute lastega tagasi. Muuseumitunnid sisendavad õpilastesse arusaamist, et kultuur, kunst ja ajalugu on meie ümber. See võib peituda hoonetes, disainis, inimestes, kes neid kunagi kasutasid. Ei tasu karta, muuseum ei ole hirmus koht.

Mängime ajalugu

Tänapäeva lastele räägitakse väga palju elutee planeerimisest ning nende tulevikule on seatud suured ootused. Juba varakult pead hakka-ma spetsialiseeruma ning mõtlema, mis sinust saab. Vabaõhumuuseumi programmide ülesanne on vastupi-dine – võtame mineviku koos sinna kogunenud tarkustega ja proovime sellest luua pinnase, millele saaks tulevikku ehitada. Püüame anda pigem elamise või südame tarkust.

Vabaõhumuuseumi muuseumi-pedagoogika sündis 1994. a. Oleme Eestis üks esimesi muuseumitundide pakkujaid. EVM-is töötab üks eesti- ja üks venekeelne pedagoog, kuid selle-gipooldest võtame aasta jooksul prog-rammidesse vastu umbes 11 000 last. Tegelikult käib lapsi loomulikult palju rohkem, kuid tihti külastatakse meid omal käel, sest territoorium ja eksponaadid võimaldavad seda.

Programmide võtmesõna on mäng ehk see, mida lapsed kõige paremini teha oskavad. Vabaõhumuuseumi Kuie kool pakub lastele rohkem kui kahtekümme eri muuseumitundi ja kõik programmid toimuvad nii eesti kui ka vene keeles. Sihtrühm on lai – koolieelikutest täiskasvanuteni. Enamik energiat on suunatud siiski lasteaia- ja algkoolilastele.

Usume, et õppimine aistingu-te kaudu, katsudes ja tunnetades, on kõige tulemusrikkam. Vabaõhu-muuseumi suur õnn on asuda loo-duslikult kaunis paigas, kus territoorium koos eksponaatidega loob tööd toetava keskkonna ja annab piira-matu tegevusvabaduse ning samas võimaluse programme sisu variee-rida. Saame tunde üles ehitada, võttes aluseks Eesti eri piirkondi, sest meie territoorium kujutab endast Eesti miniatuurset mudelit. Võime toetuda eri ajastutele. Keskkonna vahetamine toob tundidesse palju vaheldust.

Oluline on hingata loodusega ühes rütmis. Kevade saabumisel kolime ka meie oma muuseumitun-didega toast välja värsket õhu kätte. Uue võimalusena pakume sel keva-del muuseumitundi metsas, mille jooksul õpime tundma tavalisemaid metsataimi, vaatleme ja kuulame linde, otsime loomade tegutsemisjäl-gi, räägime metsa tähtsusest ja puidu kasutamisest eesti talurahva elus. Väga populaarne ja nõutud on meie GPS-orienteerumismäng, mis on jõu-kothane alates neljandast klassist. Suve alguse programm, mis koosneb rahvalikest ja sportlikest mängudest ning lõppeb piknikuga vabas õhus, sobib lasteaia- või kooliaasta lõpe-tamiseks. Väga vaatamänguline on elava ajaloo põhimõttel ülesehitatud kevadiste talupäevade programm, kus on kahe päeva jooksul võimalik näha talupere saja aasta tagust argi-päeva. Selle jaoks vahetab peaaegu kogu muuseumikollektiiv identiteeti, muutudes lihtsaks maarahvaks.

Kristi Pumbo,
EVM Kuie kooli juhataja

Õpetajate Lehes avaldatud artiklid on autoriõigusega kaitstud teosed.

Toimetus jätab endale õiguse vajadusel kaastöid lühendada. Toimetus ei tagasta kaastöid.

Lehes ilmunud fotode ja kirjutiste reprodutseerimine, tõlkimine, edastamine ja teistes väljaannetes avaldamine ilma SA Kultuurileht loata on keelatud.

Peatoimetaja: TIIA PENJAM.

Üldinformatsioon, reklaam: MARJU VEIKAT 683 3110. Faks: 683 3111. Levi: Expresspost 617 7717.

Aadress: Voorimehe 9, 10146 Tallinn. E-post: artikkel@opleht.ee. Internetiaadress: http://www.opleht.ee/.

Toimetajad: KRISTI HELME 683 3112, RAIVO JUURAK 683 3117, KARL KELLO 683 3118, ARGO KERB 683 3116, MEELI PARIJÕGI 683 3114, SIRJE TOHVER 683 3120.

Keeletoimetaja: PIRET KLAUS 683 3121. Arvutitladu, korrektuur: ANNE RUMMO 683 3122.

VÄLJAANDJA: SA Kultuurileht, Voorimehe 9, Tallinn.

TRÜKK: Printall AS, Peterburi tee 64a, 11415 Tallinn. Tellimise indeks 69783.

TOIMETUSE KOLLEGIUM: Kaidor Damberg, Mati Heidmets, Janar Holm, Lehte Jõemaa, Martin Kaasik, Birute Klaas, Peeter Kreitzberg, Edgar Krull, Agu Laius, Rain Mikser, Krista Mägi, Agu Ojasoo, Sven Rondik, Marika Veisson.

Lp autorid! Palun teatage meile e-posti teel oma aadress, arveldusarve number pangas ja isikukood. Sõnumeid toimetus ei honoreeri.

ISSN 1406-6319

